

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michal Kvapil

**Investigativní žurnalistika – Její vznik, vývoj a dopad na
současnost**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce:

Bc. Šárka Volemanová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2010 – 2013

BACHELOR THESIS

Michal Kvapil

**Investigative journalism – Origin, progression and impact on
the present**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Bc. Šárka Volemanová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne.....

Michal Kvapil

Poděkování

Rád bych poděkoval mé vedoucí bakalářské práce Bc. Šárce Volemanové za odbornou pomoc, užitečné rady a připomínky při vyhotovení mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce má poukázat na faktory, jež formují její definici, historii, vývoj a dopad na současnost. Má objasnit rizika spojená s vykonáváním této činnosti a dokázat, že české končiny nejsou tak nebezpečné jako ty zahraniční. Cestu k odpovědím lemují teoretická a praktická část. Teoretická část definuje investigativní žurnalistiku, mapuje její historii, rozebírá rizika práce, etické kodexy novinářů a mnohé další. Praktická část analyzuje vybrané otázky z rozhovorů, které poskytli investigativní žurnalisté. Na základě tohoto vymezení se bakalářská práce snaží objasnit závažné dopady na budoucnost investigativní žurnalistiky a celého světa.

Klíčové pojmy

Budoucnost, historie, investigativní žurnalisté, investigativní žurnalistika, korupce, manipulace s veřejností, riziko povolání, šetření, Watergate, Wikileaks.org

Annotation

Bachelor thesis is supposed to point out factors, which forms its definition, history, progression and impact on present time. It's supposed to clarify risks connected with this activity and prove that Czech territory isn't as dangerous as the foreign ones. Practical and theoretical parts leads the way to the answers. Theoretical part define investigative journalism, map its history, analyze work risks, journalist's ethical codexs and many others. Practical part analyzes selected questions from interviews provided by Czech investigative journalists. On the basis of this demarcation bachelor thesis tries to clarify serious impact on the future of investigative journalism and the whole World.

Key words

Corruption, future, history, investigative journalism, investigative journalists, manipulation with public, occupational hazard, Watergate, Wikileaks.org

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Investigativní žurnalistika	11
1.1 Definice.....	11
1.2 Historické souvislosti	13
1.3 Aféra Watergate	14
1.3.1 Vloupání do sídla demokratické strany Watergate	14
1.3.2 Výbor pro znovuzvolení prezidenta (CRP) a tajný fond.....	15
1.3.3 Rozvracečské akce a manipulace s veřejností.....	19
1.3.4 Lepiči.....	21
1.3.5 Cesta ke špinavým praktikám Richarda M. Nixona.....	22
1.4 Důvod příchodu investigativní žurnalistiky.....	24
1.5 Předpoklady investigativního žurnalisty.....	26
1.6 Kodexy chování v médiích	30
1.7 Cíl investigativní žurnalistiky.....	32
1.8 Přínos investigativní žurnalistiky	36
1.9 Tlak vyvíjený na žurnalisty	37
1.9.1 Fyzická síla.....	37
1.9.2 Cenzura.....	42
PRAKTICKÁ ČÁST	45
2 Analýza rozhovorů	45
2.1 Výzkumná část.....	45
2.2 Způsob získávání dat	46
2.3 Hypotézy.....	47
2.4 Veřejnoprávní Televize	47
2.4.1 Prostředí schůzky	47
2.4.2 Aféra Watergate – její vliv na investigativní činnost.....	48
2.4.3 Přístup ke zdrojům.....	48
2.4.4 Nejzajímavější řešené kauzy	50
2.4.5 Riziko povolání investigativního žurnalisty.....	51
2.5 Komerční Televize	52

2.5.1	Prostředí schůzky	52
2.5.2	Aféra Watergate – její vliv na investigativní činnost.....	53
2.5.3	Přístup ke zdrojům.....	54
2.5.4	Nejzajímavější řešené kauzy	54
2.5.5	Riziko povolání investigativního žurnalisty	55
2.6	Tisk – Mladá Fronta Dnes	56
2.6.1	Prostředí schůzky	56
2.6.2	Aféra Watergate – její vliv na investigativní činnost.....	56
2.6.3	Přístup ke zdrojům.....	57
2.6.4	Nejzajímavější řešené kauzy	59
2.6.5	Riziko povolání investigativního žurnalisty	60
2.7	Důvěryhodnost médií.....	60
2.8	Dopady na budoucnost investigativní žurnalistiky	62
2.9	Vyhodnocení hypotéz.....	63
	Závěr	64
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	67
	SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Základním stavebním kamenem investigativní žurnalistiky je její vymezení. Je zapotřebí vytyčit body, definice a formulace, které nezávisle na sobě vyřkli nebo sepsali autoři pohybující se v mediálním světě nebo investigativní žurnalistice.

Na základě definic získala tato nová disciplína žurnalistiky určitý tvar a následné opracování, které probíhá takřka do současnosti.

Teoretická část se do značné míry pojí s praktickou částí a snaží se dohromady přijít na východiska, která žurnalistika přináší. Vymezení tématu by nemohlo vzniknout bez patřičných historických souvislostí, které investigativní žurnalistiku vymodelovaly a nadále formují do logických a normativních křivek. Z toho důvodu se další pasáž bakalářské práce zabývá dějinami postupujícími nevědomě již počátkem knihtisku, díky němuž byla započata novinářská činnost. Ta se postupem času přetvořila do podoby, která je známa v současnosti. Investigativní žurnalistika se stále zdokonaluje.

Historickým pilířem investigativní žurnalistiky se stala nesmazatelně Aféra Watergate. Na její investigaci se v roce 1972 podílela řada věhlasných novin formátu Washington Post, New York Times, Los Angeles Times apod. Kauzu rozpletli zcela novým a dotěrným způsobem Robert Upshur Woodward a Carl Milton Bernstein. Aféře Watergate věnuje bakalářská práce velký prostor. Chce docílit především toho, že se jedná o základy, na kterých se začaly stavět zásady, pravidla a metody práce investigativních žurnalistů.

Podstatným nežádoucím faktorem práce investigativních žurnalistů je fyzický nebo psychický nátlak. Jeden z nich může být vyvíjen na zaměstnance médií během šetření případů. Důležitou otázkou je, zdali jsou české končiny pro práci novinářů a redaktorů bezpečnější, než ty zahraniční. Je mnoho případů, jak z minulosti, tak ze současnosti, kdy přišli žurnalisté o život. Bakalářská práce obsahuje výpovědi svědků o hrůzných činech, spáchaných na žurnalisty. V mnoha případech aby byli umlčeni.

Další stránkou investigací je dodržování pravidel a kodexů chování. Podle těchto norem by se měli řídit všichni zaměstnanci z novinářské branže. Je potřebné rozebrat etické zásady žurnalistiky. Tyto podstatné normy popisuje bakalářská práce podle Mezinárodních zásad profesionální etiky v žurnalistice (International Principles of Ethic

in Journalism)¹

Investigativní žurnalistika je nesmírně důležitou mediální činností. Je to strážce ušitý na míru pro správný a kontrolovaný chod společnosti. O médiích se hovoří, jako o pomyslných hlídacích psech demokracie. Bojovníci za odkrytí pravdy, na něž byli pasováni investigativní žurnalisté, se snaží poukázat na společenské problémy. Investigativní žurnalisté nasazují svůj život, v některých případech dokonce i život své vlastní rodiny. Přes všechna rizika se chtějí pokusit dělat svět lepším.

Praktická část analyzuje názory Josefa Klímy z komerční televize Nova, dále Filipa Černého z veřejnoprávní České televize a v neposlední řadě Jaroslava Kmenty z Mladé Fronty Dnes. Byly zde vyhodnoceny jejich názory na budoucnost investigativní žurnalistiky, na jejich práci, kterou vykonávají a na rizika, která přináší. Z těchto rešerší vyplývají výsledky, které lze vyčíst v praktické části. V první řadě je důležité ukázat, zdali je aféra Watergate základním stavebním kamenem investigativní žurnalistiky. Otázkou je, jaký může mít vliv na mladé a začínající novináře. Dalším cílem je budoucnost investigativní žurnalistiky, ale i samotných médií. Hrozí zánik tištěné podoby a její následné přesunutí na internet. Podstatným bodem je objasnit skutečný význam Wikileaks.org a dopátrat se skutečnosti, zdali je tento portál novým směrem investigativní žurnalistiky. V opačném případě je třeba zjistit, jaký vliv má na samotné řešení případů. Dále je podstatné se zaměřit na důvěryhodnost médií v očích samotných žurnalistů. Tento bod se pokusili objasnit společně se žurnalisty dva studenti ze Sýrie, kteří se setkali ve své zemi s mediální manipulací.

---

¹ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. s. 151. ISBN: 80-7178-714-0.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Investigativní žurnalistika

1.1 Definice

Investigace je převzaté slovo z angličtiny. V překladu z Anglicko-Českého slovníku znamená vyšetřit nebo prozkoumat „z *angl.* *investigate* = *vyšetřovat, pátrat po něčem*) – *doslova pátrací, vyšetřovací.*“² Je to trefné označení, protože investigativním žurnalistou je člověk, který se chová stejně jako detektiv. „*Máte několik typů takovéto žurnalistiky nebo forem, jak tu práci dělat. Jedna z forem je, že využíváte velmi kvalitní zdroje z různých aparátů státní správy. A pak je to druhá věc a to ta, že si jdete vlastní píli, vlastním šetřením, po nějaké veřejně známé kauze. Běžně se dopátráte stejně jako policista nějakého nového zjištění nebo se dostanete ke svědkům.*“³ V některých případech přijde novinář i na nová vodítka dříve než samotná policie nebo libovolná tajná organizace. V této situaci je zapotřebí zvážit, zdali objevená fakta oznámit policii, publikovat do médií nebo vyčkat. Může jít i o vlastní život. Intuice a předvídatost hraje u investigativních žurnalistů důležitou roli.⁴

Definice slova žurnalistka je následovná. „*Žurnalistika je druh společenské činnosti, která je charakterizovaná specifickými atributy. Masmédii periodicky zveřejňované, redigované soubory komunikačních projevů zachycují společenskou realitu. Zmnožením (multiplikací) a rozšiřováním komunikačními kanály a distributory žurnalistika působí na diferencované příjemce, formuje i vyjadřuje veřejné mínění.*“⁵ Julian Assange, člověk, který přepisuje historii investigativní žurnalistiky díky serveru *Wikileaks.org* definuje investigativní žurnalistiku následovně. „*Investigativní žurnalistika je vznešené umění převzetí reality od mocných.*“⁶ S trochou nadsázky by se

---

² OBRTLOVÁ, R, a kolektiv. *Anglicko-český slovník*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc s.r.o., 2002. s. 219. ISBN 80-7182-046-6.

³ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

⁴ KLÍMA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha A.

⁵ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007. s. 15. ISBN: 978-80-86723-36-5.

⁶ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 105. ISBN: 978-807462-

dalo říci, že jsou Wikileaks.org novodobým Robinem Hoodem. Akorát s tím rozdílem, že berou pravdu mocných a ukazují ji obyčejné a zaslepené populaci.⁷

Samotný novinář by měl dbát na určitou etiku, měl by jednat profesionálně a postupovat podle přesně stanovených norem. Především co se týče informačních či publicistických žánrů. Není možné, aby vyhotovoval publicistické články dle vlastní úpravy nebo mylně osvojeného řádu.⁸

„Pojem žurnalistika je velmi těžko uchopitelný a významově velmi široký“⁹ Jedním bodem tohoto širokého spektra je investigativní žurnalistika. Je důležité vyhnout se manipulaci a stát se spisovatelem a novinářem, kterému mohou čtenáři věřit. Tím si vytváří čistý a ničím neposkvrněný štít.

„Investigativní žurnalistika představuje autorské šetření ve společenském zájmu, s budoucím zpravodajským odhalením v médiích.“¹⁰ Riziko plyne z informací, které novináři zveřejní. Poté se dostávají do situací, kdy jim je vyhrožováno. Pokud publikují tajné dokumenty, mohou být obviněni ze špionáže. Z toho důvodu se Julian Assange vyhýbá Spojeným Státům Americkým, hrozí mu zde obvinění za dříve zmíněnou špionáž.¹¹

„Je mnohem náročnější na čas i na finanční prostředky než jakékoli jiné zpravodajství. Na rozdíl od denního zpravodajství produkuje rozsahově mnohem náročnější materiály, které jsou navíc zaštitěné neotřesitelnými fakty.“¹² Julian Assange píše ve své knize, že několik měsíců tvrdil ve francouzském pokoji. Tam se snažil pospojovat určité materiály, aby byly souvislé a logicky opodstatnitelné. Seděl před svým počítačem sám bez jakékoliv jiné pomoci. V tu dobu neměl tým, který by mu pomohl. Žil jenom svoji prací a neměl čas na materialistické myšlení.¹³ Výkonný editor

---

012-6.

⁷ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 57. ISBN: 978-807462-012-6.

⁸ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. s. 151. ISBN: 80-7178-714-0.

⁹ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ. *Masová media*. 1. Akt vydání Praha: Portál, 2009. S. 77. ISBN 978-80-7367-466-3.

¹⁰ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007. s. 12. ISBN: 978-80-86723-36-5.

¹¹ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 152. ISBN: 978-807462-012-6.

¹² VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007. s. 12. ISBN: 978-80-86723-36-5.

¹³ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 101. ISBN: 978-807462-012-6.

z New York Times Bill Keller o něm otiskl článek. Prý se nemyje a vyhlíží jako arogantní vychrtlý, ale přesto inteligentní člověk. Důvodem, proč se nemyl, byla skutečnost, že potřeboval co nejdříve dát do logických souvislostí vojenské dokumenty o Iráku.¹⁴

Zde je přiložen úryvek z rozhovoru s Josefem Klímou. Zhruba takto vypadá jeho pracovní týden. Potvrzuje dříve zmíněné pracovní vytížení spojené s investigativní činností. *„Dva dny natáčíte a dva dny stříháte. Jeden den musíte zhlédnout veškeré natočené materiály. To zabere zhruba tak šest hodin našeho času. Poté vypracujeme takzvaný skript. To je přepis, ve kterém máte i časovou osu. Takže víte, co je přesně na deváté minutě a dvacáté třetí sekundě. Jeden den máme poradu. Většinou se stříhá v sobotu a v neděli. Dá se říct, že prakticky nemáme volno.“*¹⁵

1.2 Historické souvislosti

Vznik samotné žurnalistiky se datuje na konec patnáctého století. Bylo to ve stejné době, kdy mořeplavci začali objevovat nové země, a především v časech, kdy stoupala vzdělanost. Lidé chtěli být informováni o světovém dění. Ze zpráv se stala forma výdělků.¹⁶ Součástí, bez které bychom se žurnalistiky nedočkali, zůstává vznik knihtisku. Za vynálezce je považován Johannes Gensfleisch – Gutenberg. *„Vynálezce knihtisku se narodil kolem roku 1395 v Mohuči, původně byl zlatníkem ve Štrasburku. Od roku 1444 působil opět v Mohuči, za datum vynálezu je považován rok 1445, kdy vyšla první kniha Sibylina. Po zadlužení byly tiskařské dílny předány v roce 1454 mohučskému měšťanu Janu Fustovi. Zchudlý Gutenberg zemřel v roce 1468 v Mohuči.“*¹⁷ Rozkvětem žurnalistiky je považováno 19. a 20. století. Tu dobu došlo k diverzifikaci. Žurnalistika se rozdělila do rubrik. Přišlo strukturální rozdělení redakce na přesně definované posty. Těmi jsou myšleny funkce vzestupně podle významnosti - šéfredaktor, redaktor, editor, zpravodaj atd. *„Žurnalistika se rozdělila také formálně,*

---

¹⁴ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 162. ISBN: 978-807462-012-6.

¹⁵ KLÍMA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha A.

¹⁶ OSVALDOVÁ, B. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Libri, 1999. s. 219. ISBN: 80-85983-76-1.

¹⁷ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007. s. 54. ISBN: 978-80-86723-36-5.

např. zavedením rubrik. Nejprve existovala pouze psaná (tištěná) žurnalistika, po polovině 19. Století obohacovaná o fotografii, s rozvojem techniky ve 20. Století se postupně přidává i audiovizuální složka a nastává éra masových médií.¹⁸

Nyní je nasnadě rozebrat historii a vývoj investigativní žurnalistiky. „*Dějiny žurnalistiky jsou dějinami uniklých informací. Pouze v ideálním případě je autor skutečně svědkem všeho, co se děje.*“¹⁹ Za pomoci úniků informací se vytváří obrázek na skutečnost. Zrod investigativní žurnalistiky spadá až do 60. let 20 století. Již předtím ale fungovala určitá skupina lidí, kteří se snažili rozplétat zmanipulovanou realitu a ukázat veřejnosti fakta. Toto společenství se vytyčilo pojmem *muckraking*, v doslovném českém překladu znamená trefně „*kydání hnoje*“. Jak sám podobně použil ve své písničce Pánu bohu do oken Tomáš Klus, v které poukázal na špinavé praktiky českých politiků.²⁰ „*(...) v novinách, časopisech a knižně vydávaných reportážích útočilo na korupci, neschopnost státního aparátu, porušování lidských práv i práva obecně a další společenské zlořády a stavělo přitom na očitém svědectví, pozorování zevnitř a podrobném shromažďování důkazů.*“²¹ Na základě *Muckrakingu* psal reportáže kupříkladu Egon Erwin Kisch. Největší revoluci přinesla digitalizace reportáží. Tím se zvýšila i důvěryhodnost výpovědí.²²

1.3 Aféra Watergate

1.3.1 Vloupání do sídla demokratické strany Watergate

Sobotního dne 17. června 1972 se do budovy demokratické strany Watergate vloupalo pět mužů. Policisté u nich našli fotoaparáty společně s elektronickým vybavením a odposlouchávacím zařízením. Robert Upshur Woodward s Carlem Miltonem Bernsteinem dostali za úkol na tomto případu pracovat. Lupiči, kteří se

---

¹⁸ OSVALDOVÁ, B. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Libri, 1999. s. 219. ISBN: 80-85983-76-1.

¹⁹ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 127. ISBN: 978-807462-012-6.

²⁰ OSVALDOVÁ, B. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Libri, 1999. s. 219. ISBN: 80-85983-76-1.

²¹ OSVALDOVÁ, B. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Libri, 1999. s. 219. ISBN: 80-85983-76-1.

²² OSVALDOVÁ, B. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Libri, 1999. s. 219. ISBN: 80-85983-76-1.

vloupali do budovy Watergate, měli v ten den slyšení u soudu. Woodward se vydal do soudní síně. Dozvěděl se informace, které mu napověděly, že nepůjde o tak malou kauzu, jak se prvně domníval. Nejneobvyklejší věcí byl fakt, že si obžalovaní najmuli svého vlastního právníka. Bylo to zvláštní z toho důvodu, že lupiči a výtržníci, kteří se vloupají do objektů, nemají většinou peníze na vlastního advokáta. Do sídla demokratické strany Watergate se vkradli čtyři občané Miami Bernard L. Barker, Frank A. Sturgis, Virgilio R. Gonzalez a Eugenio R. Martinez. Poslední byl James W. McCord. O něm později vypululo napovrch, že je koordinátorem placeným výborem pro znovuzvolení prezidenta Richarda M. Nixona.²³ Zástěrkou obžalovaných bylo to, že jsou aktivisté proti Castrovu režimu. Tato smyšlenka byla odmítnuta. Nejpřekvapivějším vodítkem byl fakt, že obžalovaní byli bývalými pracovníky CIA.²⁴

Bernstein s Woodwardem se začali soustředit na McCorda. Zjistili, že je vedoucí bezpečnostní agentury. Přes jednoho advokáta se dostali ke jménu Westrell. Adresu na něj objevili v telefonním seznamu a oslovili jej. „*Očividně nečetl noviny a podívoval se, proč se Woodward o McCorda tak zajímá. Woodward jednoduše odvětil, že shání materiál na nový článek. Westrell se zřejmě cítil polichocen a poskytl mu některé informace o McCordových přátelích a o jeho minulosti. Také poradil jména několika lidí, kterým by mohl ještě zavolat.*“²⁵ Woodward získal plno zdrojů, které mu nezávisle na sobě sdělily zásadní informace. McCord byl zaměstnán výborem pro znovuzvolení prezidenta. Na základě více podložených zdrojů mohl Washington Post vydat další článek.

Mezi jednu z důležitých věcí, kterou by se měli řídit investigativní žurnalisté, patří obhájení si své myšlenky více zdroji. Zdroje by měly mít vysoké postavení, které podtrhne později pravdivost vypátraných skutečností.²⁶

1.3.2 Výbor pro znovuzvolení prezidenta (CRP) a tajný fond

„Ve dvou adresářích, nalezených u dvou z těch čtyř zadržených v areálu

---

²³ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 13-19. ISBN: 80-7257-884-7.

²⁴ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 18. ISBN: 80-7257-884-7.

²⁵ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 20. ISBN: 80-7257-884-7.

²⁶ OSVALDOVÁ, B. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Libri, 1999. s. 219. ISBN: 80-85983-76-1.

Watergate, kteří pocházeli z Miami, se vyskytovalo jméno a telefonní číslo jistého Howarda E. Hunta, s poznámkami „Bílý dům“ a „B. D.“²⁷ Došlo ke zjištění, že Hunt pracuje pod Charlesem W. Colsonem. U něho vykonával funkci konzultanta Bílého domu. Colson se snažil zjistit fakta o úniku tajných informací z Pentagonských dokumentů.²⁸ Později se ukázalo, že Hunt pracoval v letech 1949-1970 v CIA. Tato informace byla ověřena více zdroji, mimochodem i zaměstnanci CIA.²⁹

„New York Times přinesly na titulní straně zprávu, podle níž se z Barkerových telefonů v Miami přinejmenším patnáctkrát volalo do kanceláří CRP. Víc než polovina těchto hovorů se uskutečnila v období od 15. března do 16. června na aparát v kanceláři, o níž se dělil Liddy s ještě jedním právníkem.“³⁰ Bernstein získal kontakt na Martina Dardise. Ten měl na starosti vyšetření objevených záznamů společně se šeky, které se objevily v New York Times. Byly vypsané na jméno jednoho z lupičů, který se vloupal do sídla demokratické strany. Dardis se zmínil, že jde o více peněz, než bylo dříve uvedeno. Přišly prý z Mexiko City. Šlo o praktiku praní špinavých peněz. Na šecích byly uvedeny následující informace. „(...) Sr. Manuel Ogarrio D. 99-026-10. Byl zde však ještě pátý šek na dvacet pět tisíc dolarů. Ten byl o něco širší než ostatní a nesl datum 10. dubna. Bernstein ho okopíroval spolu s ostatními čtyřmi, jako kdyby pořizoval faksimile. Byl to šek na doručitele, vydaný pobočkou first bank and trust co. V Boca ratonu na Floridě, číslo 131138, vystavený na řád jistého Kennetha h. Dahlberga.“³¹ Manuel Ogarrio Daguerre byl mexickým právníkem a i reálnou osobou, která zpracovávala nezákonné transakce výboru pro znovuzvolení prezidenta.³²

Kenneth Dahlberg vedl jednu nejmenovanou banku. Později se zjistilo, že byl v roce 1968 šéfem volební kampaně prezidenta Nixona.³³ Dahlberg navedl Washington Post na stopu pokladníka výboru Hughu W. Sloana a Maurici Stanse, kterým byl předán zmíněný šek. Washington post mohl otisknout nový článek. „Šek na doručitele, znějící na částku 25 000 dolarů a určený zřejmě pro pokladnu předvolební kampaně prezidenta Nixona, byl v dubnu deponován na bankovním účtu Bernarda L. Barkera, jednoho

---

²⁷ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 21. ISBN: 80-7257-884-7.

²⁸ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 23. ISBN: 80-7257-884-7.

²⁹ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 24. ISBN: 80-7257-884-7.

³⁰ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 33. ISBN: 80-7257-884-7.

³¹ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 39. ISBN: 80-7257-884-7.

³² HISTORY COMMONS. *Manuel Ogarrio Daguerre*. [online]. Dostupné z: http://www.historycommons.org/entity.jsp?entity=manuel_ogarrio_daguerre_1

³³ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 40. ISBN: 80-7257-884-7.

*z pětice mužů, zatčených 17. června při vloupání a údajném pokusu o instalaci odposlechu do kanceláří Celostátního výboru Demokratické strany v našem městě.*³⁴

Woodward si obstaral kontakt na ředitele Sekce pro federální volby ve finančním kontrolním úřadu (GAO – federální instituce pro revizi účtů). Je zapotřebí shánět kontakty z vyšších pater. O tomto faktu se zmínil při rozhovoru Jaroslav Kmenta a Filip Černý. Díky kontrolnímu úřadu získal Woodward dost informací, které posunuly Washington Post při vyšetřování Watergate znovu o kus dopředu. 22. srpna přišly washingtonské noviny se zprávou na titulní straně. Ta obsahovala informace poskytnuté od kontrolního úřadu GAO. Bylo zde uvedeno především to, že CRP překročila vynaložených výdajů o 500 000 dolarů. Dále byl zmíněn další nezákonný pohyb peněz v hodnotě 100 000 dolarů z neznámého bezpečnostního fondu.³⁵

Woodward s Bernsteinem předpokládali, že bude těžké získat informace od vedoucích pozic CRP. Bylo zapotřebí najít jinou cestu. Nejprve bylo třeba sehnat telefonní seznam se zaměstnanci. Ten byl tajný a CRP odmítla poskytnout jakékoliv podklady. Žurnalisté Postu ho získali od jednoho ze zaměstnanců jejich redakce. Ten měl přítele pracujícího ve výboru pro znovuzvolení.³⁶ Objevení nových vodítek bylo mnohem složitější. Bernstein s Woodwardem vnímali emoce zaměstnanců. Ti vypadali vystrašeně a nebyli ochotni vypovídat. Přišli jim jako cvičené opice, které se naučily papouškovat pouze negativní odpovědi.³⁷ Základem je netlačit na pilu a zpovídající nevyplašit. „*Mluvili už s vámi lidi od FBI? („Vůbec to nechápu; na nic se mě nezeptali.“) Zlepšilo se trochu ovzduší po odchodu Johna Mithchella? („Po odchodu? Sice oficiálně odstoupil, ale pořád tam chodí třikrát týdně a říká Fredu LaRueovi a Bobu Mardianovi, co mají dělat.“)*“³⁸

Bernstein získal kopii záznamů s výplatami všech pracujících v CRP. Upřel svůj zrak na povědomé jméno. S jednou úřednicí již měl v minulosti schůzku. Usoudil, že s ní nejsnadněji naváže kontakt. Bernstein se dozvěděl podstatnou věc a to tu, že LaRue, Porter a Magruder věděli o odposlechu ve Watergate. Lhali před velkou porotou. Novinku bylo potřeba potvrdit od více na sobě nezávislých zdrojů.³⁹

---

³⁴ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 41. ISBN: 80-7257-884-7.

³⁵ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 44. ISBN: 80-7257-884-7.

³⁶ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 54. ISBN: 80-7257-884-7.

³⁷ PAKULA, A. J. *Všichni prezidentovi muži*. USA, 1976.

³⁸ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 56. ISBN: 80-7257-884-7.

³⁹ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 56-57. ISBN: 80-7257-884-7.

Přes jednu účetní získal Bernstein s Woodwardem další podstatné informace, díky kterým mohla redakce napsat článek o tajném fondu. Hugh W. Sloan, bývalý Haldemanův asistent a pokladník, byl nucen podle slov účetní opustit pracovní pozici. To mu nakázala jeho těhotná manželka. Nechtěla, aby se podílel na dalších nekalých praktikách spojených se CRP. V novinách bylo na jeho jméno hozeno mnoho špinavostí. Redaktoři Postu se snažili o jeho očištění. „*Hledání pravdy, svědomitost, správnost při reprodukci cizích sdělení a zachování lidské důstojnosti jsou nejvyššími normami. (...) Pravdivost informací nesmí být zkreslena. (...) Cizí sdělení musejí být citována nebo věrně interpretována a jako taková označena.*“⁴⁰ Účetní sdělila podrobnosti o vyplácení fondu, jménech a výši částek.⁴¹ Díky poskytnutým informacím, od Sloana a účetní s patřičným krytím dalšími zdroji, mohly vyjít na svět nové skutečnosti. „*Prostředky používané k financování špiónážní operace ve Watergate spravovalo několik vysoce postavených spolupracovníků Johna N. Mitchella, bývalého šéfa volební kampaně prezidenta Nixona. Podle informací našeho listu tyto peníze pocházely ze zvláštního účtu Výboru pro znovuzvolení prezidenta.*“⁴² V článku byly obsaženy informace ohledně fondu, ve kterém bylo přes tři sta tisíc dolarů. Ty sloužily k financování akcí směřovaných proti demokratické straně a McGovernovi kampani, jenž byl protikandidátem prezidenta Nixona. Dále z něj byli vypláceni špióni a zaměstnanci, kteří pracovali na sabotážních misích. Záznamy o tomto účtu a jeho vedení byly zničeny. Kauzy s nelegálním financováním politických stran nebyly odhaleny pouze v aféře Watergate a ve Spojených státech amerických. „*V Německu to byly například aféry Fibag a Flick, které zveřejnil Spiegel. Média také odhalila nelegální dary a korupční skandály v souvislosti s financováním politických stran CDU a SPD.*“⁴³

Sloan přiblížil, jakou práci vykonával ve fondu John Mitchell. Měl na starosti správu tajného republikánského fondu, v té samé době, co pracoval na pozici ministra spravedlnosti. Prostřednictvím tajného fondu financoval cílené útoky proti Demokratické straně a shromažďoval kompromitující informace. Tato fakta byla

---

⁴⁰ RUß-MOHL. S. H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 239. ISBN: 80-247-0158-8.

⁴¹ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 61-63. ISBN: 80-7257-884-7.

⁴² KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 68. ISBN: 80-7257-884-7.

⁴³ RUß-MOHL. S. H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 115. ISBN: 80-247-0158-8.

potvrzena více spolehlivými zdroji. Mitchell se staral o chod tajného fondu od roku 1971, tu dobu zastával funkci ministra spravedlnosti a s volební kampaní prezidenta Nixona neměl nic společného. Dalším pověřeným k vedení tajného fondu byl bývalý ministr obchodu Maurice H. Stans, jenž vedl současně finanční odbor prezidentovy kampaně. Před Mitchellem se staral o chod tajného fondu Jeb Stuart Magruder.⁴⁴ GAO dále uvedlo, že existence fondu je nelegitimní s jurisdikcí USA. CRP se postavilo negativně proti vyjádření Postu, ale nebylo schopno tyto kompromitující informace vyvrátit.

26. října, neustálým tlačením a naléháním od médií, byl MacGregor přinucen k tomu, aby potvrdil existenci tajného fondu. Začal bránit CRP tím, že financování nebylo určeno pro nezákonné praktiky. Potvrdil i jména, která hrála velkou roli při schvalování plateb. Byli to Mitchell, Stans, Magruder, Porter a Liddy.⁴⁵

1.3.3 Rozvracečské akce a manipulace s veřejností

Jednoho večerního dne zavolal Bernsteinovi právník. Domníval se, že má informace, které by mohly souviset s tím, o čem Post píše. Ale mohl se i mýlit. Advokát se zmínil o tom, že se jeho kamarádovi Alexi Shipleymu ozval člověk. Toho poznal Shipley v armádě. Zeptal se ho, zdali by nepracoval na prezidentské kampani pro prezidenta Nixona.⁴⁶ „V zásadě mu vysvětlil, že se má sestavit skupina lidí, jejichž úkolem bude narušovat hladký průběh kampaně Demokratů v průběhu primárek. Ten chlapík se prý Schipleymu chlubil, že finanční zdroje jsou prakticky neomezené.“⁴⁷ Byla to první informace, která se týkala cíleného rušení meetingů politické strany. Zpráva zpočátku nezapadala do koncepce případu. Jedno vodítko se našlo. Byla jím zmínka o finančních zdrojích, které mohly být z tajného fondu. Alex Shipley prozradil jméno důležitého člověka. Tím mužem byl Donald Segretti.⁴⁸ Vystudoval práva na univerzitě Jižní Californie. Na ní studoval společně s Dwightem Chapinem, Ronem Zieglerem, Herbertem Porterem a Gordonem Strachanem. Všichni tyto muži pracovali pro CRP a Bílý dům. Chapin, který měl zvláštní odpovědnost za rozvracečské a sabotážní akce

---

⁴⁴ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 96. ISBN: 80-7257-884-7.

⁴⁵ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 179. ISBN: 80-7257-884-7.

⁴⁶ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 104. ISBN: 80-7257-884-7.

⁴⁷ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 110. ISBN: 80-7257-884-7.

⁴⁸ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 105. ISBN: 80-7257-884-7.

proti demokratické straně, najal Segrettiho.⁴⁹ „Jednoho jsem si všiml: že vždycky má dostatek peněz. Pořád cestoval letadlem křížem krážem po celé zemi. Tvrdil, že peníze pro něj nepředstavují žádný problém, ale ti, pro koho budeme pracovat, prý chtějí za svoji hotovost kvalitní výsledky.“⁵⁰ Načrtl také přesný popis operací, které měly poškodit průběh demokratických meetingů. V případě akce pořádané demokraty měl škoditel za úkol vykonat následující úkony. Vytočil číslo, představil se jako manažer kandidátovy kampaně a začal tvrdit, že se skupina delikventů chystá dělat problémy. Následně poprosil vlastníka budovy, v níž se měl konat meeting, zdali by se akce mohla přesunout o pár hodin déle. V předem stanovený čas přijel skutečný manažer kampaně a zjistil, že mu budovu nikdo neotevře.⁵¹

Dalším příkladem napadání protikandidátů byl canucký dopis. Canucký dopis měl zruinovat celý život senátora Muskieho. Důležitým bodem jeho kampaně bylo právo francouzských Američanů. Pravicově orientovaný list Manchester Union Leader otiskl článek s útočným titulkem. „Muskie uráží francouzské Američany“⁵² Na Muskieho byly cíleně házeny kompromitující informace o tom, že za zády uráží černé obyvatele. Přišel o mnoho voličů. Moc dobře věděl, že jeho kandidatura narazila do velkého ledovce.⁵³ Marilyn Bergrová, kolegyně Woodwarda s Bernsteinem, poskytla důležitou informaci. Ken Clawson, bývalý zaměstnanec Postu, pozval Marilyn na skleničku a pochlubil se jí, že je autorem canuckého dopisu.⁵⁴ Na základě těchto bodů mohl Post otisknout nová fakta.⁵⁵ „Vyšetřovatelé FBI prokázali, že incident s odposlechem v komplexu Watergate byl součástí aktivit politické špionáže a sabotáží, prováděných v zájmu opětovného zvolení prezidenta Nixona pod vedením představitelů Bílého domu a Výboru pro znovuzvolení prezidenta. Podle informací FBI a ministerstva spravedlnosti byly tyto akce namířeny proti kandidátům Demokratické strany na prezidentský úřad a již od roku 1971 jsou základní součástí strategie úsilí o Nixonovo

---

⁴⁹ SPARTACUS EDUCATIONAL. *Donald Segretti*. [online]. Dostupné z: <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/JFKsegretti.htm>

⁵⁰ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 110. ISBN: 80-7257-884-7.

⁵¹ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 108. ISBN: 80-7257-884-7.

⁵² KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 117. ISBN: 80-7257-884-7.

⁵³ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 117-119. ISBN: 80-7257-884-7.

⁵⁴ BERNSTEIN, C, B. WOODWARD. *FBI Finds Nixon Aides Sabotaged Democrats*. [online]. [cit. 1972-10-10]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/national/longterm/watergate/articles/101072-1.htm>.

⁵⁵ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 130. ISBN: 80-7257-884-7.

znovuzvolení.“⁵⁶ Dále byly publikované odstavce o informacích týkajících se sledování členů demokratické strany. Výtisk také poukazoval na kompromitující dokumenty. Všechno bylo doplněno fakty o canuckém dopise a zprávou o Segrettim. Vyvrátit tato prohlášení bylo nemožné. Zdroje vypovídaly striktně proti CRP.⁵⁷

CRP se nesnažila zdiskreditovat akce demokratické strany. Také participovala na manipulaci s veřejností. Platila si inzertní místa v novinách, kde byly cíleně zmanipulované informace. Proč? Protože si koupila přízeň médií za peníze. Lidem přišlo, že má americký prezident širokou podporu u většiny amerických obyvatel. Jednalo se konkrétně o zfalšované průzkumy.⁵⁸ Bývalý šéf podatelny CRP tvrdil. „Zfalšovali jsme průzkum televize WTTG, nakolik lidé podporují prezidentovo rozhodnutí.“⁵⁹

1.3.4 Lepiči

Zajímavým poznatkem byly informace od Kathleen Chenowové. Objevil se záznam o instalaci telefonní linky, která směřovala přímo na místo bydliště Chenowové. Ta byla překvapivě výřečná a odkryla na povrch dost informací. Začala s tím, že byla sekretářkou „lepičů“. Otázkou zůstalo, kým zmiňovaní lepiči byli. Kontrolovali prý média. Zjištěné informace tlumočili prezidentovu poradci pro vnitropolitické záležitosti Johnu Ehrlichmanovi. „Původně chtěli zjistit jen to, nakolik verze Pentagonských dokumentů, zveřejněná v *New York Times*, odpovídá skutečným dokumentům,“ vysvětlovala. „Pak se snažili vypátrat, jak se Pentagonské dokumenty dostaly ven. Tím to všechno začalo; ta jejich práce – hledání úniků.“⁶⁰ Pentagonské dokumenty obsahovaly mimochodem 47 svazků informací ohledně intervence do Vietnamu. Svazky obsahovaly 7000 stránek o vnitřním plánování a uskutečněných politických rozhodnutích, týkajících se války ve Vietnamu. Byly v nich telegramy a přísně

---

⁵⁶ KOŠŤÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 132. ISBN: 80-7257-884-7.

⁵⁷ KOŠŤÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 132. ISBN: 80-7257-884-7.

⁵⁸ BERNSTEIN, C, B. WOODWARD. *FBI Finds Nixon Aides Sabotaged Democrats*. [online].[cit. 1972-10-10]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wpsrv/national/longterm/watergate/articles/101072-1.htm>.

⁵⁹ KOŠŤÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 245. ISBN: 80-7257-884-7.

⁶⁰ KOŠŤÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002, s. 198. ISBN: 80-7257-884-7.

utajované zprávy. Ty dokázaly, že konflikt vyvolala samotná USA⁶¹. Daniel Ellsberg, bývalý pracovník ministerstva zahraničí USA, zveřejnil Pentagonské dokumenty. Byl znechucený válkou ve Vietnamu i díky zkušenostem, které zažil. Na základě dvouletého působení na bojištích jihovýchodní Asie mohl sepsat report. Vytvořil si obrázek obsahující skrytá a hrůzná fakta.⁶² V současné době Ellsberg spolupracuje s průkopníkem kryptografie, publicistou, zakladatelem *Wikileaks.org* a novátorem investigativní žurnalistiky Julianem Assangem. Jedná se o člověka, který je důležitou osobou nejen pro vývoj a návrat seriózní žurnalistiky, ale i pro revitalizaci celkového chodu světa. Je osobou pracující na alfabetizaci a odbourávání zaslepenosti široké populace.⁶³

Vypátrané telefonní číslo, které nasměrovalo Post k paní Chenowové používal Hunt. Přes něj byl ve spojení s Bernardem L. Barkerem, jenž se vloupal do sídla demokratické strany. Komunikovali spolu tak třikrát do týdne a dorozumívali se spolu španělsky.

Článek o lepičích byl poslán na veřejnost. Bílý dům musel přijít s novou výpovědí. Ron Ziegler byl nucen oznámit těžké prohlášení. „*Tehdy poprvé Bílý dům jeho ústy připustil, že tento tým měl za úkol vyšetřovat úniky informací do sdělovacích prostředků.*“⁶⁴

1.3.5 Cesta ke špinavým praktikám Richarda M. Nixona

První zmínky o tom, že je Aféra Watergate spjata s pracovníky Bílého domu, se dostala do podvědomí čtenářů po čtyřech měsících vyšetřování. Na povrch se dostaly choulostivé informace ohledně toho, pro koho pracoval Segretti. Byl spojkou Hunta a podtajemníka pro denní rozvrh schůzek Dwighta L. Chapina, jenž pracoval v Bílém domě a měl stálý přístup k prezidentovi Nixonovi.⁶⁵

Velkou roli při odkrývání pravdy hrál ve velké míře Segretti. Potvrdil, že byl najat Chapinem. Gordon C. Strachan náměstek Haldemana mu podával kompromitující

---

⁶¹ EHRlich, J., R. GOLDSMITH. *The Most Dangerous Man in America: Daniel Ellsberg and The Pentagon Papers*. USA: 2009.

⁶² HOLCOMB, R. *The Pentagon papers*. USA: 2003.

⁶³ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 57. ISBN: 978-807462-012-6.

⁶⁴ KOŠŤÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 202. ISBN: 80-7257-884-7.

⁶⁵ KOŠŤÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 145-146. ISBN: 80-7257-884-7.

informace proti demokratické straně. Potřebné peníze a výplatu dostával od Herberta W. Kalmbacha. Ten byl náměstkem předsedy finanční sekce CRP a prezidentovým soukromým právním zástupcem. Dále narážel nepřímou na Haldemana, jenž měl na starosti celkové vedení.⁶⁶

Prezidentovi se začala pomalu podlamovat kolena. Sám musel cítit, že se schyluje k prozrazení velkého skandálu. Není se čemu divit, že byl proti únikům informací do médií. Pracovníci Postu a New York Times byli vytrvalými a neúnavnými protivníky. A to se mu do cesty stále nepřipletl mediálně známý David Frost, který později v jeho vlastním pořadu udeřil Nixonovi nejsmrtelejší úder. Prezident poprvé přiznal svoji chybu a projevil lítost nad svými činy.⁶⁷ „*Chystá se vnitřní vyšetřování a taky s tím chce jít před soud. Diskutovalo se o tom, jestli mají podat žalobu u trestního nebo u civilního soudu. Na jedné poradě Nixon řekl, že s penězi, které jim zbyly z kampaně – jde asi o pět miliónů – klidně mohou spláchnout Post do kanálu.*“⁶⁸

Nixonovu krev rozproudil i McCord, který nevydržel a byl připraven vypovídat. Médiím sdělil, že patřil mezi obětní beránky. Byl na něj vyvíjen politický nátlak. Postupně začal odkrývat jména, která měla s kauzou co dočinění. Los Angeles Times otiskly článek, který potvrzoval, že Magruder i právník John Dean věděli o celém vloupání do Watergate.⁶⁹ „*McCord dosvědčil, že podle Liddyho tvrzení plány a rozpočet operace Watergate schválil Mitchell už v únoru, kdy ještě zastával úřad Ministerstva spravedlnosti. A vypověděl, že i Colson věděl o Watergate předem.*“⁷⁰

Další, kdo začal prozrazovat jména, byl Magruder. Chtěl opustit dříve potápějící se loď. Uzemnil Deana a Mitchella. Obvinil je z celkových plánů na špionážních operacích a za machinaci s tajným fondem. Dále Magruder potvrdil, že právě Mitchell s Deanem byli ti, kteří se postarali, aby obvinění drželi jazyk za zuby. To se zajistilo jejich uplacením.⁷¹

„*Nixon byl v prosinci upozorněn na snahy o zametání stop.*“⁷² Bílý dům nepodal žádné stanovisko. Tím jasně potvrdil svoji odtážitost a do značné míry i rezignovanost.

Zdaleka nejvíce uškodila Nixonovi výpověď jeho asistenta Alexandera

---

⁶⁶ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002, s. 185-186. ISBN: 80-7257-884-7.

⁶⁷ HOWARD, R. *Frost/Nixon*. USA: 2008

⁶⁸ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002, s. 247. ISBN: 80-7257-884-7.

⁶⁹ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002, s. 253-254. ISBN: 80-7257-884-7.

⁷⁰ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002, s. 258. ISBN: 80-7257-884-7.

⁷¹ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002, s. 269. ISBN: 80-7257-884-7.

⁷² KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002, s. 280. ISBN: 80-7257-884-7.

P. Butterfielda. Prezident spojených států odposlouchával své vlastní schůze. „*O existenci nahrávacího systému, určeného k monitorování prezidentových rozhovorů, věděl pouze prezident, Haldeman, Larry Higby, Alexander Haig, Butterfield a několik agentů tajné služby.*“⁷³

„*Redaktoři deníku Washington Post Bob Woodward a Carl Bernstein odhalili natolik závažnou politickou aféru, až nakonec přiměli, amerického prezidenta Richarda Nixona k odstoupení.*“⁷⁴ Nixon na začátku odmítl rezignovat se slovy, že bude nadále čestně reprezentovat svoji zemi a bude stát za svými voliči. Za nedlouho neunesl tíhu všech okolností a byl nucen rezignovat. Jeden rozhovor z oválné pracovny mezi prezidentovým poradcem pro národní bezpečnost Henry Kissingerem a samotným Nixonem nahraný na odposlech, byl přehrán v dokumentárním filmu *Válka, kterou nevidíte*. Byl to vedený rozhovor ohledně války ve Vietnamu. „*No, ne, ne, ne ... Já bych spíš použil jadernou bombu.*“ Henry Kissinger: „*To si myslím, že by bylo trochu příliš.*“ Nixon: „*Jaderná bomba? To ti dělá starosti? Já jen chci, abys přemýšlel ve velkém, Henry. Pro Krista.*“⁷⁵

1.4 Důvod příchodu investigativní žurnalistiky

Investigativní žurnalistika se dostala do podvědomí široké veřejnosti z jednoho prostého důvodu. „*Investigativní novinář odhaluje něco, co se ostatní média o přečinech státníků či státních úředníků proti zákonům či dobrým mravům nedozvěděla nebo co se pokoušejí před veřejností v zájmu svých vydavatelů ukryt*“⁷⁶ Někteří lidé si uvědomili, že společnost čím dál více lže a tají podstatné informace, o kterých by měl člověk vědět. Novináři začali pátrat, zjišťovat a později i zveřejňovat informace proti zkorumpovaným subjektům. Problémem zůstává, že těchto odvážlivců je stále málo. Přitom je investigativní žurnalistika činností, která mimo jiné rozkrývá i tunelování a parazitování v neprospěch občanů. Vše záleželo na lidských individualitách.

---

⁷³ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 305. ISBN: 80-7257-884-7.

⁷⁴ RUß-MOHL, S. H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 115. ISBN: 80-247-0158-8.

⁷⁵ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

⁷⁶ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007. s. 12. ISBN: 978-80-86723-36-5.

Informace ve většině případů vynášejí lidé, kterým se nelíbí systém. V mnoha situacích i způsob jakým instituce, v které pracují, funguje a vykonává své kompetence. Zjistí například, že je národ ovlivňován určitou propagandou. Původní rysy propagandy se vyvinuly směrem dopředu od doby, co s ní přišel americký myslitel a zakladatel public relations Edward Bernays. ⁷⁷ „*Intelligence manipulace mas, je neviditelná vláda, která je skutečnou vládnoucí mocí v naší zemi.*“⁷⁸

Edward Bernays byl členem Výboru pro veřejné informace založeným roku 1917. Tato instituce byla vytvořena z jednoho prostého důvodu. Měla přesvědčit občany Spojených států, aby projevíli zájem o vstup do války na evropském území. Cílem USA bylo rozvíření přirozených lidských pudů. Chtěli vyvolat v jejich myšlenkách strach, znechucení a potřeby, kterých si nikdy v životě nemohli všimnout. „*Není to o faktech, ale o přesvědčení a zmanipulování lidí. Jde o to, podrobit si lidskou vůli a duši.*“⁷⁹

Obrazy a plakáty, které byly použity k propagandě za první a druhé světové války, se neliší od těch, které jsou používány v současnosti. Propaganda se vyvíjí stále dopředu. Saddám Husajn byl neprávem spojen s teroristickou skupinou a útokem na Obchodní světové centrum 11. září 2001. „*Starý téměř kultovní protivník Saddám Husajn, jehož údajné spojení s útoky z 11. září se nikdy neprokázalo (...)*“⁸⁰ Uměle vytvořené obvinění postavené na mylných faktech, vyvolalo v lidech strach a obavy ze Saddáma Husajna, jako nebezpečného strůjce útoku na Světové obchodní centrum. Propaganda splnila svůj účel. „*Pentagon ročně utratí téměř milion dolarů za reklamu a propagandu na prodej války.*“⁸¹ Melvin Goodman, Bývalý šéf divize v CIA pro sovětské záležitosti a v současné době profesor politologie, působící na universitě Johnse Hopkinse v dokumentu tvrdí, že Pentagon posílá do oběhu tištěné informace, s jejichž pomocí zpravodajské služby ovlivňují média. Známy zpravodaj americké televizní stanice CBS Daniel Irvin Rather Johnu Pilgerovi při jednom rozhovoru sdělil. „*Pokud bychom my novináři, včetně mě, od úplného začátku kladli tvrdé, důsledné a rázné otázky, na které jsme se měli ptát a dělali bychom skutečné reportáže, namísto toho být pouhými stenografy. Jít na konferenci poslechnout si vládního činitele, druhý*

---

⁷⁷ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

⁷⁸ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

⁷⁹ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

⁸⁰ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. 1. akt vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. s. 250. ISBN: 978-80-7021-866-2.

⁸¹ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

den to dát do novin. Kdybychom dělali svoji práci, myslím, že se lze pádně domnívat, že bychom nešli do války.“⁸²

1.5 Předpoklady investigativního žurnalisty

Předpokladem investigativního žurnalisty je pansofie státních institucí, organizací a činností, které vykonávají v rámci měst, krajů a ostatních států. Dalším bodem je určitá nezaslepenost v analyzování objevujících se kauz, kriminální činnosti nebo korupčních afér v oblasti státu, podnikatelů nebo zločinných organizací. Špatné vyhodnocení situace může mít negativní dopady pro samotného žurnalistu nebo i jeho zaměstnavatele. Proto je zapotřebí mít kvalitní zdroje informací.⁸³ „*To všechno jde s těmi léty a praxí. Když teď vyjdete z baráku, tak si nemůžete udělat zdroj támhle z toho pána, co projel autem. Musíte se cíleně sházet s lidmi, kteří vyšetřují různé případy nebo na ministerstvu zahraničí, ministerstvu obrany. To prostě přijde a začnete rozumět té problematice a zároveň uvidíte, kteří lidé se v tom pohybují.*“⁸⁴ Předpokladem investigativního žurnalisty je znalost české a zahraniční jurisdikce. „*(ignorantia iuris non excusat – Neznalost zákona neomlouvá)*“⁸⁵ Investigativní žurnalista nemůže postrádat „*znalost zákonů o svobodě informací a jejich uplatňování, zákonů, směrnic a praktik vztahujících se k otevřeným zasedáním veřejné správy a k přístupnosti záznamů z těchto zasedání, znalost historie*“⁸⁶ Znalost souvislostí a určitá empatie proroka v aktuální kauze je dalším bodem kompetence investigativního žurnalisty. Musí být schopen dedukovat vývoj na základě uplynulých a objasněných faktů. Je povinen „*posoudit dopad vyvolaných skandálů v určité době a souvislostech.*“⁸⁷ Nezbytnou předností, kterou by měl žurnalista disponovat je obeznámenost, za jakých okolností může použít podpurných „špionážních“ prostředků a s nimi spojených technologií. Tím

---

⁸² PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

⁸³ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

⁸⁴ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

⁸⁵ KOHOUTEK, R. *Ignorantia iuris Non Excusat*. [online]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ignorantia-iuris-non-excusat-lat>.

⁸⁶ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007. s. 13. ISBN: 978-80-86723-36-5.

⁸⁷ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007. s. 13. ISBN: 978-80-86723-36-5.

má autor na mysli instalování odposlechů nebo skrytých kamer. Dále je zapotřebí vytvoření určité vnitřní intuice, za jakých situací hrozí nebezpečí na vlastní osobnost a své blízké. Především, když se vyšetřují a odhalují fakta, která jsou spojena s rizikovými, nadnárodními či státními institucemi.⁸⁸ V případě, že se žurnalista dopátrá informací, které překračují míru kredibility, je zapotřebí vžít se do vlastního vydavatele, šéfredaktora a především čtenářů. Je patřičné je na šokující novinky připravit postupně. Určitá míra empatie vůči obviněným z nekalých a nezákonných činností je důležitou součástí. „*Mít schopnost pohlédnout na dílčí prohřešky jednotlivých aktéru případu z lidského hlediska.*“⁸⁹

Součástí reportáží je spolehlivý zdroj, který dokáže nevyvratitelně potvrdit vypátraná fakta. Těchto potvrzovatelů by mělo být více. Měli by být z různých segmentů a neměli by jeden druhého znát. Předpokladem žurnalisty je vykonávat: „*...důkladnou rešeršní činnost, shromažďování faktů a bezchybné důkazy, ověřené nejméně ze dvou nezávislých zdrojů, konfrontaci opačných stanovisek a možnost poskytnout prostor i obviňované straně.*“⁹⁰ Pro potvrzení skutečnosti a rozpletení kauzy, je nedostačující jeden vypovídající zdroj. Žurnalistova povinnost je ověření si informací z více stran a pokud možno z vyšších pozic. „*Jeden informátor nestačí – i kdyby poskytoval důkazy, které vypadají „neprůstřelně“.* Často jsou prameny informací důvěryhodné jen pro sebe sama, a to především tehdy, když už sami informátoři byli prokazatelně zapleteni do nějakých špinavých záležitostí.“⁹¹ Zdroje ani jejich rodiny se nesmí dostat do ohrožení. Novinář nemůže očernit osoby či zdroje, nebo proti nim bezdůvodně a v nějakých případech nevědomě podnítit policejní vyšetřování. „*My si u nás v redakci vážíme a ctíme našich zdrojů. Kvalitní zdroje informací se snažíme velmi vehementně chránit. Domnívám se, že je to asi hodně velký úspěch našeho počínání. I když jsou lidé různě zastrašováni, tak se na nás neustále a pořád obrací. Díky naší činnosti a skutkům věří, že nám mohou důvěřovat. Věří, že neprozradíme jejich identitu.*“⁹²

---

⁸⁸ KMENTA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha. C.

⁸⁹ VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007. s. 13. ISBN: 978-80-86723-36-5.

⁹⁰ OSVALDOVÁ, B. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Libri, 1999. s. 219. ISBN: 80-85983-76-1.

⁹¹ RUß-MOHL, S. H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 115. ISBN: 80-247-0158-8.

⁹² KMENTA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha C.

Důvěra je spojená s tvorbou dobrého jména a udržováním renomé novin. Je patřičné budovat své jméno na základě spolehlivě poskytnutých informací. Pan Kmenta se v rozhovoru zmínil o tom, že mnoho současných médií nedokáže pracovat se zdroji a především není schopno si své výstupy kontrolovat. Díky tomu mohou korupčníci tvrdit, že článek se nezakládá na pravdě i přesto, že může být skutečnost naprosto jiná. Aby toho nebylo málo, tak noviny zažalují. Pokud redakce nemá k dispozici další zdroj, který je schopen tuto informaci potvrdit, pak se periodika dostávají do zásadního problému.⁹³ „*Věřohodná a pravdivá žurnalistika vyžaduje ověření od svědků stojících mimo žurnalistické kruhy, např. od politiků, akademiků, odborníků a jiných uznávaných informačních a interpretačních zdrojů, které textu propůjčí svůj odborný status a dodají mu autoritu v očích publika.*“⁹⁴

V další řadě jsou častým pomocníkem tajné zdroje. „*Dobrá žurnalistika musí spoléhat i na tajného svědka, který buď do ověřitelného záznamu, nebo neoficiálně prozradí, co ví. Každodenní žurnalistika spoléhá na uniklou informaci.*“⁹⁵ Při vyšetřování Aféry Watergate hrál důležitou roli tajný informátor vysokého postavení, který si nepřál být zveřejněn. „*Woodward měl zdroj ve vládních kruzích s přístupem k informacím z CRP i z Bílého domu. (...) Kromě toho se zavázal, že ho nikdy nebude přímo citovat, dokonce ani jako anonymní zdroj. Jejich rozhovory měly sloužit pouze k potvrzení informací, které se mu již předtím podařilo vypátrat jinde, a k upřesnění celkové perspektivy.*“⁹⁶ V novinářském slangu se tajný zdroj nazývá hlubokým pozadím. Zástupce šéfredaktora Howard Simons jej začal nazývat Hluboké Hrdlo.⁹⁷ „*Po několika letech se ukázalo, o koho jde. Domnívám se, že ten pán již zemřel. Ve chvíli, kdy si začal uvědomovat, že již dlouho nebude žít, tak se odtajnil. Byl náměstkem ředitele FBI.*“⁹⁸

Americký vojenský zpravodaj Bradley Manning zveřejnil Wikileaks.org video s Apachem, jenž způsobil masakr. Bojový vrtulník v čele s americkou armádou připravil v Iráku o život dva žurnalisty z Reuters. Manning chtěl být anonymním zdrojem. Žurnalista z New York Times vypovídá o Manningově úmyslu „*Cítil, že se*

---

⁹³ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

⁹⁴ MCNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. Akt vydání. Praha: Portál, 2004. s. 13. ISBN: 80-7178-840-6.

⁹⁵ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 127. ISBN: 978-807462-012-6.

⁹⁶ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 66. ISBN: 80-7257-884-7.

⁹⁷ KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. s. 66. ISBN: 80-7257-884-7.

⁹⁸ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

*dějí věci, o kterých by Američané a celý svět měli vědět: vojenské operace nebo zabítí civilisté.*⁹⁹ Manning byl později udán bývalým hackerem a kryptografikem Adrianem Lamem, s kterým byl dříve v kontaktu. Nyní mu hrozí obvinění za velezradu a i možný trest smrti. Pokud mu bude vyměřen trest, může jít do vězení až na 25 let. Komentátor Bill O' Reilly z Fox news se pustil do Manninga. „*Jsou to zrádci Ameriky. Všichni, kdo předávají dokumenty. Wikileaks jsou zrádci a měly by dostat trest smrti nebo doživotí.*“¹⁰⁰ Republikán Mike Huckabee také nešetřil svými slovy „*Cokoliv jiného než poprava je dost mírné.*“¹⁰¹

Šéfredaktor se musí sám sebe zeptat na otázku, do jaké míry věří své redakci. Stalo se i případy, ve kterých reportéři tvrdili, že mají jistý zdroj, který si nepřejí ve svém článku uvést. Požadovali naprostou anonymitu a diskrétnost. V tomto případě šlo o reportérku Washington Postu Janet Cookovou, která popisovala život osmiletého Jimmyho. Ten podlehl již v tomto brzkém věku heroinu. Za publikaci byla Cooková oceněna Pulitzerovou cenou. Ocenění většího kalibru nemohla již získat. Poté, co byla ověněna slávou, se zjistilo, že šlo o smyšlenou informaci, kterou se chtěla žurnalistka pouze obohatit. Chtěla se stát nesmazatelně uctívanou novinářkou v očích americké veřejnosti.¹⁰² I z toho důvodu Filip Černý při rozhovoru tvrdil, že se Redaktoři ČT vyhýbají tajným zdrojům. Spoléhají na ověřené kontakty, jež jsou schopné vypovídat pod pravdivou identitou.¹⁰³

Žurnalista by měl zůstat věrný své práci. Není možné, aby podlehl úplatkům nebo návrhům podnikatelů či politiků. Radek John se dopustil kariérní chyby. Vzdal se práce úspěšného investigativního žurnalistiky a vstoupil do politického světa. Pro mnoho lidí se stal nedůvěrným. České zpravodajství přišlo o kvalitního redaktora. „*Tím krokem, co udělal a jak se projevoval, se ukázalo, že nebyl osloven nějakou zájmovou skupinou, kterou před tím neznal. Léta si pěstoval vztahy mezi různými podnikateli. Přestal být vlastně hrozně dávno potom, co odešel z televize takovým tím klasickým novinářem. Osobně myslím a to se nejspíš shodují s názory kluků z Novy, je to, že on pouze těžil z pořadu, z toho image. Tu konkrétní práci reportéra možná 5 let nebo*

---

⁹⁹ HERMAN, L., P. Moreira. *Wikileaks: Válka, lži a video*. Francie: 2001.

¹⁰⁰ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

¹⁰¹ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

¹⁰² RUŠ-MOHL, S. H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 116. ISBN: 80-247-0158-8.

¹⁰³ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

*dokonce 10 let nedělal. Je to takový těžký případ toho, jak může dopadnout novinář, který svoji práci nedělá srdcem, ale podlehne různým vlivovým skupinám.*¹⁰⁴ Sám Jaroslav Kmenta se při interview zmínil, že byl osloven politickou stranou VV a samotným Vitem Bárto. Ten chtěl, aby se stal jejich kandidátem na starostu pro Prahu 1. Tímto krokem měly VV v úmyslu omezit časté útoky MF Dnes a podmanit si přízeň mediálně známého českého žurnalisty Jaroslava Kmenty. Vše prodiskutoval v redakci. Nakonec od tohoto kroku odstoupil, i když mohl získat nové a důležité poznatky o korupci v politice. Nepovažoval takovou cestu vyšetřování za eticky vhodnou.¹⁰⁵

1.6 Kodexy chování v médiích

Žurnalisté by měli dodržovat určité normy a kodexy chování. Příkladem propracovaného kodexu je dokument nesoucí název Mezinárodní zásady profesionální etiky v žurnalistice (International Principles of Ethic in Journalism). Tento soupis byl sestaven pod dohledem UNESCO. V Kodexu jsou obsaženy zákonem daná pravidla, kterými by se měl žurnalista řídit. V následujících odstavcích je shrnuto deset norem.

Média jsou povinna publikovat veřejnosti korektní a ověřené informace a s nimi spojené zprávy a články. Součástí předchozího výroku demokraticky ovládané země je součástí svoboda projevu občanů a možnost vyřčení jejich vlastního názoru v rámci komunikačních médií.¹⁰⁶

Novináři by měli publikovat a psát ničím nezbarvené a nezmanipulované informace, je-li možno neobsahující subjektivní názor. Objektivita je součástí jejich pracovní náplně. Pohled na svět by neměl být formován médii na základě zkreslených a vágních informací, což vytváří neviditelný paskvil proti jejich čtenářům. „(...) žurnalistika vznáší nárok na pravdivost a přesnost – jsou to vlastnosti často spojované s výrazem objektivita, jež se pojmem užívaným pro legitimizaci žurnalistických textů při

---

¹⁰⁴ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁰⁵ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁰⁶ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. s. 151. ISBN: 80-7178-714-0.

*současném vědomí mnohorozměrné a těžko postižitelné podstaty „pravdy“.*¹⁰⁷

Žurnalista nese na svých bedrech sociální zodpovědnost. To co publikuje, musí být přínosné pro společnost. Je absurdní, aby jeho písemnosti sloužily pouze k obohacení sebe samotného. Přinášení pravdivých faktů je poselstvím novináře, které by měl následovat.

*„Profesionální integrita novináře. Na základě tohoto článku má novinář právo odmítnout práci, která je v rozporu s jeho osobním přesvědčením či s jinými zásadami osobní etiky.“*¹⁰⁸

Mezi další kodex patří dostupnost a participace. Každý člověk se dopouští chyb. Z toho vyplývá, že i investigativní žurnalista se může podílet na publikování mylné informace. V tomto případě je nezbytné uznat své pochybení a omluvit se poškozeným osobám. Josef Klíma se také zmýlil. V době ČSSR psal knihu o brutalitě mezi mládeží. V této písemnosti se nacházela jedna kapitola o požáru v domově mentálně postižených. V roce 1992 vyšel o tomto požáru dokonce film natočený Filipem Renčem Requiem pro panenku. *„Posílil ho pod vlivem tehdejšího, dá se říct kultovního filmu, Přelet přes kukaččí hnízdo. No a vznikla z toho docela slavná věc. Bohužel až na jeden háček. Když uplynula léta, tak jsem se po revoluci dozvěděl, že to bylo úplně jinak. Tak jsem šel a natočil opravnou reportáž, opravoval jsem sám sebe.“*¹⁰⁹

Žurnalista by měl mít úctu ke svým zdrojům a vyšetřujícím subjektům, měl by respektovat jejich soukromí a chovat se k nim lidsky jako ke každému jinému člověku.

Další náležitostí je respektování národní jurisdikce, státních orgánů a s nimi spojených demokratických institucí.¹¹⁰

Každý národ má jinou mentalitu. Podle toho by se měl žurnalista přizpůsobit. *„Zde se požaduje respekt k lidským právům, společenskému pokroku, svobodě národů, míru a demokracii.“*¹¹¹

Podle formulace tohoto kodexu je povinností novináře být pacifistou. Není možné, aby opěvoval zbraně, utlačování nebo diskriminaci. K dispozici je mnoho

---

¹⁰⁷ MCNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. Akt vydání. Praha: Portál, 2004. s. 12. ISBN: 80-7178-840-6.

¹⁰⁸ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. s. 151. ISBN: 80-7178-714-0.

¹⁰⁹ KLÍMA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha A.

¹¹⁰ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. s. 151. ISBN: 80-7178-714-0.

¹¹¹ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. s. 151. ISBN: 80-7178-714-0.

důkazů o tom, že se žurnalisté tímto způsobem nechovají. Speciálně v amerických médiích propagují zbraně hromadného ničení. Americký voják do televizního vysílání stanice NBC pje ódy na svůj válečný letoun a televize propaguje na své vizualizaci v pozadí kostru onoho bojového letadla. „*Málem jsem se zamiloval do F-18 Super Hornet, protože je to tak všestranné letadlo.*“¹¹² Samotný zpravodaj televize Fox obdivuje v přímém přenosu další válečný letoun. „*Musím ti říct, moje oblíbené letadlo je A-10 Warthog, mám rád prasata!*“¹¹³ V zájmu novináře by mělo být eliminování války a ne podporovat letouny, které přinesly mnoho smrti a utrpení.

„*Prosazování nového světového informačního a komunikačního řádu. Tento článek je zaměřen zvláště na potřebu dekolonizace a demokratizace informací a komunikace.*“¹¹⁴

V krátkém shrnutí by žurnalisté měli dodržovat následující soupis norem novinářské etiky. Měli by uvádět pravdivé informace. S tím je spojená i nestrannost. Chovat se podle toho, co říkají fakta. I když nebudou jakkoliv příjemná, musí brát pracovník médií v potaz to, že je potřeba být objektivním. Musí respektovat soukromí jednotlivců. Novináři mají odpovědnost ke společnosti a veřejnému blahu. Nemohou porušovat zákony. V poslední řadě by měli dbát určité etiky, slušnosti a dobrého vkusu.¹¹⁵

1.7 Cíl investigativní žurnalistiky

Vymezení cíle investigativní žurnalistiky je široké. Dá se pojmout z mnoha různých úhlů pohledu. Tato kapitola teoretické části se opírá o dopátrané skutečnosti ze širokého spektra publikací a dokumentů.

Primárním cílem investigativní žurnalistiky je objevování a postupné odkrývání kauz, které jsou podloženy trestnou činností, zatajováním, mlžením nebo poskytováním lživých informací od státních orgánů či institucí. Investigativní žurnalistika má za úkol

---

¹¹² PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

¹¹³ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

¹¹⁴ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. s. 151. ISBN: 80-7178-714-0.

¹¹⁵ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. s. 151. ISBN: 80-7178-714-0.

odkrývat latentní, ezoterické, skryté či zamlčované informace, které jsou však podstatnými pro chod společnosti.¹¹⁶ „Cílem je většinou odhalení nějakého skandálu. Jde především o americkou tradici, kde je v denících běžný *investigative reporting* (investigativní zpravodajství)“¹¹⁷ Pro širokou veřejnost je práce investigativních žurnalistů nezbytná. Novináři se snaží slepým občanům sundat růžové brýle a ukázat skutečný pohled na šedivou realitu.

Investigativní žurnalistika se nezabývá pouze poukazováním na trestnou činnost. Jejím důležitým faktorem je varovat lidi před věcmi, které mohou ohrožovat je samotné, a především i jejich rodinné příslušníky, kamarády či kolegy. Jde o vyšetřování a objevování nových vodítek. Investigativní žurnalistika se může infiltrovat do sociální skupiny a zkoumat její negativní či pozitivní faktory. Buďto vyvrátí fámy, které o ní kolují, nebo naopak potvrdí závažnost její existence. Za dob ČSSR se Josef Klíma dostal do společnosti narkomanů. Na základě zkušeností zažitých v tomto prostředí napsal knihu, *Náruživost*. Ta pomyslně mapovala tehdejší drogovou scénu. Nevyhýbal se v ní naturalistickým popisům. Opíral se i o vlastní zkušenosti s drogami. Autor zdůrazňuje skutečnost, že je nikdy neobhajoval. Naopak se snažil lidi od nich odradit.¹¹⁸ „A konečně – toxikomani a drogy nebyli v mých očích rovnoprávné poloviny manželského páru; spíš se to v mých očích celé podobalo znásilnění vcelku nevinných dětí démonickými, protřelými bytostmi jménem *Heroin* nebo *Toluen*.“¹¹⁹ Klíma problematiku drog zdůrazňuje ve více knihách například v knize, *Lod' s otroky*. „Jak se jeho oči dostaly na světlo, utvrdily Dana v tom, co napovídaly jeho neohrabané pohyby.“¹²⁰ V této knize jsou sice uvedena fiktivní jména včetně postavy, se kterou se ztotožňuje. Klíma ukazuje ve svých knihách špatný pohled na svět. Odhaluje obraz zkažené mládeže, jenž je spojen s nesprávným životním stylem. Něco nad čím by se měl člověk pozastavit a zeptat se, kde je chyba. Zdali v samotné výchově rodičů nebo celkovém vývoji společnosti. „*Vítr Západu sice poskládal, vyspravil, omítl a naleštil celý komplex do původní předválečné krásy, ale zároveň z něj hladce vymetl všechny zbytky ducha. Osadil dvory a průchody davy cizojazyčných opilců, chodníky a vchody*

---

¹¹⁶ OSVALDOVÁ, B. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Libri, 1999. s. 219. ISBN: 80-85983-76-1.

¹¹⁷ RUŠ-MOHL, S. H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 115. ISBN: 80-247-0158-8.

¹¹⁸ KLÍMA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha A.

¹¹⁹ KLÍMA, J. *Život reportéra*. Praha: HAK, 1996. s. 185. ISBN: 80-85910-10-1.

¹²⁰ KLÍMA, J. *Lod' s otroky*. Praha: Andrej Šťastný, 2002. s. 65. ISBN: 80-903116-5-2.

olemoval pestrou směsicí narkomanů, a oboje propojil barevnými cik cak šňůrkami okradačů. Ať už si říkali ping, dročkář, pasák nebo dealer.“¹²¹

Zveřejňování a poukazování závažnosti narkomanie vedlo za socialismu k pozitivní věci. Pro lidi byly drogy naprosto něčím novým. Bylo nevyhnutelné se o nich zmínit. V tehdejším režimu bylo problém informace o drogách šířit, protože jak cituje Josef Klíma v rozhovoru. „*Drogy jsou totiž nemocí nemocného kapitalistického systému*“¹²² Z toho důvodu se muselo čekat na souhlas ÚVKŠČ. Až poté se mohla kniha nabídnout široké veřejnosti. Komunisté později přiznali, že je potřeba problematiku drog řešit. Mezi mládež se omamné látky dostávaly v čím dál větším měřítku. „*Já jsem mezi těmi narkomany chodil, pohyboval se mezi nimi, byl jsem mnohem vlasatější, obvázaný korálky, zkoušel jsem i nějaké drogy. To byla vlastně investigace tohoto typu*“¹²³ Svými zažitými zkušenostmi dokázal popsat vzkvétající kapitolu smrti. Ano, jak autor píše, je to jedna veliká kapitola plná smrti a utrpení. Existuje plno očitých případů, kdy se člověk v okolí stal závislým na pervitinu. Situace vykristalizovala do neúnosné míry. Nebyly peníze na drogy, a proto byl donucen okrást vlastní rodiče a prarodiče. Ti museli podat na vlastního syna zatykač. Jestliže se podobné věci nebudou zveřejňovat, tak si nikdy mladí lidé neuvědomí závažnost těchto podpůrných látek. „*Detabuizace narkomanie coby problému politického měla ještě jeden nesporný efekt: otevřela dveře k tomu, aby se s ní konečně začalo zcela vážně a oficiálně něco dělat. V záplavě vědeckých populárních informací ze světa, jež se k nám konečně po vytažení téhle politické závory dostaly, jsem našel i americké výzkumy, dokazující, že určitá část populace v sobě prostě nese určitý spouštěcí mechanismus. Něco podobného jako latentní rakovinu.*“¹²⁴ Josef Klíma zažil věci, které mu ukázaly, že drogy nejsou dobré. Do značné míry si mohl uvědomit i fakt, že není cesty zpět a tato nemoc se nedá vyléčit. Je správné pátrat po těchto životních příbězích a následně je ukazovat. I to je cesta k lepším zítřkům. Ukazovat a popisovat hnusné věci autenticky. Současně s Klímovou Náruživostí vyšla i kniha Radka Johna, nesoucí titul Memento. Tato kniha vypráví život pražského narkomana, taktéž zahrnující naturalistických prvků. Popisuje životní lásku Michala a Evy vybudovanou na morfinu

---

¹²¹ KLÍMA, J. *Lod' s otroky*. Praha: Andrej Šťastný, 2002. s. 84. ISBN: 80-903116-5-2.

¹²² KLÍMA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha A.

¹²³ KLÍMA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha A.

¹²⁴ KLÍMA, J. *Život reportéra*. Praha: HAK, 1996. s. 189. ISBN: 80-85910-10-1.

a pervitinu, který postupně vymazával jejich racionální názory na svět. Je to nástroj ďábla, který oba dva zamilované donutil k patovým situacím. V případě Michala a Evy to bylo vykradení lékárny či vkradení se do ordinace. Nekonečné utvrzování se v tom, že si dají poslední dávku a příští den s tím skončí. ¹²⁵ „*Vpich vedle vpichu po čarách žil. Zanícené rány. Zrohovatělá kůže. Jizvy. Absces v loketní jamce. O vředech na nohách ani nemluvit.*“¹²⁶ Nedostatek drogy v těle vyvolá neúnosný psychický stav, na který poukazuje film režirovaný Udi Edelem zfilmovaný podle námětu knihy *My děti ze stanice zoo*, sepsanou žurnalisty Kaiem Hermannem a Horstem Rieckem.¹²⁷ Další silné emoce vyvolá autenticky natočený snímek Darrena Aronofského *Requiem za sen*.¹²⁸ Ten diváka provádí diváka stejně jako kniha *My děti ze stanice zoo* celým příběhem toxikomanů. Ti se ze dnů plné euforie strmým pádem propadají až na dno nejhlubšího příkopu utrpení, bolesti, strachu a smrti.

V dnešní době je narkomanie a distribuce drog stále v kurzu. Není možné ji úplně eliminovat. Je důležité poukazovat na činnost dealerů a odkrývat postupně větší dealery. „*V Kolumbii patnáct let a miliardy dolarů věnovaných Spojenými státy na podporu boje bossů kartelů z Medellín a Cali a desítky zatčení, vyhoštění a usvědčení končících dlouholetými tresty ve věznicích USA. Přesto drogy proudí dál. Levicovní partyzáni z FARC a jejich pravicovní protivníci sebeobranné jednotky AUC 70 procent peněžního toku. Pašerácké zájmy zasahují vysoko do politických a vojenských institucí. Kolumbie nejenže produkuje většinu světového kokainu, ale stala se nyní i významným aktérem v oblasti heroinu díky rozšířeným osevům máku z Asie v devadesátých letech.*“¹²⁹ Tento citát je vztyčeným ukazovákem, který ukazuje, že drogy stále proudí a stále budou protékat do našich končin. Distribuce drogových kartelů směřuje především do Spojených států a Evropy.

Josef Klíma se v roce 1974 vydal na Slovensko. Tam napsal první reportáž o Romech. Tehdejší společnost nevěděla o životě této komunity. Je důležité, aby lidé věděli, vedle koho žijí. Nejde jenom o to poukázat na negativa. Je patřičné vyzdvihnout i kladné stránky. Klímova manželka byla učitelkou zvláštní školy. Z toho důvodu se

---

¹²⁵ JOHN, R. *Memento*. Ostrava: Středoevropské nakladatelství, 1995. s. 72. ISBN: 80-902048-0-5.

¹²⁶ JOHN, R. *Memento*. Ostrava: Středoevropské nakladatelství, 1995. s. 12. ISBN: 80-902048-0-5.

¹²⁷ ČSFD. *My děti ze stanice Zoo*. [online]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/2520-my-deti-ze-stanice-zoo/>.

¹²⁸ ČSFD. *Requiem za sen*. [online]. Dostupné z <http://www.csfd.cz/film/14317-requiem-za-sen/>.

¹²⁹ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. 1. akt vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. s. 70. ISBN: 978-80-7021-866-2.

k němu dostalo o komunitě již pár informací. „Věděl jsem, jak dovedou být Romové impulzivní a nespoutaní – třeba podle svatby, kde se strýc nevěsty opil a snažil se ji před všemi znásilnit, dokud ho nezastavili příbuzní sekerami a noži.“¹³⁰ O tomto tématu se Klíma zmínil v rozhovoru. Líčil, jak procházel chatrčemi a o tom jak následně sepsal skutečné příběhy z jejich života. Socialismus mu neumožnil tuto reportáž vydat. Proto ji sepsal formou detektivky. Žurnalista musí umět určitým způsobem obejít nežádostivou cenzuru, když se o to ráčí a nemá jiné možnosti.

1.8 Přínos investigativní žurnalistiky

V knize Labyrint světa a ráj srdce, napsané našim učitelem národa Janem Ámosem Komenským, se poutník rozhodl objevit krásy světa. Cestou ho doprovází Všežvěd Všudybud a Mámení. Všudybud mu daruje Uzdu Všetečnosti. Ta ho omezuje ve svém pohybu. Počáteční slova Všudybuda o svobodě kamsi vymizela. „(...) k prohledání světa ne jako prvé dobrovolně půjdu, ale tékavostí a neukojitelností myslí své násilně tažen budu.“¹³¹

Mámení se mu snaží nasadit brýle zkreslující svět, nazývaly se brýlemi mámení. Poutník odmítne zkreslený pohled na okolí a vnímá život vlastníma očima. Nenechá se oklamat. „Vstrčil mi je pak, na mé štěstí, křivě jaksí, takže mi plně na oči nedoléhaly, a já hlavy přizdvihna a zraku podnesa, čistě přirozeně na věc hleděti sem mohl.“¹³² Přínos investigativní žurnalistiky je podle předešlého příkladu patrný. Pomáhá zničit všudypřítomného „Všudybuda“ s mámením a sundat klamavé brýle z očí občanů, které jsou jim neustále nasazovány. Denis McQuail charakterizuje jeden z významů médií takto. „Jsou zdrojem moci – potenciálním prostředkem vlivu, ovládání a prosazování inovací ve společnosti; pramenem informací životně důležitých pro fungování většiny společenských institucí a základním nástrojem jejich přenosu.“¹³³ Tato definice může nést jak pozitivní stránky tak ty negativní. Později se dají zneužít pro nekalé praktiky.

---

¹³⁰ KLÍMA, J. *Život reportéra*. Praha: HAK, 1996. s. 197. ISBN: 80-85910-10-1.

¹³¹ KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*. Brno: Tribun EU, 2009. s. 18. ISBN 978-80-7399-646-8.

¹³² KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*. Brno: Tribun EU, 2009. s. 18. ISBN 978-80-7399-646-8.

¹³³ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. s. 21. ISBN: 80-7178-714-0.

Ochranářem médií se může stát relativně nový internetový portál *Wikileaks.org*. Otázkou je zdali jeho zakladatel Julian Assange nepodlehne slávě a penězům a nestane se z něj také zmiňovaný Všudybud.

Brýlemi mámení se dají vyjádřit i drogy, protože člověka zaslepují. Zaslepují skutečnou realitu a vytvářejí určité zkreslení světa. Příkladem může být, že jediný kdo má pravdu, jsou jejich přátelé. Rodiče znamenají pro narkomany despoty, kteří nepochopí nikdy lásku k jejich závislosti. V období, kdy jsou drogy k dostání a jsou k dispozici i peníze, se stává závislost dobrým kamarádem a dělá z ostatních narkomanů skvělou partu. Je tu vždy někdo, kdo může poskytnout dávku. „*Dneska krmím já tebe, zejtra budeš krmit ty mě.*“¹³⁴ V případě nedostatků se vše diametrálně obrátí a všichni se postaví proti sobě. Nechají se ve štychu a na řadu se začnou dostávat pomalu peněženky a cennosti rodičů. Nešťastní rodiče zanedlouho poznají, že se ztrácí jejich věci. Pokud je dítě plnoleté, tak se z něj stane bezdomovec. Tato fakta je možno doložit, protože je mnoho případů toxikomanů v našem okolí, kterým drogy zničily a ničí život. „*Ukrást něco našim. Klíče od bytu snad ještě někde mám? Trochu jídla, nějaké drobné, možná něco cennějšího na prodej? Jenže kde vzít jistotu, že táta nebude zrovna doma po službě, Ted' už by na mě nejspíš zavolal policajty bez váhání.*“¹³⁵

1.9 Tlak vyvíjený na žurnalisty

1.9.1 Fyzická síla

I v současném světě, ve kterém se prosazuje na větší části geografického území demokratická vláda a kdy globalizace funguje, jako jeden velký stroj, jsou případy, kdy byli zavražděni novináři, kteří pátrali po dokázání pravdy. Tato skutečnost odporuje demokratickým zásadám a rysům, kterými se demokracie vyznačuje.¹³⁶ „*Extrémním a mimořádně skličujícím prostředkem, jaký používají politické elity na celém světě vůči odbojným a nepřijemným novinářům, je násilí včetně vraždy. Násilí využívají zejména, i když nikoli výlučně, totalitní režimy vůči odpůrcům jako prostředek, který má zabránit*

---

¹³⁴ KLÍMA, J. *Život reportéra*. Praha: HAK, 1996. s. 188. ISBN: 80-85910-10-1.

¹³⁵ JOHN, R. *Memento*. Ostrava: Středoevropské nakladatelství, 1995. s. 91. ISBN: 80-902048-0-5.

¹³⁶ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. 1. akt vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. s. 200. ISBN: 978-80-7021-866-2.

obecnému rozšíření nežádoucích názorů. V roce 1997 bylo zabito 84 novinářů, kteří cestovali po světě za svými investigativními cíli. Jen v Čečensku bylo v letech 1995 a 1996 zabito za podezřelých okolností deset ruských novinářů, na začátku 21. Století byli zabiti západní novináři v Afghánistánu a Iráku, ale také na Ukrajině v Bělorusku a jiných zemích.¹³⁷

V Ukrajině byl například připraven o život jeden z nejznámějších zdejších žurnalistů Georgij Gangadze. Tomu byla pro výstrahu ostatním investigativním žurnalistům uříznuta hlava.¹³⁸

Důvodem těchto útoků je především varování, aby se další skupiny novinářů nepokoušely o podobné investigace, na kterých pracovali jejich kolegové. Je to odporové dokazování síly mocných skupin, vedení států nebo nadnárodních organizací. Největší riziko podstupují žurnalisté, kteří se snaží objevit drogové kartely, obchodníky s prostitucí, pašeráky imigrantů nebo překupníky zbraní. Súfí Mohammed Chán poukazoval ve své reportáži na obchod s lidmi a na ilegální převoz drog přes hranice. Jeho pátrání se mu stalo osudným a roku 2000 byl v Pakistánském městě Karáči zavražděn.¹³⁹ „Někdy jsou cílem jednotliví novináři, jindy je záměrem zastrašit celou novinářskou komunitu. V mnoha zemích středního východu byli zavražděni novináři, kteří podporovali režim, nebo byli naopak proti němu – často se to stalo na ulicích cizích měst. Režim apartheidu vládnoucí donedávna v Jihoafrické republice používal násilí vůči svým novinářským oponentům působícím v exilu v Angole i jinde; totéž dělaly v osmdesátých letech minulého století zločinné režimy ve Střední a Jižní Americe. Vražedná občanská válka v Alžírsku přinesla mnoho raněných či zabitých novinářů. Militantní fundamentalisté tak signalizují svou nesnášenlivost vůči liberálnějším postojům. V Rusku, kde se těšně proplétá svět politiky a organizovaného zločinu, se novináři brojící proti korupci stali cílem únosů, bití a vražd. Dopisovatel listu *Moskovskij Komsomolec* Dimitrij Chodolov byl v roce 1994 zabit při spiknutí armádních důstojníků poté, kdy hrozil, že odhalí korupci v armádě.“¹⁴⁰

Rageh Omaar, bývalý reportér CNN, který v této televizi působil v letech 2000-

---

¹³⁷ MCNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. Akt vydání. Praha: Portál, 2004. s. 95. ISBN: 80-7178-840-6.

¹³⁸ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. 1. akt vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. s. 200. ISBN: 978-80-7021-866-2.

¹³⁹ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. 1. akt vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. s. 200. ISBN: 978-80-7021-866-2.

¹⁴⁰ MCNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. Akt vydání. Praha: Portál, 2004. s. 95. ISBN: 80-7178-840-6.

2006 vypověděl na kameru zážitky, se kterými se při své práci setkal. Mezi jednu z jeho výpovědí patří vybombardování kanceláří arabské televize Al-Džazíra. K této události došlo dvakrát. Poprvé v Kábulu roku 2001 a podruhé v Bagdádu roku 2003. „*V případě bombardování kanceláří Al-Džazíry v Kábulu, šlo bez pochyb a zcela rozhodně o záměrný útok na ty novináře, aby je umlčeli a možná i zabili.*“¹⁴¹ Dále vysvětluje to, že každé médium informuje vojenské velitele o své poloze. Armáda zná přesné souřadnice, kde mají libovolná média své sídlo. Al-Džazíra dostala od americké armády dříve varování, aby redaktoři z budovy odešli. Šlo o sofistikovaně cílený útok na sídlo novin. Od začátku války v Iráku bylo zavražděno více než 300 novinářů. To je větší počet, než v jakékoli jiné válce.¹⁴²

V dokumentárním filmu, *Válka, kterou nevidíte*, natočeným žurnalistou Johnem Pilgerem, je velká část věnována tajným dokumentům. Tento dokumentární film je plný spolehlivých zdrojů, kterých se nedočkají kdejaké publikace či noviny. Mezi zdroje patří americký zpravodaj a žurnalista Daniel Irvin Rather, jenž pracuje pro televizní stanici CBS. Brian Whitman, vedoucí náměstek ministra obrany pro veřejné záležitosti, David Rose, bývalý novinář The Observer, Scott Ritter, Šéf zbrojních inspektorů OSN v Iráku, úřadující ředitelka BBC Fran Unsworth či zakladatel Wikileaks.org Julian Assange, bezpočetně mnoho profesorů, očitých svědků z Iráku a dalších věrohodných pramenů. Na povrch veřejnosti se dostal tajný dokument, který dával na roveň investigativní žurnalisty s teroristy. Obě skupiny jsou považovány americkou vládou za stejnou hrozbu. Julian Assange se k této myšlence vyjádřil. Potvrdil to zveřejněním této zprávy jako korektní informace získané od relevantního zdroje. Tyto dokumenty byly skutečně vyhotoveny americkým Ministerstvem obrany.¹⁴³ „*Opravdu, v mnoha částech jsou investigativní novináři vedeni jako největší hrozba pro bezpečnost informací Ministerstva obrany. Byl to tisíce stránkový dokument o tom, jak zastavit úniky z Ministerstva obrany, které jsme zveřejnili.*“¹⁴⁴ 15. dubna 2010 zveřejnily Wikileaks.org video pořízené bojovým vrtulníkem Apache. Následující popis události, který se objevil v mnohých dokumentárních filmech, se udál 12. července roku 2007. Posádka Apache dostala povolení k palbě ze vzdálenosti 1,5 km. Osmnáct budoucích

---

¹⁴¹ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

¹⁴² PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

¹⁴³ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010

¹⁴⁴ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

obětí nemělo žádné potuchy o tom, že jim hrozí nebezpečí. Přitom se nejednalo o potenciální riziko pro posádku vrtulníku. Ta situaci vyhodnotila nadměru neprofesionálně. Později se ukázalo, že mezi osmnácti zabitými lidmi byli dva muži, kteří patřili ke zpravodajské agentuře Reuters. Na pomoc zraněným přijela dodávka.¹⁴⁵ „*Bushmastere, máme dodávku, co přijela a sbírá těla. Žádáme o povolení zaútočit.*“¹⁴⁶ Znělo z amerického obrněného vrtulníku. „*Bushmastere 7, příjem, zaútočte.*“¹⁴⁷ Po schválení útoku, bylo následně oznámeno vojákovi u zbraně: „*Jedna-osm, útok, povoleno... No tak!*“¹⁴⁸ Autor si nemohl nevšimnout zábavy amerických vojáků, jako kdyby hráli nějakou akční hru. „*Koukej! Přesně do čelního skla!*“¹⁴⁹ Poté přijelo obrněné vozidlo Bradley a posádka vrtulníku si neodpustila další z mnoha nechutných hlášek. „*Myslím, že zrovna přešel tělo, jo!*“¹⁵⁰ Ethan McCord, americký voják, který dostal za úkol prohledat místo, kde došlo k masakru, vyprávěl později americkému národu své zážitky. V dodávce nejeli teroristé, jel tam otec se svými dětmi, čtyřletá holčička a sedmiletý chlapec. Jejich otec je chránil před kulkami vlastním tělem. Nemohl přežít za žádných okolností.¹⁵¹ „*Když jsem se podíval do dodávky, uviděl jsem čtyřletou holčičku na zadním sedadle, byla těžce zraněná na břicho a byla pokryta sklem. Sklo měla ve vlasech a také v očích. Vedle ní, z části na podlaze s hlavou položenou na sedadle, byl sedmiletý kluk. Nehýbal se, a podle těžké rány na pravé straně jeho hlavy byla moje první myšlenka, že je mrtvý.*“¹⁵² Holčička dýchala, a proto ji vzal McCord do náručí a běžel k obrněnému vozu. Všechny záběry jsou zaznamenány. Poté mu něco říkalo, aby se vrátil nazpět k rozstřílené dodávce. Udělal dobře, protože zjistil, že chlapec také dýchá. Vše oznámil svému kapitánovi, který ho seřval a řekl doslova, ať se vykašle na nějaké děti a věnuje se důležitější věci. Wikileaks.org neměly zpočátku žádné podklady o tom, co záběry skutečně ukazují. Nevěděly, o co se jedná. Bylo

---

¹⁴⁵ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 143. ISBN: 978-807462-012-6.

¹⁴⁶ WIKILEAKS. *Collateral Murder*. [online]. [cit. 2010-4-5]. Dostupné z: http://www.wikileaks.org/wiki/Collateral_Murder,_5_Apr_2010.

¹⁴⁷ WIKILEAKS. *Collateral Murder*. [online]. [cit. 2010-4-5]. Dostupné z: http://www.wikileaks.org/wiki/Collateral_Murder,_5_Apr_2010.

¹⁴⁸ WIKILEAKS. *Collateral Murder*. [online]. [cit. 2010-4-5]. Dostupné z: http://www.wikileaks.org/wiki/Collateral_Murder,_5_Apr_2010.

¹⁴⁹ WIKILEAKS. *Collateral Murder*. [online]. [cit. 2010-4-5]. Dostupné z: http://www.wikileaks.org/wiki/Collateral_Murder,_5_Apr_2010.

¹⁵⁰ WIKILEAKS. *Collateral Murder*. [online]. [cit. 2010-4-5]. Dostupné z: http://www.wikileaks.org/wiki/Collateral_Murder,_5_Apr_2010.

¹⁵¹ PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

¹⁵² PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

patříčné vyhotovit analýzu z mnoha různých úhlů pohledu. Po několika zhlédnutí videa je patrné, že se neobjevila žádná hrozba ani žádné známky násilí. Nebyl důvod k vyvolání takového masakru. Útok byl zcela neoprávněný. V případě, že se armáda rozhodne k vyvolání síly takovýchto rozměrů, je zapotřebí mít opodstatnitelný důvod k zaútočení. Jestliže neví přesně, na koho zaútočit, tak se jedná o zločin. Poté se snesla na bedra Wikileaks.org místo spolupráce značná kritika. Média jej bombardovaly ze všech stran.¹⁵³ „Útoky nepřišly jenom z Pentagonu. Ozýval se bulvární tisk ze San Antonia i bývalí „idealisté“ z Bílého domu. Levicoví i pravicoví komentátoři se rozhodli nás ukřižovat za to, že jsme světu ukázali to video.“¹⁵⁴ Ukázali pravdu, za kterou se není třeba stydět. Mohou se za ní stydět pouze ti, co dopustili uskutečnění těchto zvěrstev.

25. dubna 2011 zveřejnil server Wikileaks.org včetně 9 nezávislých listů tajné dokumenty o praktikách ve věznicí Guantánamo Bay. Vypovídající hodnota byla důležitá. Bylo zde drženo mnoho vězňů odsouzených bez patřičných důkazů. Mezi nimi i novinář Al-Džazíry, který disponoval informacemi nepohodlnými pro americkou vládu. Nedopustil se žádného zločinu, ani teroristického útoku, vykonával pouze a jen svoji práci.¹⁵⁵

Josef Klíma zodpověděl riziko práce investigativního žurnalisty. „V Bulharsku Vám nalijí do ksichtu kyselinu a v Rusku Vás rovnou zabijí. U nás vlastně až na Lorenzovou. Tu v devadesátých letech někdo zmlátil. Sabinu Slonkovou chtěl nechat zabít Sedlařil. Ale to se mu naštěstí nepodařilo. Jinak si nepamatuji, že by v Čechách někdo zbil nebo zabil novináře.“¹⁵⁶ Strachu se nemůže vyhnout žádný investigativní žurnalista. Woodward s Bernsteinem měli obavy, že jsou odposloucháváni. Báli se i fyzického napadení. Josef Klíma chce zůstat, jak se říká na českém rybníčku. U nás mu nehrozí takové nebezpečí jako v zahraničí. Odhalení korupčníci nejsou v budoucím čase trestně stíháni a jejich ilegální praktiky zůstanou bez potrestání. Proto není nutné nepohodlné investigativní žurnalisty eliminovat. „V českém prostředí příklady investigativní žurnalistiky zapadají také proto, že česká politická kultura je (zatím) tak nízká, že ani odhalené nepravosti nevedou k jasnému potrestání viníků nebo alespoň

---

¹⁵³ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 146-145. ISBN: 978-807462-012-6.

¹⁵⁴ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 145. ISBN: 978-807462-012-6.

¹⁵⁵ HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. s. 193. ISBN: 978-807462-012-6.

¹⁵⁶ KLÍMA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha A.

k přijetí politické odpovědnosti. ¹⁵⁷ Jaroslav Kmenta se ztotožňuje s názorem, že se zločinci vyhýbají fyzického násilí k žurnalistům proto, že jsou mediálně známými. Veřejnost si takových věcí všímá. Zločinecká organizace na sebe spíše upozorní. Občané by měli být rádi za to, že investigativní žurnalisté ukazují pravdu i přes riziko, které jim hrozí. ¹⁵⁸ *Bál jsem se překročit tu hranici, kdy se člověk ponoří do zločinu na mezinárodní úrovni. A přestože se mi opravdu ulevilo, bojím se dál.* ¹⁵⁹

Žurnalisté, kteří tuto hranici překročí, jsou vystaveny tlaku. Názorným příkladem může být jižní Amerika, která je známa jako velký distributor heroinu nebo kokainu. „*V Matamoros na pobřeží Mexického zálivu byl v březnu 2001 mučen a pak čtyřmi ranami do hlavy zastřelen vydavatel novin Antonio Martínez Gutiérrez. Teorie o pachatelích zahrnovaly obchodníky s drogami a pašeráky imigrantů, což byly oblasti, v nichž jeho deník podnikal šetření. Agenturního publicistu na válečné stezce Francisca Arratiu potkal v srpnu 2004 stejný osud.*“ ¹⁶⁰ V nedávné době se stalo mnohem více podobných případů, které hojně popisují publikace a samotná kniha Černé globalizace. Jesús Blancornelas, nejpoblárnější reportér v Tijuáně, byl při atentátu směřovaném proti jeho osobě vážně zraněn. Tento případ se stal v roce 1997. Jeho kolegu Francisca Ortize, pracujícího společně s Jesusem v časopise nesoucím název *Zetu*, štěstěna nepotkala. Přišel o svůj život. Byl zavražděn drogovým kartelem. ¹⁶¹

1.9.2 Cenzura

V našich končinách oficiálně žádná cenzura neexistuje. V časech minulých tomu bylo naopak. Je patřičné popsat, jak se cenzura vyvíjela od ČSSR až do současnosti.

„*Od 1. ledna 1969 vstoupil v platnost Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci. Skončila doba hledání a přípravy vhodné formy institucionalizace kontroly a řízení médií a ustavil se systém dvou národních cenzurních úřadů, zastřešených Federálním výborem pro tisk a informace (FVTI).* Dosavadní ÚTI

---

¹⁵⁷ RUŽ-MOHL, S. H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 115. ISBN: 80-247-0158-8.

¹⁵⁸ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁵⁹ KLÍMA, J. *Život reportéra*. Praha: HAK, 1996. s. 171. ISBN: 80-85910-10-1.

¹⁶⁰ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. 1. akt vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. s. 201. ISBN: 978-80-7021-866-2.

¹⁶¹ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. 1. akt vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. s. 201. ISBN: 978-80-7021-866-2.

byl přeorganizován v úřad příslušný České socialistické republice a přejmenován na Český úřad pro tisk a informace (ČÚTI).¹⁶² Podle slov Josefa Klímy a samotných zdrojů fungovala v té době na území ČSSR autocenzura. Ta byla horší variantou než dříve zmíněná cenzura. Vše se muselo procedit pevně stanoveným sítím. To bylo složeno z více kontrolérů. Prvním z nich byl reportér, který si musel dát pozor na to, co píše. Měl v hlavě pomyslný filtr. Následovně se zpráva dostala k vedoucímu reportérského nebo politického oddělení, kde také museli použít filtr. Všechny rukopisy následně přezkoumal zástupce šéfredaktora a opravené je poslal šéfredaktorovi. Každý článek se musel dostat přes určité čtyřtoké síto.¹⁶³ „Nový model rozložil odpovědnost v řetězci redaktor – šéfredaktor – případně vydavatel tak, že vyvolával v redaktorech přísnou autocenzuru. Dávali si pozor, co nepsat, aby se nedostali do potíží, a šéfredaktor jen kontroloval, aby mediální obsah byl ideologicky nezávadný a on se vyhnul postihům a sankcím. Totéž platilo o vydavatelích.“¹⁶⁴ Režim dostal média pod svoji kontrolu až počátkem normalizace. Zbavil se nepohodlných novinářů. Díky tomu se mohl věnovat bez větších problémů své propagandistické činnosti. Počátkem 80. let byl vytvořen vládou nový zákon č.180/1980 Sb. Jeho prostřednictvím vznikl Federální úřad pro tisk a informace (FÚTI). Povinnosti, které měly před tím ČÚTI a SÚTI převzal tento kontrolní úřad. Všechny orgány měl pod sebou Ústřední výbor KSČ. Novináři a žurnalisté byli pod přísnou kontrolou. Každý jejich krok byl monitorován. Ještě ke všemu se jim na paty lepili udavači z StB.¹⁶⁵

K uvolnění cenzury došlo díky Sametové revoluci po roce 1989. „Obecný legislativní rámec pro fungování médií vytvořil ústavní zákon č. 23/1991 Sb., s kterým se součástí ústavy stala Listina základních práv a svobod. Článek 17 Listiny zakotvil svobodu projevu a právo na informace.“¹⁶⁶ Definitivního zrušení cenzury se lid dočkal přijetím nového zákona č. 86/1990 Sb. Zákon byl schválen Federálním shromážděním. Zákon č. 166/1990 Sb. zrušil dříve zmiňovaný Federální úřad pro tisk a informace.¹⁶⁷

---

¹⁶² KONČELÍK, J., a kolektiv. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 209. ISBN: 978-80-7367-698-8.

¹⁶³ KLÍMA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha A.

¹⁶⁴ KLÍMA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha A.

¹⁶⁵ KONČELÍK, J., a kolektiv. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 209. ISBN: 978-80-7367-698-8.

¹⁶⁶ KONČELÍK, J., a kolektiv. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 256. ISBN: 978-80-7367-698-8.

¹⁶⁷ KONČELÍK, J., a kolektiv. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 257. ISBN: 978-80-7367-698-8.

Po roce 1990 se Josef Klíma s dalšími redaktory časopisu Reflex domníval, že bude tisk svobodný. Ale tak to není ani na západě. Noviny jsou zaměřené buďto pravicově nebo levicově. Nezávislého autora nikdo cenzurovat nemůže, když článek neotisknou v jednom plátku, tak ho otisknou v jiném.¹⁶⁸

Ale i přes to se mnohé uvolnilo a odbourání cenzury přineslo své plody. Lidé začali chodit do redakcí a říkat své problémy. Mezi ně patřili. „*Někdejší oběti komunistického režimu, které teprve teď mohly volně promluvit. Lidé pronásledovaní StB, kteří si teprve teď mohli postěžovat a poukázat na metody organizace, o níž jsme nevěděli ještě nic. Svědci stranických majetkových čachrů, kteří si předtím neměli kde stěžovat a teď to chtěli dohonit.*“¹⁶⁹ Těchto lidí přicházejících se svými nepříjemnými zkušenostmi bylo mnohem více. Kupříkladu jedinci, kteří se podíleli na aktivitách, k nimž byli přinuceni. Byli to i vizionáři, kteří až teď mohli publikovat a zveřejnit své objevy. Jaké informace se staly těmi nejdůležitějšími? Rozhodně ty, jež varovaly novináře před budoucími hrozbami.¹⁷⁰ „*Ale i první varovatelé, že bývalí funkcionáři v novém režimu nacházejí nové praktiky, jak si udržet blahobyť a moc.*“¹⁷¹

---

¹⁶⁸ KLÍMA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha A.

¹⁶⁹ KLÍMA, J. *Život reportéra*. Praha: HAK, 1996. s. 54. ISBN: 80-85910-10-1.

¹⁷⁰ KLÍMA, J. *Život reportéra*. Praha: HAK, 1996. s. 55. ISBN: 80-85910-10-1.

¹⁷¹ KLÍMA, J. *Život reportéra*. Praha: HAK, 1996. s. 55. ISBN: 80-85910-10-1.

PRAKTICKÁ ČÁST

2 Analýza rozhovorů

2.1 Výzkumná část

Předmět a cíl výzkumu

Cílem této části bakalářské práce je poukázání na samotnou důležitost investigativní žurnalistiky. Dále na to, jaké negativní aspekty by mohl přinést její zánik. Dalším faktorem je zjištění budoucnosti investigativní žurnalistiky. Všechny tyto dopady jsou analyzovány díky výpovědím investigativních žurnalistů z různých mediálních oblastí. Důležitým bodem analýzy je názor dotazovaných na to, jakou roli hrála Aféra Watergate při budování investigativní žurnalistiky. Otázkou je, zdali se podle zásad Washington Postu řídí i nadále současní novináři. Součástí práce investigativních žurnalistů jsou zdroje. Bez nich by nemohl vyjít žádný článek, reportáž nebo samotná investigace. Autora zajímalo, jak přistupují odlišná média s různorodým vedením ke svým zdrojům nebo jakým způsobem s nimi spolupracují.

Každý zpovídaný žurnalista se dopátral případu, na který je nejvíce hrdý nebo toho, jenž nejvíce otřásl veřejností. Následující kapitola z toho důvodu odkrývá vyřešené kauzy. Autora zajímá hledisko, jaké případy považují investigativní žurnalisté za ty nejpozoruhodnější.

Závažným a nutně řešeným tématem je riziko povolání. Nad touto problematikou by se měl zamyslet každý člověk, který se chce věnovat náročné vyšetřovací profesi. Teoretická část věnovala této problematice rozsáhlé psaní. I z toho důvodu je zapotřebí vyhotovení hlubší analýzy, již bylo dopátráno díky rozhovorům. Všichni tři dotazovaní žurnalisté se zmínili o situaci, kdy došlo k pokusu o vraždu Barbory Slonkové. To je případ, který straší nejvíce.

Další neopomenutelnou částí je zjištění, do jaké míry žurnalisté důvěřují médiím. V teoretické části byly rozebrány případy, ve kterých došlo k cíleným dezinformacím. Tento bod se pojí i s otázkami směřujícími na jméno Juliana Assange a jím vytvořeným serverem Wikileaks.org. Cílem je zjistit, zdali dotazovaní novináři vnímají Juliana Assange také za jakéhosi investigativního žurnalistu. Nabízí se otázka,

jestli může být Wikileaks.org budoucí cestou investigativní žurnalistiky. Nebo jaká je jejich skutečná ideologie.

Dalším cenným zdrojem jsou výpovědi studentů ze Sýrie. Ti poskytli rozhovor o tom, jak to v této zemi zubožené občanskou válkou vypadá. Během rozhovorů se doplnily informace, které prostupují teoretickou částí bakalářské práce. Těmi jsou myšleny vybarvené zprávy publikované zpravodajskými portály, které neukazují na skutečnou nebo úplnou pravdu. Očitým příkladem je utajování zabitých civilistů spojeneckými vojsky nebo jinými vládními systémy.

V poslední řadě je důležité vyhotovení analýzy, jak by mohla vypadat budoucnost investigativní žurnalistiky. Hrozí riziko vymizení tištěné podoby, proto se autor snažil dopátrat výsledků spojených s výpověďmi žurnalistů. Hlavním cílem je prokázání dopadu způsobeným vymizením tištěné podoby na investigativní činnost.

2.2 Způsob získávání dat

Výzkumná část praktické části byla vymezena hned zpočátku hloubkovými rozhovory. Rešerše jsou vyhotoveny prostřednictvím interview a následným potvrzením získaných poznatků. Výpovědi dotazovaných žurnalistů jsou kompilátem zkušeností, které nashromáždili během dlouholeté praxe. Praktická část porovnává názory z komerční televize Nova, veřejnoprávní České televize a z tištěné periodiky, deníku Mladé Fronty Dnes. Odpovědi na položené otázky byly poskytnuty v rozhovorech panem Josefem Klímou (TV Nova, Na vlastní oči), Filipem Černým (Česká televize, Reportéři ČT) a Jaroslavem Kmentou (Mladá Fronta Dnes). Díky různorodým pohledům veřejnoprávní, komerční televize a tisku lze analyzovat a posuzovat názory úspěšných žurnalistů na současnou investigativní žurnalistiku.

Dalšími dotazovanými se stali studenti ze Sýrie, kteří byli schopni potvrdit určitá fakta, týkající se manipulace médií. Jejich výstupy se staly důležitými informacemi pro potvrzení hypotéz.

2.3 Hypotézy

1. Watergate je důležitým stavebním kamenem investigativní žurnalistiky.
2. Média si obstarávají kvalitní zdroje, o kterých ví, že poskytují pravdivé informace.
3. Nejzajímavější kauzy pro novináře jsou ty, které mají největší přínos pro veřejnost.
4. Práce investigativních žurnalistů v rámci České republiky není tolik riziková, jako ta v zahraničí.
5. Média za pomoci státu manipulují s veřejností, tudíž není možné důvěřovat všem publikovaným článkům, reportážím atp.
6. Veškerá tištěná media se postupem času přesouvají na internet. Tato skutečnost má nepříznivý dopad pro samotnou investigativní žurnalistiku.
7. Wikileaks.org způsobí revoluci investigativní žurnalistiky.

2.4 Veřejnoprávní Televize

2.4.1 Prostředí schůzky

S panem Filipem Černým, investigativním žurnalistou z Reportérů ČT, jsme se sešli v jídelně České televize na Kavčích horách. Menza je přístupná pouze zaměstnancům české veřejnoprávní televize. Na první pohled bylo patrné, že všichni zaměstnanci jsou si rovni. Vše poukazovalo na to, že každý zná druhého a společně táhnou za jeden provaz. Zaměstnanci se přátelsky zdravili, kolem nebylo cítit žádné napětí nebo rivalita. Tyto aspekty jsou psané na základě dojmu, který byl prvně vyvolán.

Na druhou stranu je třeba se zmínit o tom, že recepce, ochranka a následná vstupní brána vyhlížela jako vchod za něčím tajemným. Pomyslné červené dveře, jejichž práh nemůže každý překročit. V autorovi to vyvolalo dojem, že ne všichni mají přístup k informacím, jež jsou ukryté v budově České televize. Každý zaměstnanec ČT si chrání své zdroje, podklady, dokumentace a další spisy jako skutečný poklad. Televizní stanice koneckonců často uchovávají informace a nahrávky, které představují

pro zločinné organizace, zkorumpované politiky nebo jiné neprávne jednající subjekty nevyčísitelnou hodnotu.

2.4.2 Aféra Watergate – její vliv na investigativní činnost

Filip Černý je toho názoru, že Aféra Watergate je učebnicový případ, na kterém se dá mnohé naučit. Jak pozitivní věci, tak ty negativní. Základy pro práci žurnalisty mu poskytla vysoká škola. Na fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy vystudoval obor masové komunikace. Samotnou práci investigativního žurnalisty se učil dle jeho slov doslova za pochodu. Watergate patří mezi historické milníky, které píší teorii investigativní žurnalistiky. Je tu pohled, o kterém se zmínil i Josef Klíma. O této skutečnosti se moc lidí nezmiňuje. Podle Filipa Černého je odvrácenou tváří Aféry Watergate. *„Ta spočívá v tom, jakým způsobem Woodward s Bernsteinem získávali informace. Oni totiž byli zcela závislí na jednom úniku z FBI. Tuším, že to byla osoba z bezpečnostních složek. Jejich investigace v podstatě spočívala pouze v tom, že oni ty informace dostali.“*¹⁷² Pro práci současného investigativního žurnalisty je velkou chybou být závislý pouze na jednom zdroji. Byl to sice kontakt z vysokých míst a kanceláří FBI, ale v případě jeho odpadnutí by mohly nastat pro redakci Washington Postu velké problémy.

Filip Černý se zmínil o hlubokém hrdlu. Tento termín se stal skutečně legendární a kultovní definicí pro slovník žurnalistů. Podobných tajných zdrojů využívá hojné množství médií. Česká televize si zakládá na zdrojích, jejichž totožnost mohou zveřejnit. Tajné zdroje a hluboká hrdla nemají příliš v lásce.

2.4.3 Přístup ke zdrojům

Filip Černý sdělil, že je důležité si obstarat více spolehlivých zdrojů, které jsou na sobě nezávislé. Reportéři ČT kladou na tuto formalitu velký důraz. Jestliže se přijde na to, že se zdroje mohou znát, tak se pořad neodvysílá. Natočené a zpracované materiály se vyhodí do koše. Dle slov pana Černého je tato skutečnost velkým rozdílem mezi veřejnoprávní a komerční televizí. Na tu je tlačeno mnohem více než na

---

¹⁷² ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

veřejnoprávní. Černý se domnívá, že redaktoři z pořadu Na vlastní oči postupují, co se týče zdrojů, podobně. „Myslím si, že naše konkurence Na vlastní oči dělá totéž. Na druhou stranu jsou hnané sledovaností. Je na ně vyvíjen velký tlak. Ty věci musí rychle odvysílat. Kdežto my jsme schopni to odvysílání odložit, když si nejsme jistí tím, že něco není prokazatelné. Často se nám stává, že nás po odvysílání nějaký člověk, strana nebo firma, o které jsme vysílali, chce zažalovat.“¹⁷³ Na druhou stranu tvrdí, že Na vlastní oči jsou natáčeny pečlivě. Největší nevýhodou je skutečně tlak, který je na ně vyvíjen. Dále se domnívá, že kvůli neustálému naléhání od majitele televize, nejsou reportéři dostatečně přesní. Pan Černý se zmínil o případu, o kterém si byl vědom, že obsahuje mylné a zavádějící informace. Řešení této kauzy sledoval v době, kdy Josef Klíma s Jankem Kroupou natáčeli investigace pro televizi Prima. „Na deseti nebo patnácti minutách byl rozvíjen příběh nějaké matky, které byla unesena dcera. V závěrečných třech minutách, ale všechna tvrzení zpochybnil. Tím ukázal jiný úhel pohledu a tím svoji práci celou popřel.“¹⁷⁴ S takovouto reportáží by Česká televize nemohla prý nikdy přijít do vysílání. Jde o určitou srdceryvnost a hon za sledovaností. Zpovídaný žurnalista se dále domnívá, že se jedná o spáchaný podvod na diváky.

Výhodu mají veřejnoprávní média i před těmi tištěnými. Ta jsou tlačena také časem a musí mít své reportáže hotovy zhruba do tří dnů. Kdežto Reportéři ČT mohou na případu pracovat dva měsíce. Jaroslav Kmenta tuto myšlenku Filipa Černého potvrdil.

Práce se zdroji je v České televizi těžší než v tištěných médiích. Dramaturg Reportérů ČT si nepotrpí na anonymních zdrojích. „Z čistě učebnicového příkladu to stačí. Berete to ze dvou zdrojů. Nedokážete si ovšem představit, jak by to vypadalo v televizi. Ukážete dva zahalené lidi. Dokonce je vlastně ani neukážete. Oni se nechtějí nechat ani natočit. To se v podstatě nedá odvysílat.“¹⁷⁵

Každý žurnalista si vytváří kontakty na své vlastní zdroje. Je důležité kontaktovat právníky nebo zaměstnance ze státní správy. Tento bod se shoduje se všemi zpovídanými žurnalisty.

Filip Černý vidí problém ze získávání zdrojů od jiných médií. Domnívá se, že většina z nich neumí se svými informátory kvalitně pracovat. Existuje tedy riziko, že se

---

¹⁷³ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

¹⁷⁴ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

¹⁷⁵ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

zveřejnění informace od jiných médií může stát riskantním. O tomto bodu se zmínil stejným způsobem i Jaroslav Kmenta.

V České televizi a samotném investigativním pořadu Reportéři ČT musí vědět o zdrojích dramaturg. Šéfredaktor nezná jejich totožnost. Když si ji zdroj nepřeje uvést, je nevyhnutelné jej udržet v anonymitě.

Server Wikileaks.org je dle Filipa Černého důležitým nositelem informací, nikoliv serverem, který by se podílel na investigativní činnosti. Julian Assange se považuje neoprávněně a mylně za investigativního žurnalistu. Informace a dokumenty, které se do systému Wikileaks.org nahrávají, mohou sloužit jako relevantní a užitečné zdroje při řešení jiných kauz. Černý řekl, že se mu zamlouvá exkluzivita, kterou Wikileaks.org daly přednostně některým médiím. Měl na mysli jejich spolupráci s New York Times a Gurdianem. Assange jim předkládal dokumenty, které čerstvě získal. Zmíněné periodiky následně pracovaly na věrohodnosti a jejich následné publikaci. Poté, co se autor zeptal na důvěryhodnost Wikileaks.org, tak mu bylo oznámeno následné tvrzení. Investigativní žurnalista by neměl důvěřovat žádným zdrojům. Může jim dávat větší váhu až poté, co si je zpětně ověří.

2.4.4 Nejzajímavější řešené kauzy

Filip Černý říká, že každá kauza je svým způsobem zajímavá. Je těžké vybrat nejimpozantnější a nejdůležitější případ, který kdy řešil. Vyzdvihuje důležitý faktor. Investigativní žurnalista se každou řešenou kauzou učí novým poznatkům. Jaroslav Kmenta se o těchto skutečnostech také zmínil. Tvrdí, že je zapotřebí přečíst si velké množství informací, bez kterých by nebylo možné případ s uspokojivým závěrem vyřešit. *„Pracujete například na stavbě mezijaderného skladu společnosti ČEZ a musíte se naučit, o co se jedná. Poté pracujete na stavbě dálnic nebo na státních zakázkách. Také děláte příběhy schizofreních lidí, bez jakékoli pomoci a VZP jim nechce platit péči. Neustále se učíte něco nového.“*¹⁷⁶

Nejzajímavější a nejvíce ceněnou kauzou pro Reportéra ČT bylo, když velké stavební firmy uzavřely kartelovou dohodu. Tyto stavební společnosti zkorumpovaly státní orgány. Poté získávaly na ředitelství silnic a dálnic ministerstva dopravy velké

---

¹⁷⁶ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

zakázky za přemrštěné částky. Následně jim byla vyinkasována vysoká marže. Podle slov Černého šlo o zlodějnu za bílého dne. Tato státní krádež byla v řádu miliard korun. Skutečnosti nebyly prokázány na základě určitých svědectví. Zainteresovaní lidé o kauzách odmítli vypovídat. Bylo zapotřebí prokázat důkazy jiným způsobem, než za pomoci výpovědi svědků. Filip Černý musel poukázat na enormně přemrštěné ceny staveb.

2.4.5 Riziko povolání investigativního žurnalisty

Filip Černý konstatuje, že riziko práce investigativního žurnalisty v oblasti České republiky takřka neexistuje. Tato novinářská disciplína je skvěle uzpůsobena pro naše podmínky. Budoucí žurnalisté by se neměli obávat rizik spojených se strachem o svůj vlastní život nebo o bezpečí jejich rodiny. Dle Filipa Černého hrozí patové situace za hranou lidskosti spíše v balkánských zemích nebo Itálii. Stejně jako Josef Klíma, tak i redaktor Reportérů ČT vidí profesní riziko především uvnitř postsovětských republik. Teoretická část popisuje tento problém a očitá svědectví z různých knih a dokumentárních filmů. Tyto poznatky se Černý dozvěděl na konferencích konaných pro středoevropské a středovýchodní žurnalisty. „*S těmi žurnalisty jsem se seznámil na několika místech, na příklad na konferencích. Ti lidé jdou skutečně s kůží na trh. Jsou to neuvěřitelné oběti, do kterých ti novináři jdou. Pracují uprostřed policejního státu, který je ovládaný mafii. Jdou a odkrývají praktiky samotné mafie. Je to neuvěřitelné. U nás je ta situace naprosto jiná.*”¹⁷⁷ Poté se již zmínil o extrémním případě Barbory Slonkové. Uvedl i jinou situaci. Jeho kolegové Milanu Hynkovi, jenž byl ukrýván déle než týden policií, hrozilo nebezpečí od zločineckých organizací, o kterých natáčel.

Filip Černý doufá, že tyto situace jsou již pryč a riziko nehrozí. Optimismus je důležitým faktorem, kterým oplývali všichni zpovídání investigativní žurnalisté. Dále se objevila zmínka o tlaku vyvolaném politiky. Ti média svým způsobem ovládají. Na Slovensku, v Maďarsku nebo Polsku je politická situace neúnosná. Veřejnoprávní média mají od vlády zakázáno vysílání jakýchkoliv investigativních pořadů. Novináři se sice snaží svoji práci dělat stejně jako čeští žurnalisté, ale ostatní jim hází klacky pod nohy. Vedoucí televizí jsou pod dohledem samotné vlády. Politici jsou spíše novináři. „*Ti si*

---

¹⁷⁷ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

dělají nárok na to, že budou ovlivňovat obsah textu, protože samozřejmě nechtějí být viděni ve špatném světle.“¹⁷⁸

Filip Černý se domnívá, že důvodem, proč není politická situace a cenzura stejná jako v jiných státech, byla stávka, jež se uskutečnila v roce 2000 Českou televizí. Zapojila se do ní redakce včetně zaměstnanců ČT. *„Probíhala tu okupační stávka, která se nakonec vyhrála. Byl to zlom, který ukázal politikům, aby dali ruce pryč. Od té doby si sice dovolí dělat tlaky, ale ne tím stylem, že bychom hráli pouze oslavné reportáže.*“¹⁷⁹

2.5 Komerční Televize

2.5.1 Prostředí schůzky

Schůzka s Josefem Klímou byla smluvena na Barrandově v restauraci nedaleko redakce TV Nova. Do tohoto podniku chodí zaměstnanci této komerční televize. Atmosféra byla příjemná. Restauraci může navštívit kdokoliv nehledě na to, zdali je pracovníkem televize nebo ne. Pohledem řadového hosta přišla autorovi atmosféra, více uvolněnější než na Kavčích horách. Pan Klíma měl před sjednanou schůzí na programu natáčení pořadu Na vlastní oči. Z toho důvodu nebyl problém si zopakovat otázky a prohlédnout si lépe místní prostředí. Schůze byla smluvena na dobu kolem oběda. V restauraci bylo tedy možné vidět zaměstnance televize Nova, kteří vypadali velice uvolněně. Byli pozitivně naladěni.

Během rozhovoru si autor všiml, že se pan Klíma ohlížel za sebe, zdali ho někdo neposlouchá. Tato situace se stala, když se rozebíralo téma ohledně nové kauzy, kterou bylo třeba utajit. Není možné, aby se informace dostaly do rukou jiné redakce, která by mohla svojí investigací předejnat konkurenty. Největším problémem restaurace je skutečně vymezení pro širokou veřejnost. Schůze, kde se řeší důvěrné informace, by měla být probírána na trochu jiném místě. Tento faktor ukazuje na skutečnost, že si investigativní žurnalista musí pomyslně krýt svá záda. Je důležité, aby byl pozorný

---

¹⁷⁸ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

¹⁷⁹ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

a obezřetný. Není možné zbytečného riskování a následného vyzrazení informací konkurenci.

Restaurace celkově vypadala útulně. Ne nijak extravagantně. Autor by ji přirovnal k typické průměrné české restauraci.

2.5.2 Aféra Watergate – její vliv na investigativní činnost

Josef Klíma měl stejný názor na tuto kauzu jako Filip Černý. Měl pocit, že žurnalisté Washington Postu Carl Bernstein a Bob Woodward dostaly informace od hlubokého hrdla přímo na stříbrném podnose. Podle slov Klímy byla Aféra Watergate pro generaci jeho novinářů v té době, co vyšla, pohádkovým příběhem. On osobně nebere tuto kauzu za příklad, podle něhož by se měli investigativní žurnalisté učit své práci. *„Věci byly filtrované. Tenkrát ten film promítali. My jsme se na to dívali jako na pohádku. Něco jako Pán prstenů nebo Harry Potter. Woodward a Bernstein byli pro nás pohádkovými bytostmi. Posléze, co jsme začali pracovat na investigativních reportážích v Reflexu a na Nově, jsme zjistili, že to Woodward a Bernstein měli usnadněné.“*¹⁸⁰ On viděl své vzory a učitele v jiných lidech.

Klímovi otevřel oči Rudolf Křesťan z Mladého světa, který ho naučil psát reportáže. Díky této zkušenosti se mohl více zdokonalovat i v investigativní činnosti. Dle autorova názoru mnoho investigativních žurnalistů vidí chybně svoji práci pouze v hledání a následném poukazování na korupčníky, zločinné organizace atd. Josef Klíma sdělil poznatek, že je investigace i odkrývání utajovaného světa sociálních skupin nebo menšin. Tuto infiltraci do společenství popisuje teoretická část bakalářské práce. Autor se domnívá, že je důležité oficiálně rozšířit investigativní žurnalistiku i o tento pohled. Vždyť investigativní žurnalisté mají poukazovat nejenom na státní machinace, ale i na rizika, které přinášejí různé sekty, drogy, alkohol nebo riziková zaměstnání. To je svým způsobem také investigace, která ke všemu otevře oči a pohled na pomyslné vykřičníky naší společnosti.

---

¹⁸⁰ KLÍMA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha A.

2.5.3 Přístup ke zdrojům

Josef Klíma říká, že záleží na tom, kdo s informací přijde a jak moc je důvěryhodným zdrojem. Větší váhu hrají vedoucí společností, právníci nebo zaměstnanci státní správy. Sdělil to samé, co říkal Filip Černý. Pokud se jedná o pouhého zaměstnance, tak může jít v budoucnu o kvalitní zdroj informací a jeho výpovědi nemusí být k zahození. Kvalitnějším zdrojem jsou výše postavené osoby.

V pořadu Na vlastní oči je obeznámený o zdrojích vždy šéfredaktor Janek Kroupa. Ten by ty zdroje mohl krýt. Ředitel televize zdroje krýt nemůže, ale v TV Nova je Jan Andruško uveden stejně tak šéfredaktorem. Z toho důvodu může krýt zdroje i on sám.

V televizi je to jiné než v tisku. Všichni z pořadu musí táhnout za jeden provaz, a i proto je nezbytná znalost všech zdrojů. V těchto týmech je zapotřebí, aby panovala důvěra. Není možné přibrat mezi sebe někoho, komu se nedá věřit. Poté, co se autor zeptal na to, zdali je Josef Klíma spíše samotářem nebo týmovým hráčem, byla mu odpovězena následující odpověď. *„Jsem samotář. V práci jsem sólista a je tomu stejně i u psaní. V televizním pořadu musím být ovšem týmovým hráčem. Někdy je lepší spolupracovat. Jsem starší, mám nemocné srdce a stres není dobrý. Kolegové jsou občas nepostradatelní. Když se stane nějaký průser, tak se musíte lidí zastat, protože patří do vašeho kolektivu.“*¹⁸¹ Všichni dotazovaní investigativní žurnalisté se zmínili o tom, že jsou rádi samotáři. Mají své určité a zavedené postupy, kterými se řídí. Kvůli zdrojům je zapotřebí občas opustit svoji ulitu a stát se týmovým hráčem.

2.5.4 Nejzajímavější řešené kauzy

Josef Klíma bere za své nejvydařenější a nejzajímavější kauzy ty, které otřásly nejvíce veřejností a do značné míry i světem. Mezi jeho nejpozoruhodnější kauzy patří řešení případu Jiřího Kajínka. Petr Jákl mladší, filmový režisér, natočil podle odhalených kauz a skutečností film.

Klíma považuje za svoji nejvydařenější kauzu případ, kdy emigrovali romští obyvatelé do Kanady. Nikdo v té době nebyl o této skutečnosti obeznámen. Redakce televize Nova včele s Josefem Klímou spustila neuvěřitelný mediální boom. Nebyla to

---

¹⁸¹ KLÍMA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha A.

pouze mediální bomba. Zpráva zapříčinila střetnutí kanadské vlády s českou. Josef Klíma byl obviněn za protagonistu a člověka, který tuto hromadnou emigraci vyvolal a posílil. „*Kanadská vláda tenkrát opravdu zvedla naši vládu ze židlí. I Klaus jako předseda vlády se k tomu musel vyjádřit. Přijeli novináři z Kanady. Když jsem dělal druhou část, tak přijeli novináři z BBC. Jel jsem s nimi tedy do Anglie. Byla to opravdu velká kauza.*“¹⁸²

Z těchto řádků vyplývá, že kauzy řešené v rámci České republiky jsou pro investigativní žurnalisty důležité, ale ty, které se řeší za hranicemi naší země, jsou o to více, pikantnější.

2.5.5 Riziko povolání investigativního žurnalisty

Josef Klíma potvrzuje často zmiňovanou skutečnost o tom, že investigativní činnost v rámci České republiky je mnohem bezpečnější než v rámci jiných států. Dle jeho slov není každý den posvícením. I on měl jeden čas ochranku. Lidem, o kterých dělal reportáže, se nelíbila jeho činnost. Z toho důvodu mu přišlo pár výhrůzek. Na základě výpovědí může autor říci, že v Čechách existuje psychický nátlak spojený s vyhrožováním. Nejedná se o příjemnou záležitost. Mnoho lidí přechází z této práce do příjemnějších vod, ve kterých nehrozí psychická újma na zdraví. Může se stát, že se z člověka stane paranoik, který podobě jako toxikoman propadne bludům své fantazie. Poté mu může přijít, že ho každý sleduje, z čehož se dostaví určitá neúnosná psychóza. Díky té se investigativní žurnalista vzdá své profesi.

Klíma se dále zmiňuje stejně jako Filip Černý o postsocialistických republikách. Citace z rozhovoru přiložil autor do teoretické části. Určitým opodstatnitelným důvodem je nejspíše mentalita národu spojená s obchodem s diamanty, ropou a zlatem. Vše co se dá spojit s krví, přenesení utrpení i na práci investigativních žurnalistů. Paradoxně na jedince, kteří se snaží udělat svět lepším. Je jen málo lidí, kteří se za jejich práci postaví. Jde o vlastní životy. Strašákem pro Českou republiku může být skutečnost, že se mafie z východní Evropy zabydlují i v našich končinách. Nezbývá než doufat v to, že se naše situace nezmění a bude stále příznivá pro práci bojovníků za pravdu slova.

---

¹⁸² KLÍMA, J. *Rozhovor*: Viz. příloha A.

2.6 Tisk – Mladá Fronta Dnes

2.6.1 Prostředí schůzky

Prostředí schůzky, kde se autor sešel s Jaroslavem Kmentou bylo nejpříjemnější a nejmodernější. Tato kavárna slouží jako místo přístupné celému areálu, kde má své sídlo několik firem včetně Lidových novin. Široká veřejnost má tedy přístup i sem. Rozhovor probíhal v části, kde nebylo tolik návštěvníků. Dalo by se říci, že se interview odehrávalo za zavřenými dveřmi. Rozhovor se studentem určený pro bakalářskou práci není rizikový a únik sdělených informací by neměl být žádným problémem. Schůzka se odehrála na tomto místě kavárny kvůli většímu pohodlí a klidnější atmosféře.

Tato kavárna je hojně využívána pro účely interview a rozhovorů. Pan Kmenta měl těsně po autorovi sjednanou schůzi s jiným člověkem. Je vidět, že investigativní žurnalisté nemají opravdu času nazbyt. I z toho důvodu je autor vděčný všem zpovídaným žurnalistům za jejich čas, který mu při rozhovorech obětovali.

Autora zaujala lidská stránka všech žurnalistů. Je vidět, že se nepasují na žádné mediální hvězdy. Nechodí nijak výstředně oblečení a stojí za zájmy prostého lidu. Svým kultivovaným a nesobeckým způsobem mu dělají důstojné tlumočnický pravdy a svobody. Heslem našeho státu je slovní spojení, *Pravda vítězí*. Toto historické heslo by mělo především patřit investigativním žurnalistům. To je jejich motto, kterým se řídí celý svůj život.

2.6.2 Aféra Watergate – její vliv na investigativní činnost

Jaroslav Kmenta sdělil rozdílné názory na tuto kauzu. Vidí ve svých očích aféru Watergate jako učebnicový příklad, který rýsuje základy investigativní činnosti všech žurnalistů, podle níž by se měli učit a směřovat dalšími kroky. Říká, že jej nejvíce ovlivnily filmy typu *Všichni prezidentovi muži*. V jeho těle vyvolal film erupci, díky níž si uvědomil, že chce docílit na našem území podobných úspěchů, což se mu koneckonců podařilo. Je pravdou, že pro mladé žurnalisty tyto zfilmované příběhy mohou být určitým pohánějícím motorem. Jsou lidé, kteří skrývají uvnitř sebe touhu udělat dobro pro svoji zemi nebo okolí. Pokud je nějaký film dokáže vyburcovat

k tomu, aby začali pracovat na odhalování pravdy, tak je to jediné dobře pro budoucnost investigativní žurnalistiky a samotných států.

Jaroslav Kmenta hovoří o tom, že tato aféra poukazuje na dva způsoby vyšetřování. *„Jedna z forem je, že využíváte velmi kvalitní zdroje z různých aparátů státní správy. A pak je to druhá věc a to ta, že si jdete vlastní pílí, vlastním šetřením, po nějaké veřejně známé kauze. Běžně se dopátráte stejně jako policista nějakého nového zjištění, dostanete se ke svědkům. Já si myslím, že při vyšetřování aféry Watergate se použily obě dvě techniky dohromady a tento styl mám rád.“*¹⁸³

Aféra Watergate přinesla dle Kmenty i skvělé označení pro tajný zdroj, který byl nazván známým pojmem hluboké hrdlo. Díky tomu lidé tvrdí, že žurnalisté z Postu dostali informace na stříbrném podnose. Tak to prý není. Nyní disponují redakce technickým vymoženostem. Před tím nebylo tolik možností jako v současnosti. Hluboké hrdlo navedlo novináře pouze na určitou stopu.

Autor se dostává k důležitému rozzuzlení. Aféra Watergate je dobrým učebnicovým příkladem, který poukazuje na chyby a kladné stránky, o kterých se zmínil Filip Černý. Sepsaná kniha nebo zfilmovaný snímek může vyvolat zájem o práci investigativního žurnalisty u mladých a nadějných žurnalistických talentů.

2.6.3 Přístup ke zdrojům

Dle Jaroslava Kmenty není možné sedět pouze u počítače, jak je zvykem většiny lidí. Je zapotřebí neustále shánět své vlastní a nové zdroje. *„Když teď vyjdete z baráku, tak si nemůžete udělat zdroj támhle z toho pána, co projel autem. Musíte se cíleně sházet s lidmi, kteří vyšetřují různé případy nebo pracují na ministerstvu zahraničí či ministerstvu obrany. To prostě přijde a začnete rozumět té problematice a zároveň uvidíte, kteří lidé se v tom pohybují.“*¹⁸⁴ Tyto myšlenky se podobají slovům Filipa Černého. Je zapotřebí shánět kvalitní zdroje informací, které mají určitou váhu u samotné veřejnosti. Dále se Kmenta zmiňuje o skutečnosti, že plno lidí, které oslovíte, nebude jednat narovinu. Budou se snažit využít vaši známosti a vašich kompetencí ve svůj vlastní prospěch. Hovoří také o tom, že si žurnalisté vypracují čich na tyto špatné

---

¹⁸³ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁸⁴ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

lidi. Pak jsou zdroje z druhého břehu. Jsou to čestní lidé, kteří se stali svědky zločinu a chtějí se od něj distancovat. Bojí se sdělit takto citlivé informace policii. Z toho důvodu je radši sdělí novinářům, kteří je mohou krýt jako tajný zdroj.

Jaroslav Kmenta hovoří o tom, že si jeho redakce váží svých zdrojů. Pokud mají ti, kteří přišli s pravdou ven strach a nechtějí zveřejnit svoji identitu, tak je MF Dnes kryje. *„I když jsou lidé různě zastrašováni, tak se na nás neustále a pořád obrací. Věří díky naší činnosti a skutkům, že nám mohou důvěřovat. Věří, že neprozradíme jejich identitu.“*¹⁸⁵ Přístup ke zdrojům je důležitým bodem, který není možné žádným způsobem podceňovat. Pokud budete jednat se svými zdroji s respektem a určitým stupněm úcty, tak se k vám budou stále a znovu vracet.

Kmenta se zmiňuje o tom, že jména svých zdrojů nezveřejňuje většinou ani svým kolegům. Jediným obeznámeným člověkem bývá jeho šéfredaktor. Tisk je šitý na míru spíše pro samotáře a lidi, kteří rádi pracují na svoji pěst.

Další věcí, kterou se autor dozvěděl, byl fakt, že si Kmenta vyměňuje zdroje i s jinými investigativními žurnalisty. *„Je to hodně na oplátku. Myslím si, že to mezi námi není tak, že bychom bojovali mezi sebou.“*¹⁸⁶ Na druhou stranu říká podobně jako Filip Černý, že není dobré se spoléhat na výpovědní hodnotu informací, kterou ostatní média publikují. *„No je fakt, že někdy máme obavu, zdali tu zprávu můžeme převzít, nebo se o ní třeba jenom krátce zmínit. Některá média neumí tu informaci prodat. Oni třeba vědí, že se něco takového stalo, třeba že tam smrdí kauza s úplatkem. Nepřinesou ale patřičné důkazy. Třeba ve svědeckých výpovědích nebo materiálních důkazech, pomocí skryté kamery nebo čehokoli jiného. Pak se s takovou informací hrozně těžko pracuje. Vy jste totiž závislí věřit pouze tomu médiu, že to tak skutečně bylo.“*¹⁸⁷

Důležité je také zmínit se o tom, že Jaroslav Kmenta stejně jako Filip Černý nepovažuje Wikileaks.org za investigativní médium. Na druhou stranu vyzdvihuje tento server za kvalitní zdroj informací, který pomohl i samotnému Kmentovi při řešení kauzy Pandur. *„Já bych to v žádném případě neodsuzoval, protože je to asi jediná obrana proti tomu zatloukání a proti mainstreamu, který funguje především v Americe.“*¹⁸⁸ Došlo se k závěru, že Julian Assange se považuje mylně za

---

¹⁸⁵ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁸⁶ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁸⁷ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁸⁸ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

investigativního žurnalistu. Na druhou stranu pomáhá velkým způsobem řadě novinářů, kteří potřebují doplňující informace pro vyřešení kauz, na kterých pracují. Wikileaks.org by se daly tedy nazvat jako sběrnici zdrojů, které je potřeba ověřit. Jsou užitečným nástrojem pro mnoho periodik.

2.6.4 Nejzajímavější řešené kauzy

Stejně jako Josef Klíma, tak i Jaroslav Kmenta považuje za svoji nejzajímavější kauzu tu, která je spojena se zahraničím. Byl to případ z doby, kdy byly nejaktuálnější událostí teroristické útoky z 11. září 2001 na Světové obchodní centrum ve Spojených státech amerických. Ve velké míře se řešila teroristická síť, která byla postavena po celém světě. Kmenta vyprávěl o tom, jak vycestoval do Iráku. Letěl tam za účelem zpracování rozhovoru s jedním iráckým špiónem. Ten měl být ve spojení s Mohamedem Attou. Ten byl jedním z únosců letadla, které narazilo do jednoho z mrakodrapů Světového obchodního centra. Kmenta se dopátral jiné skutečnosti. Vše bylo zkonstruované tak, aby teroristické cesty vedly do Iráku. *„Domnívám se, že to byla pouze hra zpravodajských služeb CIA, aby měly hmatatelný argument pro širokou veřejnost. Z prostého důvodu aby mohly dát teroristy do spojitosti s Irákem a následně měly volné působení pro zaútočení. Pro administrativní scénu USA byl můj článek nepohodlný. Ostatní média šla po stejných otázkách a hrozně jim pomohlo to, že jsem jim dokázal poskytnout takto cenné informace.“*¹⁸⁹ Velké kvantum zahraničních médií chtělo stejně tak jako u Josefa Klímy vyjádření na tuto situaci. Dokonce požádali o smlouvu rozhovoru se stejným špiónem. Jaroslav Kmenta byl v té době jediným žurnalistou, který se k iráckému špiónovi dostal.

Další kauzu, kterou považuje Kmenta za nejdůležitější v rámci České republiky, byla situace, která se stala za fungování ČR pouze jedinkrát. Byla to velká událost, kdy padla vláda samotného českého premiéra Stanislava Grosse. Tlak médií ho donutil k rezignaci. Nedokázal vysvětlit, kde vzal finanční prostředky na svůj byt. Na kauze pracovala redakce MF Dnes pouze na základě objevených důkazů. Neměla k dispozici žádné zdroje nebo očitě svědky.

---

¹⁸⁹ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

2.6.5 Riziko povolání investigativního žurnalisty

Jaroslav Kmenta potvrdil slova předchozích investigativních žurnalistů. Zmínil se o tom, že pociťoval nebezpečí o vlastní rodinu a sebe samotného. Tato rizika byla způsobena výhrůzkami. *„Je to vlastně taková psychologická válka. Když vám někdo napíše, zlikvidujeme vás, vaši rodinu a děti. Poté konkrétně uvede různé details, jak chodí do školy. Tak vás to každopádně znejistí. Tudiž stojíte před rozhodnutím, zdali tu práci dělat chcete nebo nechcete.“*¹⁹⁰ Tato psychologická válka, může způsobit konec kariéry spousty investigativních žurnalistů. Podobnému nátlaku se novinář musí přizpůsobit. Je zapotřebí se s ním určitým způsobem naučit žít. Pokud to nebude v jeho silách, tak může přijít o vlastní rozum.

Kmenta se zmínil o tom, že podmínkám přizpůsobeným pro investigativní žurnalisty máme blíže západním zemím. Potvrdil tedy slova Filipa Černého. Jsme bezpečnou zemí pro vykonávání práce investigativní žurnalistiky.

Velké riziko hrozí z řešení korupce ve státní správě nebo i ve vysoké politice. Podnikatelé nebo lobbisté dle slov pana Kmenty přijdou o velkou sumu peněz. *„Jestli je tady v Čechách někdo schopný za deset tisíc někoho zmlátit nebo zabít, tak co můžete očekávat od lidí, kteří mají obraty v miliardách?“*¹⁹¹

2.7 Důvěryhodnost médií

Na základě teoretické části vidí autor problém v tom, zdali jsou média důvěryhodná. Na povrch se dostaly otázky. Mohou lidé věřit zprávám publikovaným z mediálního světa? Manipuluje s nimi vláda? Snaží se jejich prostřednictvím ovládat okolní svět?

Filip Černý potvrdil slova, že vlády s médii skutečně manipulují. Je to věčný boj médií s vládou. Instituce s velkou mocí má tendenci manipulovat s veřejností. Mystifikování populace probíhalo jak za války v Iráku, tak i nyní v Sýrii. Tato slova mi potvrdila Zeinab Alatassi a Nora Atassi. Jsou to studentky, které žijí momentálně na

---

¹⁹⁰ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁹¹ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

území České republiky. Dříve bojovaly proti útlaku médií, která nezveřejňovala skutečný obrázek, jak to v Sýrii chodí. Zažily bombardování a na vlastní oči viděli pustošení jejich měst a kultury. Každý den musejí usínat se strachem o své příbuzné. Média nám podle jejich slov servírují mylné informace. Neukazují utrpení civilistů. Zeinab se zmínila také o tom, že Sýrie disponuje nerostným bohatstvím především zemním plynem a ropou. *„Já nejsem úplně specialista na zahraniční politiku, ale můj názor je takový, že je převzetí mnohem většího vlivu než politického. Jde skutečně o nerostné bohatství. Mým soukromým odhadem je, že není ještě konec. Po Iráku přišel Afghánistán, teď přichází Sýrie a možná nás někdy čeká Irán.“*¹⁹²

V současnosti do našich končin zavítalo cosi, co se dle slov Josefa Klímy definuje pojmem „cenzura velkých kmotrů“. Tento nový pojem definuje autor jako postupné odkupování médií oligarchy a prostřednictvím publikací postupné zvyšování jejich vlivu a vylepšení image a vlastního zevnějšku ve společnosti. Příkladem může být český podnikatel Zdeněk Bakala, který odkoupil vydavatelství *Economia*, pod něž spadá mnoho publikací. Těmi jsou například *Víkend*, *In Magazín*, *Respekt* nebo *Týdeník Ekonom*. Dle slov Klímy jsou zde často publikovány články, které vypichují na výsluní Bakalovo jméno.¹⁹³ Filip Černý z Reportérů ČT nevidí v samotném Zdeňkovi Bakalovi žádné riziko. Podporoval sice *TOP09*, ale důvěrní lidé z Hospodářských novin tvrdí, že nikdy politickou stranu neovlivňoval. Na druhou stranu ovšem řekl následující věty. *„Člověka, který si koupí například Mladou Frontu dnes, je důležité sledovat. Je nám známo na příkladu Itálie, že tento fakt může vést k mediokracii. Politik, který vlastní média, se dokáže jejich prostřednictvím zviditelnit, tak aby byl volitelný. Poté se dostane do vlády nebo do parlamentu. Pak koncentruje moc, která je extrémně nebezpečná. Má výkonnou moc, je ve vládě, v parlamentu, zákonodárnou a zároveň vlastní prostředek pro ovlivňování veřejného mínění.“*¹⁹⁴ Také Jaroslav Kmenta počinání Zdeňka Bakaly obhájil a potvrdil následně slova Filipa Černého z Reportérů ČT. *„Řekl, že dá pět milionů ODS a pět milionů Věcem Veřejným. Jasně sdělil, jak to má nastavené. Dále se netajil tím, že je pravicově zaměřeným podnikatelem. To si myslím, že je dobře, než aby tady nějaký lobbista Roman Janoušek polotajně získával vliv a uplácel tak, aby o tom nikdo nevěděl. A jen z toho důvodu, aby se náhodou neukázalo, že má takový vliv*

---

¹⁹² KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁹³ KLÍMA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha A.

¹⁹⁴ ČERNÝ, F. *Rozhovor*. Viz. příloha B.

v politice. To je daleko horší.“¹⁹⁵ Na druhou stranu se zmínil o důležité věci. Zdeněk Bakala je vlastníkem OKD (Ostravsko-karvinské doly a Českomoravské doly). Proto se může dostat do střetu zájmů. Může se stát tedy případ, kdy bude skutečně psát články ve svůj vlastní prospěch. Jeho kompetencí je nastavit své redakci určitou hranici, o čem mohou psát a o čem ne. To by bylo naprosto nepřijatelné. Na druhou stranu netransparentní pro širokou veřejnost.

2.8 Dopady na budoucnost investigativní žurnalistiky

Na tuto otázku je náročná odpověď. S úplnou přesností se na ni nedá odpovědět. Následné věty mohou být tedy určitými prognózami, toho co se může stát v budoucnu. Všichni dotazovaní žurnalisté se zmínili o fenoménu digitalizace. Vše se přesunuje postupem času na internet. Každý si domyslí dopad, jaký může způsobit vymizení tištěné podoby. „Televize také nejspíše zanikne, protože mladou generaci bere internet. Já si myslím, že média celkově zmizí. Budou v určité okleštěné podobě. Nebudou mít dost peněz, času, prostoru, prostě dost času na pořádnou investigativní práci. Protože na ni potřebujete čtrnáct dní nebo měsíc.“¹⁹⁶ Podle Josefa Klímy je veřejnost znechucena neustupujícími korupčními aférami. Kvůli tomu se lidé přestávají zajímat o dění v naší vlasti, přestávají číst noviny a celkově rezignují na českou politiku. To je důvodem, proč veřejnost přestává číst tištěná média. Klíma tvrdí, že o politickou situaci se zajímá pouhých deset procent populace. Jaroslav Kmenta se domnívá, že práce investigativních žurnalistů se publikuje mnohem lépe v tištěných médiích. Odůvodnil to jednoduše. V případě, když chce investigativní žurnalista přijít s rozsáhlou kauzou, tak musí věnovat svému důkaznímu materiálu až 300 řádků. „Vyhotovíte analýzu, uděláte k tomu grafiku a přiložíte nějaké dokumenty. Když to nemáte před sebou a čtenář si nemůže všechno načíst, tak ten zájem opadne.“¹⁹⁷ Filip Černý se domnívá, že by se investigativní žurnalistika mohla stát výjimkou a zůstat v tištěných médiích. Jeho názorem je, že se vše bude postupně na internet přesouvat. Tištěná média ovšem úplně nevymizí. Jaroslav Kmenta se zmiňuje také o tom, že Mladá Fronta Dnes vydává

---

¹⁹⁵ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

¹⁹⁶ KLÍMA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha A.

¹⁹⁷ KMENTA, J. *Rozhovor*. Viz. příloha C.

noviny i v PDF podobě. Tato forma novin je určena pro uživatele tabletů a chytrých telefonů.

2.9 Vyhodnocení hypotéz

Díky zpracovaným rozhovorům došlo k závěrům, zdali byly hypotézy pravdivé nebo mylné. Analýza jednotlivých názorů investigativních žurnalistů ukázala, že kroky novinářů při řešení Aféry Watergate byly důležitou hmotou pro vzdělávání mladých novinářů. Za pomoci tohoto případu si novináři mohou najít odlišné cesty vyšetřování. Dále u nich dojde k ponaučení, jakých chyb se mají vyvarovat. V poslední řadě slouží Watergate k motivaci nových zájemců ke vstupu do tohoto náročného žurnalistického oboru.

Většina médií pracuje špatně se svými zdroji. Nedbají dostatečně na opodstatnění a potvrzení informací, které od svých zdrojů získaly. V opačném případě se soustředí pouze na jeden zdroj. Další chybou, které se dopouštějí, je fakt, že pracují se zdroji, které jsou na sobě závislé. Česká televize se snaží pracovat s ověřenými zdroji a pokouší se vyhýbat „hlubokým hrdlům“. Mladá Fronta Dnes se také hledá zdroje, které jsou ověřeny a podloženy dalšími souvisejícími důkazy. Musí být z vysokých státních míst. Komerční média kvůli tlaku vyvíjeným médii, se soustředí spíše na rychlé publikování. Nemají tolik času jako ta veřejnoprávní, které jsou tlačeni spíše k pravdivým výstupům.

Následující hypotéza se částečně potvrdila. Novináři považují za své nejzajímavější kauzy ty, které nejvíce otřásly veřejností, a které poukázaly na závažné praktiky státních orgánů. Z větší části ovšem zmiňují ty, které byly vyšetřovány za hranicemi naší země.

Jak již napověděla teoretická část, tak je skutečně prostředí pro investigativní žurnalisty více přívětivé v České republice než v jiných evropských státech. Investigativní žurnalisté se setkávají spíše s terorem vyvíjeným na psychiku než tím fyzickým. Mladí žurnalisté se nemusí do takové míry obávat vstupu do tohoto pracovního odvětví.

Média jsou ve velké míře ovlivňované vlastním státem. Není možné věřit všem informacím, které publikují. Je potřeba si ověřit informace z více na sobě nezávislých zdrojů. Americká vláda skutečně neříkala pravdu o zbraních, kterými měl disponovat Irák. To zapříčinilo samotnou intervenci odsouhlasenou širokou populací. Média byla hromadně ovlivněna státními názory. USA vstoupila do války kvůli nerostnému bohatství.

Tištěná podoba se stává čím dál méně populární. Vše se přesouvá na internet. Investigativní žurnalistika by se jako jedna z mála mohla v tisku udržet. Rozsáhlé řešené kauzy potřebují hodně prostoru pro doplňující důkazy. Toto do značné míry internet přehledně neumožňuje. V lepším případě se přesunou noviny do PDF podoby, která je primárně určena pro tablety a chytré telefony. Tuto službu již umožňuje Mladá Fronta Dnes.

Wikileaks.org nejsou investigativním médiem, jsou pouze kvalitní zdrojem informací, kterého média ve velké míře využívají. Julian Assange se tedy mylně považuje za investigativního žurnalistu. To ovšem neznamená, že Wikileaks.org nezapříčinily určitou revoluci investigativní žurnalistiky.

ZÁVĚR

Aféra Watergate je součástí a základní stavební hmotou investigativní žurnalistiky. Pomocí této kauzy hledají novináři cesty a způsoby vyšetřování. Mohou si všimnout i chyb, kterých je zapotřebí se vyvarovat. Lze naopak objevit to dobré a najít potřebnou inspiraci. Pátrací činnost Boba Woodwarda a Carla Bernsteina je schopna lidi motivovat k práci investigativního žurnalisty. Díky ní se mohou stát novými nositeli dobra. Mladí nadšenci a bojovníci se srdcem na pravém místě jsou potřební pro chod správně fungující společnosti. Mnoho lidí odrazuje od této práce riziko povolání, které je oprávněné. Z větší části jsou to vyvolané domněnky ze situací, jež se odehrály v zahraničí. V našich končinách jsou jedny z nejlepších podmínek pro práci investigativních žurnalistů. Za existence České republiky nepřišel nikdo o život. Nejhorším případem zůstává pokus o vraždu Barbory Slonkové, který je viděn v očích novinářů jako nejohroživější strašák. Je potřebné se vypořádat s psychickým tlakem, který je nepříjemnou součástí vyšetřovací činnosti. V České republice je málo kvalitních investigativních žurnalistů. Je zapotřebí neodrazovat mladé jedince od této práce a otevřít jim naopak dveře. Nový uchazeči by mohli zaplnit tištěná média, kterým hrozí zánik. Investigativní žurnalistika začala Aférou Watergate. Na té pracovaly noviny Washington Post. V zájmu všech novinářů by mělo být zachování této tradice. Neměli by dopustit konce tištěné podoby. V případě že vymizí, existuje příznivější varianta, a to tedy přechod novin do PDF podoby, jež je určena primárně pro tablety a chytré telefony.

Většina médií nepracuje správně se svými zdroji. Poskytuje zprávy, které se později ukáží jako nepravdivé. Záleží pouze na rychlém publikování, což odnese samotný obsah článků. I to je důvodem, proč jsou vlády schopny média ovlivnit. Nevykládají potřebné úsilí pro ověřování svých zdrojů. Dochází k mnoha dezinformacím nebo ke zveřejňování neúplných a mylných informací. Vlády se snaží zatajit skutečný obraz válek na východě. Hledají si důvod pro vstup na cizí území. Války jsou nejlepší zástěrkou pro zakrytí skutečných úmyslů. Tedy pro bezstarostné ukořisťení země nebo nerostného bohatství, kterým okupovaný stát disponuje. Životy civilistů jdou každou válkou více stranou. Světu vládne materialismus.

Zdroje jsou nezbytnou součástí investigativní práce. Je zapotřebí si jich vážit a umět s nimi pracovat. Věrohodnost reportáže závisí na více zdrojích, které nejsou na

sobě nijak závislé. Novinář by si měl uvědomit, že zdrojům nesmí věřit. Musí potvrdit jejich věrohodnost. Veřejnoprávní televize se staví k tajným zdrojům pesimisticky. Dalo by se říci, že je odmítá. Wikileaks.org nejsou investigativním portálem. Jsou určitou revolucí ve zdrojích. Julian Assange se tedy chybně považuje za investigativního žurnalistu. Přesto má zásluhy a bezpochyby se nesmazatelně zapíše do historických análů. Usnadnil práci mnoha novinám a portálům. Ty mohou bez námahy získat snadno ověřitelné zdroje.

Investigativní žurnalisté by neměli zneužívat svého postavení ve společnosti. Nemohou manipulovat s veřejností. Peníze jsou mocnou zbraní, která může ovlivnit velké množství lidí. Žurnalisté musí bojovat za odkrytí pravdy. Jejich povinností je dodržovat etický kodex a s ním spojené normy.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

HNILO, P. *Julian Assange: Neautorizovaná autobiografie*. Brno: Jota, 2012. ISBN: 978-807462-012-6.

JIRÁK, J., B. KÖPPLOVÁ. *Masová média*. 1. akt vydání Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.

JOHN, R. *Memento*. Ostrava: Středoevropské nakladatelství, 1995. ISBN: 80-902048-0-5.

KLÍMA, J. *Lod' s otroky*. Praha: Andrej Šťastný, 2002. ISBN: 80-903116-5-2.

KLÍMA, J. *Život reportéra*. Praha: HAK, 1996. ISBN: 80-85910-10-1.

KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*. Brno: Tribun EU, 2009. ISBN 978-80-7399-646-8.

KONČELÍK, J., a kolektiv. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN: 978-80-7367-698-8.

KOŠTÁL, M. *Všichni prezidentovi muži*. Praha: BB art, 2002. ISBN: 80-7257-884-7.

MCNAIR, B. *Sociologie žurnalistiky*. 1. Akt vydání. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7178-840-6.

MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. Akt vydání. Praha: Portál, 1999. ISBN: 80-7178-714-0.

NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*. 1. akt vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN: 978-80-7021-866-2.

OBRTILOVÁ, R, a kolektiv. *Anglicko-český slovník*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc s.r.o., 2002. ISBN 80-7182-046-6.

OSVALDOVÁ, B. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Libri, 1999. ISBN: 80-85983-76-1.

RUB-MOHL. S. H. BAKIČOVÁ. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN: 80-247-0158-8.

VERNER, P. *Úvod do praktické žurnalistiky*. 1. akt vydání. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2007. ISBN: 978-80-86723-36-5.

Seznam použitých českých internetových zdrojů

ČSFD. *My děti ze stanice Zoo*. [online]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/2520-my-deti-ze-stanice-zoo/>.

ČSFD. *Requiem za sen*. [online]. Dostupné z <http://www.csfd.cz/film/14317-requiem-za-sen/>

KOHOUTEK, R. *Ignorantia iuris Non Excusat*. [online]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ignorantia-iuris-non-excusat-lat>.

Seznam použitých zahraničních internetových zdrojů

HISTORY COMMONS. *Manuel Ogarrío Daguerre*. [online]. Dostupné z: http://www.historycommons.org/entity.jsp?entity=manuel_ogarrío_daguerre_1

.SPARTACUS EDUCATIONAL. *Donald Segretti*. [online]. Dostupné z: <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/JFKsegretti.htm>

WASHINGTON POST. *FBI Finds Nixon Aides Sabotaged Democrats*. [online]. [cit. 1972-10-10]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/national/longterm/watergate/articles/101072-1.htm>.

WIKILEAKS. *Collateral Murder*. [online]. [cit. 2010-4-5]. Dostupné z: http://www.wikileaks.org/wiki/Collateral_Murder,_5_Apr_2010.

Seznam použitých filmových zdrojů

EHRlich, J., R. GOLDSMITH. *The Most Dangerous Man in America: Daniel Ellsberg and The Pentagon Papers*. USA: 2009.

HERMAN, L., P. Moreira. *Wikileaks: Válka, lži a video*. Francie: 2001. Válka, kterou nevidíte

HOLCOMB, R. *The Pentagon papers*. USA: 2003.

HOWARD, R. *Frost/Nixon*. USA: 2008

PAKULA, A. J. *Všichni prezidentovi muži*. USA, 1976.

PILGER, J. *Válka, kterou nevidíte*. Velká Británie: 2010.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Rozhovor s investigativním žurnalistou Josefem Klímou	I
Příloha B – Rozhovor s investigativním žurnalistou Filipem Černým	IX
Příloha C – Rozhovor s investigativním žurnalistou Jaroslavem Kmentou.....	XXI
Příloha D – Rozhovor se studentkou ze Sýrie Zeinab Atalassi.....	XXXIII
Příloha E – Rozhovor se studentkou ze Sýrie Norou Atassi	XXXV

Příloha A – Rozhovor s investigativním žurnalistou Josefem Klímou

Co vás přivedlo k investigativní žurnalistice?

Mě přivedla k investigativní žurnalistice pouhá lidská zvědavost. Vyrostl jsem v komunismu a tenkrát nebyla žádná šance pro vykonávání investigativní žurnalistiky. Jsem vystudovaný novinář a nechťelo se mi do strany, tak jsem pracoval na takových neutrálních tématech. „*Kluk vytáhl někoho z pod ledu*“, to jsem psal třeba do Květů nebo tak. Ale dá se říct, že investigativní žurnalistika vznikla už za komunistů. Najednou jsem totiž zjistil, že narážím na témata, které v této společnosti nejsou vidět a přitom jsou. Vznikla knížka, která se jmenovala *Náruživost*. To byla první mapa české drogové scény tady. Psal jsem ji souběžně s Mementem Radka Johna. V tu dobu jsme o sobě vůbec nevěděli. On to psal formou románu. Já jsem psal formou literatury faktu. Ta kniha se nehodila do tehdejší ideologie. Drogy jsou totiž nemocí nemocného kapitalistického systému. Čekal jsem tři roky na to, než mohla vyjít. Než hodné dámy z nakladatelství našly rozumného člověka z UVKSČ, který k tomu tenkrát napsal rektorský posudek. Zmínil, že je to důležitá věc, protože se tady mezi mladými lidmi začíná rozléhat tento nešvar a mělo by se na to poukázat. Díky tomu kniha mohla vyjít. To byla vlastně první investigace. Já jsem mezi těmi narkomany chodil, pohyboval se mezi nimi, byl jsem o hodně vlasatější, obvázaný korálky, zkoušel jsem i nějaké drogy. To byla vlastně investigace tohoto typu. V té samé době jsem dělal romskou problematiku také vlastně investigativní metodou. O této problematice se vůbec nic nevědělo. Přitom má žena byla učitelka na zvláštní škole, měla celou romskou třídu a mě to prostředí strašně zajímalo, protože bylo skryté a nic se o něm neříkalo. Otázka Romů mě dostala na východní Slovensko. Procházel jsem jejich chatrče atak a psal jsem opravdu autentické a skutečné historicky z jejich života. Problémem bylo, že reportáž nemohla vyjít, protože se nehodila do výkladní skříně komunismu. Nic méně ve mně to téma zůstalo a pořád jsem přemýšlel jak ho ztvárnit. Nakonec jsem ho tedy sepsal do detektivky, která se jmenovala *Radikální řez*. Tam všechny příběhy zůstaly. Tím že to byla detektivka, tak cenzura k nim byla milostivá. Je to vymyšlený příběh a zábava, tak co? Takže směla vyjít. Dušan Klein pak podle toho natočil celovečerní film. To byli investigace takové poloviční, protože jste měl zavřené vrátka. První investigace jako

taková byla mylná. Napsal jsem knihu *Brutalita*, kde jsem zkoumal různé tváře rostoucího nového fenoménu, což byla brutalita mezi mládeží. Byla tam celá kapitola o požáru mentálně postižených. Neměl jsem k dispozici materiály a za nikým do vězení jsem nemohl jít. Byl jsem na volné noze, pak jsem mohl vypadat jako disident a komunisti si mohli myslet, že šťourám po nějakých Havlech nebo tak. Takže jsem se do věznice nedostal a čerpal jsem vlastně ze soudního spisu a těch ženských, které se mnou chtěli mluvit. Vytvořil jsem o tom nějaký obrázek, který poté Renč posílil ve filmu. Posílil ho pod vlivem tehdejšího, dá se říct kultovního filmu *Přelet přes kukaččí hnízdo*. No a vznikla z toho docela slavná věc. Bohužel až na jeden háček. Když uplynula léta, tak jsem se po revoluci dozvěděl, že to bylo úplně jinak. Tak jsem šel a natočil opravňovanou reportáž, opravoval jsem sám sebe. Čili takto jsem se dostal k investigativní žurnalistice. Buď přicházíte na téma první, nebo se zaobíráte tématem, které je už známé. Otvíráte nový pohled. Jiné dvě věci nejsou. Jenom tyto dva typy.

Když jste byl mladý, dostala se k vám informace o Aféře Watergate? Přece jenom byla v komunismu tak trochu zamčená vrátka.

Věci byly filtrované. Tenkrát ten film promítali. My jsme se na to dívali jako na pohádku. Něco jako Pán prstenů nebo Harry Potter. Woodward a Bernstein byli pro nás pohádkovými bytostmi. Posléze, co jsme začali pracovat na investigativních reportážích v Reflexu a na Nově, jsme zjistili, že to Woodward a Bernstein měli usnadněné. Všechny materiály víceméně dostali na stůl na stříbrném podnose. Investigativní žurnalistika jako taková tady vznikla po 17. listopadu 1989.

Byly to naprosto nové věci. Vůbec první investigativní žurnalistika tohoto typu vycházela v Reflexu. Byli to černí Baretí. To byl první pohled do těchto komand, která nás mlátila. Já jsem tedy utekl, ale mlátili ostatní. Nebyla to kauza, byla to investigace ve smyslu popisu jevů, stavu a prostředí. To je také důležité vědět. Když popíšete sektu, kterou nikdo nezná a vy se v ní pohybujete, to je také investigace.

Pro lidi to muselo být něco nového, když přišly po 89 na povrch tyto informace. Do značné míry to pro ně musel být i šok.

Absolutně a to zase vám moc novinářů neřekne, protože to nezažili. Já jsem zažil to období. Bylo to v roce 1990, kdy začal vycházet Reflex. Získal si oblibu u společnosti a za námi začali chodit lidi se svými tajemstvími samí. Ti na nás čekali v chodbě Reflexu jako na zubaře, až se na ně dostane řada. Mobily nebyly, maily také

ne, takže buď čekali, než se na ně dostane rovnou nebo psali dopisy. To byly desítky tajemství ukrytá léta, které v sobě lidi dusili. Zážitky s estébáky a s tím jak jim ublížili. Tato tajemství musela splňovat mlčenlivost. Vycházela na povrch komunistická stará tajemství nebo politické zločiny. Konečně se o nich mohlo psát. Byly to ohromné investigativní kauzy. Archivy byly pořád zavřené a to bylo opojné období, protože jste mohl jít za každým ministrem a jít se ho zeptat. Já si pamatuji, že jsem udělal dvojdílnou reportáž do Reflexu o Karlu Koecherovi. To byl ruský špion poslaný do CIA v 60. letech. Utekl, byl emigrant. Etabloval se v USA a zaměstnal se postupně, než nastoupil do CIA. Prošel všemi testy včetně detektoru lži. Měl na starosti náborů zdejších a ruských agentů. Okamžitě, když někoho přijal, tak to hned oznámil do Moskvy. Tam ho měli pod dohledem nebo ho hned zatkli. Pak všechno prdlo a Rusko ho vyměnilo za disidenta Anatoliho Šaranského na brněnském mostě s velkou slávou. Já jsem se s ním tehdy sešel a řekl mi mnoho informací. Našel jsem ovšem plno nesrovnalostí. Mnoho mi toho nesedělo. Psal jsem reportáž. Tak jsem šel za tehdejším federálním ministrem vnitra Langošem k němu do kanceláře. Říkal jsem „*Já tady mám tehdejší rukopis od Karla Koechera. Ale nevím, kde mi lže a kde ne. Já po vás nechci, abyste mi říkal utajené skutečnosti. Já po vás pouze chci, abyste mi řekl, kde lže a kde ne.*“ Za týden jsem přišel a ministr říká. „*Tady, tady a tady lže.*“ To je dneska nepředstavitelné. Teď je složité se dostat přes síto tiskových mluvčích. Když se vám to podaří, tak se k němu možná dostanete, ale musí mít čas. Systém je založený na tom, aby vás filtroval od informací.

Co si myslíte o cenзуře tisku jako takové?

Cenzura za komunismu neexistovala. Co si pamatuji já, tak opravdu neexistovala. Ta byla nahrazována autocenzurou. Byla daleko horší v tom, že šéfredaktor odpovídal nadřízeným stranickým orgánům. Měl v sobě tedy filtr, jemu odpovídal zástupce šéfredaktora, který zkoumal rukopisy. Ten měl také filtr, pod ním byl nějaký vedoucí politického nebo reportérského oddělení, který měl také filtr. Někdy byl redaktor, který měl v hlavě také filtr. Báł se toho, co může a nemůže napsat. Před tím, aspoň to vím od starších kolegů, to bylo volnější v tom, že byl cenzor v kanceláři. Ten vše schvaloval s razítkem. Redaktoři měli triky, jak cenzora obelstít a když měl obědovou pauzu, tak si razítko zajistili sami. To byla takzvaná hra mezi redaktorem a cenzorem. Tu vystřídala mnohem horší věc. Bylo to čtyřtoké síto, takzvaná autocenzura. Momentálně je tisk

celkově svobodný. Po roce 1990 jsme byli v Reflexu nezávislí a mysleli jsme si, že všechny noviny budou svobodné. Ale tak to není ani na západě. Máte noviny zaměřené pravicově nebo levicově. Nikdo vás kompletně necenzuruje. Když to neotisknete tady, tak to otisknete jinde, kde vám to schválí.

Já jsem původně otázku myslel trochu jinak. Myslel jsem, jestli nehrozí cenzura, která je podobná modelu cenzury v Rusku. Když si Putin přímo vybírá články, které se mohou otisknout a novináři se bojí celkově psát kontroverznější texty.

Tady to hrozí u těch médií, které kupují oligarchové. Dejme tomu Bakala koupil Respekt. Často tam píše články, které se zmiňují právě o Bakalovi. Například. „*Je mimo jiné spolumajitelem nebo majitelem časopisu Reflex.*“ Upozorňují na to, že jsou u zájmů spojených s časopisem Reflex. Ale podívejte se, co kupuje postupně tady magnát Soukup, TV Barrandov, Týden, Instinkt a přitom je sám v konfliktu zájmů, protože vlastní agenturu a agentura nesmí mít média. Ta by totiž protěžovala samu sebe na úkor ostatních agentur, takže by to byla principiálně nekalá soutěž. On si s tím ovšem neláme hlavu a nějakým způsobem to obchází. Chci říct to, že když magnáti koupí média a budou propojeny se svými ekonomickými zájmy, tak hrozí cenzura. Zatím můžete jít pořád jinam. V Rusku je státní cenzura a ta v Čechách nikdy nebude. Jestli nějaká tak jediné finanční. Prostě a jednoduše je to cenzura velkých kmotrů, kteří si média koupí a přes ně budou kontrolovat a řídit stát. Protože ovlivňují Radu České televize a rozhlasu, tak budou mít také slovo. To je hlavní nebezpečí. Stát tady všichni dojí. Ten nebude zakazovat nikdy nic.

Dá se říci, zdali vás někdo ovlivnil při startu investigativního žurnalisty?

Jako žurnalistu mě nesmírně ovlivnil Rudolf Křesťan. Šel jsem totiž k němu na stáž. V roce 1969 jsem dělal zkoušky na novinařinu. V té době byl velký počet uchazečů a já jsem neměl praxi, takže jsem nebyl přijat. Musel jsem jít na rok na praxi. Šel jsem do Mladého světa, což byl náš nejlepší časopis. Tam jsem se dostal k Rudolfu Křesťanovi. To byl zase náš nejlepší reportér. V té době jsem psal povídky, tak jsem k novinařině ani moc neinklinoval. Ruda mi otevřel oči jak pěkně psát reportáže. Ovlivnil mě hrozně moc. Pak už jsem se ovlivňoval sám.

Kde berete náměty?

Náměty? Těch je hrozně moc. Naopak těch je přemíra. Z dopisů, z mailů, z telefonátů. V dnešní době jsou advokáti, kteří chtějí ukázat svůj případ a věří, že by tomu

medializace prospěla. Stane se, že se ozvou i policisté. Ti řeknou „*Hledíte u nás je tendence dát případ k ledu kvůli tomu a tomu*“. Když máte celkově své sítě rozhozené, tak případů je prostě nadmíra samospádem.

Jakou kauzu berete za vůbec nejzajímavější? Předpokládám, že kauza Kajínek.

Ten je určitě. Natočili jsme o něm asi 26 dílů. Ale kauza, která nejvíce rezonovala v mezinárodním měřítku, bylo objevení faktu, že Romové odcházejí do Kanady. Nikdo to v té době nevěděl. Byl z toho obrovský poprask. Obvinili mě z toho, že jsem to vyvolal. Já jsem to ale pouze urychlil. A dnes po těch letech je to úplně to samé, nevědí si s tím rady. Kanada vyhlásila víza. Kanadská vláda tenkrát opravdu zvedla naši vládu ze židlí. I Klaus jako předseda vlády se k tomu musel vyjádřit. Přijeli novináři z Kanady. Když jsem dělal druhou část, tak přijeli i novináři z BBC. Jel jsem s nimi tedy do Anglie. Byla to opravdu velká kauza. Novináři z BBC mi tenkrát práskli, že na rozdíl od Kanadčanů, kteří zavedli víza, se britští emigrantští úředníci domluví s překladatelem. Britský emigrační úředník nesmí lhát. Ale překladatel se smí splést v překladu. Takže ohromná skupina Romů přijela do Anglie v domnění, že podepsala nějaké papíry, které žádají o politický azyl. Místo toho podepisovali, že se dobrovolně vracejí do vlasti. Interpretovali to jak mýlku v překladu. Dá se říci, že dětsky podváděli.

Mohl byste mi říct nějakou zmínku o rozpracované kauze?

Budete to někde publikovat? Já se ptám z toho důvodu, že dělám momentálně na vraždě a nechci, aby se to nějak profláklo. Dohledávám fakta o vraždě jednoho pražského advokáta, kterého zastřelil tady v Hlubočepích nájemný vrah. Policie pracuje s nějakou verzí toho případu. Podezřelého mají a já jsem objevil, že by to mohlo být ještě jinak. Takže mám dvě odlišné varianty, které oni upozadili. Já si myslím, že neprávem.

Kde berete intuici, že to může být úplně jinak?

Protože se dostanu k lidem, kteří mi to řeknou, ale nechtějí stát před kamerou. Ten právník v té době byl docela vlivný člen vedení americké firmy Honeywell. Stavěli na Slovensku fabriku. Kolem ní byly neskutečné žádosti o úplatky a to ho mohlo stát život. Tuto verzi policie naprosto podcenila.

Jak je brána u médií důvěryhodnost zdrojů, kteří nechtějí být zveřejněny?

Podle toho kdo za vámi přijde. Když za vámi přijde nějaký Venca, tak ho musíte brát s rezervou. Když za vámi přijde šéf firmy a začne vám sdělovat informace ze zákulisí,

tak ho musíte brát s rezervou, protože se může mstít. Ale i tak je to věrohodný zdroj, protože v té firmě byl. Ty věci zná a není to jen tak někdo z ulice „*hej počkej*“. Šéf vždycky zná zdroj. Šéfredaktor může krýt zdroje, to je případ mého šéfa Janka Kroupy. Ředitel televize Andruško, ten by je krýt nemohl, ale on je uvedený i jako šéfredaktor, takže je krýt také může. Někdy je to právně dost složité.

Byl jste někdy na špatné straně?

Spletl jsem se, člověk se musí včas omluvit.

Jak postupujete při řešení jednotlivých kauz?

Je to jiné. Obrátil se na mě příbuzný kluka, který je ve vazbě. Je ve vězení, protože ho nějaký nezletilý kluk obvinil z toho, že ho zatáhl někde do auta. On nikdy nebyl pedofil, má dvě děti, manželku a fungující manželství. Byl v té době jinde. Opravoval zídku a jel za nevlastním synem. To vše dosvědčila i manželka. Auto bylo dokonce i pod kamerou, ale kluk tvrdil, že to byl jiný typ vozu. Očitý svědek ho nepoznal. Čili vy máte tady od těch příbuzných nějaký soupis informací a musíte zkoumat. Toho kluka nebudu moci kontaktovat, protože je čtrnáctiletý a je tedy pod náhubkem státu. Buď to budu muset oslovit jeho rodiče. Ale ti nejspíše odmítnou vypovídat a možná mě i pošlou někam. Já mám naštěstí výpovědi z protokolů, které získám od vazebního advokáta. On má totiž právo do protokolů nahlížet. Budu operovat s protívýpověďmi a ověřovat informace svědků, kteří jsou k dispozici. Tímto způsobem snad potvrdím, že by neměl být ve vězení.

Cítil jste někdy nebezpečí?

Jojo taky taky, jednu dobu jsem měl dokonce ochranu. Řešili jsme kauzu, že se sebevrah bodl do srdce. Problém byl v tom, že se bodl třikrát. Po smrti se ukázaly směnky, které ten mrtvý dluží. Pak se ukázalo, že byly falešné a veškerý jeho majetek zmizel. Poté jsme dostali nějaké varování z podsvětí. Na druhé straně jsme na tom lépe, než ruští novináři. Tam je rovnou střílí. Tady se po těch reportážích strašně málo stane. Nikoho nikdy neodsoudí. Kdyby nás chtěl někdo zbít, tak je to pro ně investice a vyhozené peníze. Takže se jim to de facto nevyplatí.

Jaký má investigativní žurnalista pracovní den?

Dva dny natáčíte a dva dny stříháte. Jeden den musíte zhlédnout veškeré natočené materiály. To zabere zhruba tak šest hodin našeho času. Poté vypracujeme takzvaný skript. To je přepis, ve kterém máte i časovou osu. Takže víte, co je přesně na deváté

minutě a dvacáté třetí sekundě. Jeden den máme poradu. Většinou se stříhá v sobotu a v neděli. Dá se říct, že prakticky nemáme volno.

Máte nějaký osobní tým, kde máte vlastní zdroje?

Lidé mají představu, že máme sekretářky, právníky a tak. Ovšem to tak vůbec není. Že bych měl mít osobního asistenta. To vůbec všechno musím dělat opravdu sám. Od tiskového mluvčího po objednávky rozhovorů.

Jste více samotář nebo týmový hráč

Jsem samotář. V práci jsem sólista a je tomu stejně i u psaní. V televizním pořadu musím být ovšem týmovým hráčem. Někdy je lepší spolupracovat. Jsem starší, mám nemocné srdce a stres není dobrý. Kolegové jsou občas nepostradatelní. Když se stane nějaký průser, tak se musíte lidi zastat, protože patří do vašeho kolektivu.

Jaká si myslíte, že je budoucnost IŽ v ČR

Já nevím. Já ani nevím, jaká je budoucnost tištěných médií. Podle mě tištěná média ty *printy* zaniknou. Všichni čtou elektronicky a až se zpoplatní inzerce na internetu, tak to bude to samé. Televize také nejspíše zanikne, protože mladou generaci bere internet. Já si myslím, že média celkově zmizí. Budou v určité okleštěné podobě. Nebudou mít dost peněz, času, prostoru, prostě dost času na pořádnou investigativní práci. Protože na ni potřebujete čtrnáct dní nebo měsíc. Někdy pracujete na kauze dokonce 3 měsíce. Klesá počet lidí, kteří se zajímají o veřejné dění. Oni žijí totiž v beznaději, že u nás se jen krade a všichni jsou podvodníci. Tím pádem odpadá i obec potencionálních zájemců o veřejné dění. Dnes je to nějakých 10% vyspělé populace. To se bude ale zmenšovat a zmenšovat. Když nebude mít IŽ odbytiště, tak bude logicky zanikat. Nikdo o ni nebude mít jednoduše zájem. Chtělo by uzdravit společnost. Podívejte se, jaký průser má uvnitř vlastních řad BBC s pedofilii. I taková modla žurnalistiky ztrácí Glanc.

Jak nebezpečné je prostředí IŽ v ČR v porovnání se světem?

V Bulharsku Vám nalijí do ksichtu kyselinu a V Rusku Vás rovnou zabijí. U nás vlastně až na Lorenzovou. Tu v devadesátých letech někdo zmlátil. Sabinu Slonkovou chtěl nechat zabít Sedlařil. Ale to se mu naštěstí nepodařilo. Jinak si nepamatuji, že by v Čechách někdo zbil nebo zabil novináře.

Jaká je konkurence v IŽ? Např. Jaroslav Kmenta.

My se jako konkurence nepovažujeme, protože když tlučeme na správný buben, tak je fajn když na něj tlučou dva. Potom jsme více slyšet. My jsme naopak rádi. Já žádnou konkurenci necítím. Člověk chce být první, ale jak říkám, tady to není nějak vyhrané.

Jste kamarádi s Jaroslavem Kmentou?

Jojo jsme. Já jsem mu křtil dokonce knihu. Když přepisoval odposlechy Mrázka.

Jaký je přístup jednotlivých médií k IŽ?

Různý. *Nova* v roce 2009 zrušila programy *Na vlastní oči* a *Občanské Judo*. Naprosto zlomili nad investigativní žurnalistikou hůl. Nyní ovšem chtějí obnovit tyto programy, protože je lidé podle nějakého průzkumu chtějí. *Prima* šla jinou cestou, protože zavedla jiný investigativní pořad. Tam se řeší drobnější kauzy, takže na ty větší máme více času. Z *Primy* jsme odešli na vlastní pěst, protože nás kontaktovala *Nova* a chtěla, abychom je obnovili. Máme osmnáct let starý archiv, což je naprosto super. Máme pod palcem všechny lumpy, které potřebujeme. Na *Primě* nám *Nova* prodala akorát *Kajínka*. Jinak jsme neměli přístup do jejich archivu.

Příloha B – Rozhovor s investigativním žurnalistou Filipem Černým

Co vás přivedlo k investigativní žurnalistice?

Věnoval jsem se zpravodajství v České televizi. Prostřídal jsem několik redakcí. Byl jsem v publicistice, kde jsem dělal spíš reportážní žurnalistiku a pak jsem se vrátil zpátky do zpravodajství. Poté jsem byl vedoucím vydání a poměrně vysokou pozici v Událostech a v událostech, komentářích. Později mě vytáhl kolega Marek Wollner do reportérů, protože měl zájem o moji práci. Ono to všechno vyplynulo z toho mého profesního vývoje, protože jsem měl zájem o to, dělat věci do hloubky a investigativní žurnalistika není nic jiného, než že využíváte maximálně možného času, který vám nadřizený dá k tomu, abyste vyšťoural maximálně moc věcí. Když to řeknu zjednodušeně. Je to prostě přirozený vývoj. Pokud chcete dělat tu věc jakoby nezkratkovitě, ale skutečně jako do hloubky. Informace je dobré mít prověřené a ty témata mít rozebrané z více stran, tak musíte dělat investigativní žurnalistiku.

Kdo nebo co vás nejvíce ovlivnilo?

Těžko říct. Tu otázku jsem už párkrát dostal, ale já na ni neumím odpovědět, protože se mě ptají lidi, kteří studují, jestli jsem měl někdy nějaký vzor. To se nedá říct. Já samozřejmě znám práci těch legendárních kolegů, kteří se proslavili, zvlášť v anglosaském světě. Měli jsme možnost v rámci vzdělávání setkat se s lidmi, kteří dělají v Británii. To jsou samozřejmě věci, které vás ovlivní v pozitivním smyslu. Jestli mám tedy vzor, to říct nedá. Ale samozřejmě tuto žurnalistiku, co děláme v České republice, tak je učení se od kolegů, kteří to dělají na západě. Studujete ty případy, čtete ty knížky, koukáte na ty filmy. Nejlepší je samozřejmě koukat na konkrétní práci těch kolegů, která je již dnes dostupná na internetu.

Dá se říci, že aféra Watergate udělala základy investigativní žurnalistiky?

Asi ano, já tu historii neznám, já jsem se učil za pochodu. Samozřejmě základní vzdělání mi dala škola. Vystudoval jsem fakultu sociálních věd Univerzity Karlovy, masovou komunikaci. Poté jsem se učil, jak jsem již říkal za pochodu a když vás to baví, tak sbírat informace ve světě. Watergate je samozřejmě klasikou investigativní žurnalistiky. Je tu stránka, kterou takřka nikdo moc nezná jakousi odvrácenou tvář. Ta spočívá v tom, jakým způsobem Woodward s Bernsteinem získávali informace. Oni totiž byli zcela závislí na jednom úniku z FBI. Tuším, že to byla osoba z bezpečnostních

složek. Jejich investigace v podstatě spočívala pouze v tom, že oni ty informace dostali. Když to řeknu zjednodušeně, tak je někdo na jedné straně krmil a oni to po následném prověření pustili dál. Byli ve vleku toho zdroje. Dnes už víme, že je to základní chyba a základní problém pro práci investigativního žurnalisty. Když jste závislí na jednom zdroji, který něco sleduje. Samozřejmě to mělo dalekosáhlé a obrovské důsledky. Je to klasika, ale myslím si, že se na tom příkladu dá učit jak to pozitivní, tak to negativní.

Takže ty informace dostali na stříbrném podnose.

Ano samozřejmě. Byl tam Deep Throat, zdroj který měl přístup k vyšetřování a který v situaci, kdy bezpečnostní složky státu, které byly hrubě umlčované mocí a prezidentskou kanceláří. On se rozhodl v podstatě pro dobrou věc ve jménu spravedlnosti tyto věci zveřejňovat. Vybral si později kvalitní redakci, které tato fakta pouštěl. Je tam ohromné riziko takovéto informace zveřejňovat. Každý s vámi může manipulovat.

Dá se říci, zdali je v ČR nějaký konkurenční boj mezi ostatními investigativními žurnalisty nebo reportéry?

Já myslím, že se vzájemně respektujeme, možná ten vztah je trochu kladnější zbytečně, než bych si představoval. Když je udělování nějakých cen, tak se všechny ty partičky po předání rozpadnou a jdou si pařit do vlastních hospod místo toho, aby si společně daly pivo. Je to takový chladný vztah zároveň. Myslím si, že je dobré sledovat, jak pracují ostatní investigativní žurnalisté.

Doplňujete se nějakým způsobem s investigativními žurnalisty z jiných médií?

No takhle. Ano, nedokážu si ovšem dnes představit, zdali bych zavolal kolegům z pořadu Na vlastní oči. To je už tak přímá konkurence k pořadu Reportéři, který děláme, že to ne. Volám kolegům z Hospodářských novin, Mladé Fronty Dnes, protože je to psaná žurnalistika. Tu nepovažuji za přímou konkurenci. Alespoň se tu setkávám s pochopením. Když potřebuji, tak mi dají kontakty a my jim samozřejmě také.

Vidíte nějaký rozdíl v investigativní žurnalistice mezi veřejnoprávní televizí a televizí komerční?

Ten rozdíl tam je. Já se domnívám, že my klademe dokázaná fakta, máme je černé na bílém neboli potvrzené od několika nezávislých zdrojů. My na to klademe stoprocentní důraz. Myslím si, že naše konkurence Na vlastní oči dělá totéž. Na druhou stranu jsou hnané sledovaností. Je na ně vyvíjen velký tlak. Ty věci musí rychle odvysílat. Kdežto

my jsme schopní to odvysílání odložit, když si nejsme jistí tím, že něco není prokazatelné. Často se nám stává, že nás po odvysílání nějaký člověk, strana nebo firma, o které jsme vysílali, chce zažalovat. Ty díly pořadu Na vlastní oči jsou také natočeny pečlivě. To je domněnka, tu neprokážu, ale můj dojem je, že oni si ověřují svá fakta kvůli vlastnímu svědomí. Ten tlak toho komerčního vysílání a toho majitele je vysílat, mít sledovanost. Myslím si, že proto nejsou dostatečně přesní. Viděl jsem některé práce i jednu, kterou dělal zrovna Pepa Klíma na Primě. Ty práce byly pro mě ne snad odfláknuté, ale zavádějící. Na deseti nebo patnácti minutách byl rozvíjen příběh nějaké matky, které byla unesena dcera. V závěrečných třech minutách, ale všechna tvrzení zpochybnil. Tím ukázal jiný úhel pohledu a tím svoji práce celou popřel. V České televizi by se ta reportáž nemohla nikdy odvysílat. Normálně bychom ji zastavili. I kdybychom měli natočený celý materiál, tak by to dramaturg hned po přečtení scénáře vyhodil do koše. U toho případu se nakonec ukázalo, že dcera nebyla unesena, ale odešla dobrovolně. Popsal bych to skutečně jako srdceryvný příběh, který on nakonec úplně zahodil z toho důvodu, že musel přijít s pravdou ven. Podle mě je to podvod na diváky. Nemůžete stavět příběh na něčem, co je jasné, že není pravda. Myslím si, že je to věc, která symbolizuje komerční médium. Domnívám se, že je to opravdu kvůli tomu tlaku na vysokou sledovanost. To že jádro příběhu je nakonec jiné obětují. My v České televizi takto nepostupujeme.

Kde berete podněty?

Je to různé, máme ohromné množství emailů nebo telefonátů od diváků. Dále jsou vazby vytvořené každým novinářem jednotlivě. To jsou zdroje na lidi, kteří mohou pracovat ve státní správě nebo právníci. Mohou to být kontakty na lidi, kteří pracují v nějakém úřadě a jsou svědky nějaké nepravosti, kterou chtějí zveřejnit. To jsou takzvaní insideři. Dalším zdrojem jsou ostatní média. Přečtete si něco v novinách a řeknete si, že by to chtělo rozpracovat. Položíte si otázky, proč s tou prací skončili, když je přitom zajímavá. My máme obrovskou výhodu od ostatních médií, která je ocenitelná. Máme na to dost času. Co kolega z novin musí udělat za tři dny nebo v horším případě za den, tak my na to máme dva měsíce. Je to sice extrémní případ, ale můžu to tak skutečně být. Dokonce jsem dělal reportáž i dva roky. Samozřejmě že ne jednu, ale sbíral jsem informace celou dobu.

Jaká byla vaše nejzajímavější kauza, kterou jste řešil?

Nejzajímavější těžko říct. Ta práce je pořád zajímavá. Z toho důvodu, že pokaždé děláte něco nového, nějaké téma, se kterým se musíte seznámit, vzdělávat se. Jednoduše kvůli tomu, abyste pochopil okolí. Pracujete například na stavbě mezijaderného skladu společnosti ČEZ a musíte se naučit, o co se jedná. Poté pracujete na stavbě dálnic nebo na státních zakázkách. Také děláte příběhy schizofreniích lidí, bez jakékoli pomoci a VZP jim nechce platit péči. Nejoceňovanější věc, kterou jsem dělal, byla právě reportáž o předražování výstavby dálnic. Bylo to v době, kdy ten systém byl naprosto neproniknutelný. Velké stavební firmy uzavřely kartelovou dohodu. Pomocí korupce na státních orgánech a na ředitelství silnic a dálnic ministerstva dopravy získávaly zakázky za neskutečně přemrštěné ceny. Dále z toho inkasovaly obrovskou marži a v podstatě šlo o zlodějinu za bílého dne, která byla v miliardách. My jsme to neprokazovali na základě svědectví, protože nikdo z toho okruhu těch zainteresovaných o tom nebyl schopen mluvit. Prokazovali jsme to na základě vedlejších důkazů o tom, že ty stavby jsou nesmírně cenově přemrštěné.

Je velký problém, když nemáte svědky a disponujete pouze těmito vedlejšími důkazy?

No je to dost velký problém. Jednak problém s tím, že musíte najít nějaké listinné důkazy, konfrontovat to s experty, kteří si ten dokument přečtou a řeknou vám. „Jo ta smlouva je úplně špatně, nevyváženě postavená, ve prospěch stavebníků a v neprospěch státu.“ Pak musíte situaci srovnávat se zahraničím. Jak to funguje v Německu, v Rakousku. Se svědky je to vždy jednodušší a navíc s nimi máte reportáž. Když to zjednoduším, tak musíte mít v reportáži mluvící hlavy, které vám na vlastní triko dodají autenticitu. Dodají tomu prostě nějakou váhu. Oni jsou svědci a říkají to na kameru. Když je nemáte, tak to musíte nějak obejít nebo zastoupit. Musí se na tu reportáž dát dívat. Je špatné, když v ní jsou pouze grafy a čísla.

Byl jste někdy na špatné straně?

Samozřejmě se to může stát. Přes celý ten vybudovaný systém kontroly, který máme vybudovaný, že vy sám prověřujete. Nad vámi je dramaturg. Ten znovu prověřuje. Pak se dostane práce k šéfredaktorovi a on se znovu ptá. Přesto všechno se může stát, že zjistíte, že stojíte na špatné straně. Když jsem natáčel reportáž o zaměstnanci exekutorské kanceláře, tak on sám rozkrýval velké manipulace, které se děly uvnitř té

exekutorské společnosti. Šlo o poškozování klientů nebo dlužníků. Exekutoři si účtovali přehnané cest'áky. Zjednodušeně řečeno manipulovali s náklady. Prostě ty dlužníky vysílali. Já jsem tedy využil jeho svědectví a vysílal jsem to. Ale v průběhu natáčení jsem věděl, že ten člověk sám v té kanceláři něco nějakým způsobem defraudoval. On sám měl máslo na hlavě. Zpětně jsem uvažoval o tom, zdali jsme to měli vysílat. V té době, co jsem to natáčel, byl zdroj trestně stíhaný. Také jsme se o této skutečnosti v reportáži zmínili. Nijakým způsobem jsme nic nezamlčovali. Nicméně neměl pravomocné rozhodnutí. Později ty soudy potvrdily, že se podílel také na nějaké špíně. Takže jsme byli, dá se říci na špatné straně. Já jsem se ovšem snažil tu reportáž maximálně vyvážit. Měli jsme rozhovor s těmi exekutory. Dali jsme jim dost prostoru. Otázka je, zdali jsme to měli vysílat. Nicméně ty věci, které nám svědek dosvědčil, tak se potvrdily. Nebyla tam prostě dobrá strana. Ti exekutoři se chovali tak, jak se neměli chovat. Stalo se nám xkrát, že člověk, o kterém natáčíme, a tvrdí, že byl nějakým způsobem znevýhodněn. Například u nějaké veřejné zakázky. Přesto že byl podveden, tak udělal takové chyby, že byl například vyloučen z nějaké soutěže oprávnění. Poté jsme byli nuceni vyhodit veškerý materiál, který jsme natočili. S tím jsou spojeny ohromné náklady, ale to si musíme umět dovolit. Jednou jsem stopnul reportáž dva dny před vysíláním. Nejhorší je, že ten člověk byl bezvadný.

Jak vnímáte riziko práce investigativního žurnalisty v rámci České republiky v porovnání s tou v zahraničí?

Já se domnívám, že tady není. My jsme se zúčastnili několika konferencí středovýchodní a středoevropské žurnalistiky. Situace v České republice je nesrovnatelná se situacemi, co se týče všech okolních států, kterými jsou Polsko nebo Slovensko. Teď ovšem nemluvím o fyzickém nebezpečí. To si myslím, že hrozí pro žurnalisty, kteří se pohybují počínaje Itálií až po Balkán. Nebo v postsovětských republikách jsou strašné situace. S těmi žurnalisty jsem se seznámil na několika místech, například na konferencích. Ti lidé jdou skutečně s kůží na trh. Jsou to neuvěřitelné oběti, do kterých ti novináři jdou. Pracují uprostřed policejního státu, který je ovládaný mafií. Jdou a odkrývají praktiky samotné mafie. Je to neuvěřitelné. U nás je ta situace naprosto jiná. Samozřejmě jsou i případy kolegů. Například Sabina Slonková, jejíž vraždu si objednal bývalý tajemník ministerstva zahraničí Karel Srba. To je strašný případ. Můj kolega Mirek Hynek byl týden nebo čtrnáct dní ukrýván policií, protože mu

hrozilo bezprostřední riziko od zločineckých skupin, které natáčel. Já doufám, že ta doba je pryč. Stalo se to ve dvou ve třech případech. I z toho důvodu si myslím, že tady to riziko není takové. Když říkám srovnání s ostatními státy, tak mluvím také o tom, jaké mají ty podmínky média k práci. A to co je na východ na sever od nás, myslím Polsko, Maďarsko nebo Slovensko, to je katastrofa. Obrovský tlak ze stran politiků na veřejnoprávní média, aby nevysílaly investigativní reportáže a aby neměly samotné investigativní pořady.

A čím je to tedy způsobené? Státním zřízením?

Je to politickou kulturou. Je to prostě o tom, co si politici dovolí a co ne a jak se ta země dokázala dalece v nějaké té kauze posunout na západ. Na Slovensku funguje tristně veřejnoprávní televize, Bulharsko, Maďarsko prostě katastrofa. Přestože jsou lidé, kteří se tu práci snaží dělat dobře, jako ji děláme my, tak jim všichni hází klacky pod nohy. Jejich šéfové jsou ovlivňováni politiky. Jsou voleni parlamentem nebo jmenováni vládou. Záleží to na tom, jaký má kdo systém. Jsou přímo podřízeni politikům. Ti si dělají nárok na to, že budou ovlivňovat obsah textu, protože samozřejmě nechtějí být viděni ve špatném světle. Myslím si, že naše politiky hodně ovlivnila stávka České televize v roce 2000. V tu dobu se stalo něco podobného. Celá redakce včetně mě plus dalších 2000 lidí z celé České televize se proti tomu postavilo. Probíhala tu okupační stávka, která se nakonec vyhrála. Byl to zlom, který ukázal politikům, aby dali ruce pryč. Od té doby si sice dovolí dělat tlaky, ale ne tím stylem, že bychom hráli pouze oslavné reportáže.

Cítil jste se někdy v nebezpečí nebo vám někdo třeba vyhrožoval?

Samozřejmě se staly nějaké případy, že někde jdete a někdo vás vyhazuje nebo je drsnější a pozve si na vás ochranku. Já jsem zažil kultivované normy. Například vyhrožování právníky. Když jste ale dobrý, silný v kramflecích, tak se nemáte čeho bát. Byl tady pokus před pěti lety nasadit speciálně na Reportéry ČT detektivní agenturu. Ta měla najít nějaké kompromitující materiály na způsob práce a na jednotlivé reportéry. Terčem šetření měl být Marek Wollner, já a kolega David Havlík. My nevíme, zdali se jim povedlo najít detektivy, kteří by tuto špinavou práci udělali. Možná nic nenašli, o to je to lepší. Je to skutečně ošklivá věc, o které víme, že se stala. Nejsme ji ovšem schopni prokázat natolik, abychom ji odvysílali. Jenom víme, že se to stalo. Víme, že to byli lidé z úřadu vlády. Známe i totožnost konkrétního člověka, jenž se stále pohybuje v politice.

Jeho cílem bylo zkompromitovat redakci Reportérů.

Jste radši samotářem nebo týmovým hráčem?

Já jsem samotář. Dokonce jsem dělal větší materiály pro Reportéry ČT ve dvou a snažím se z to vystříhat. Nedělá se to tak dobře, jako když pracuji na vlastní triko. Samozřejmě, že jsou kolegové dobří, ale každý máme nějaké mouchy, rituály nebo nějaké chybné postupy. Já mám samozřejmě taky takové postupy, které někomu nevyhovují. O to vím práce s těmi materiály potom je. Z toho důvodu že se střetáváte při psaní scénáře, ve střížně, dohadujete se o tom, co a jak bude. Nejsem si jistý, že to nakonec té věci prospěje. Já jsem vyloženě solitaire.

Máte nějaké zdroje, o kterých se bojíte cokoliv říci svým kolegům?

Hledíte se, jakoby moc ne, ty zdroje dost sdílíme. Může se stát, že pracuji v nějaké oblasti na kauze, kterou začne později řešit můj kolega. Já jim důvěřuji. Sdělují jim ty zdroje. Neměli jsme tu dlouho žádný extrémní případ, dal by se nazvat učebnicovým příkladem. Myslím tím, když si zdroj nepřeje prozradit svoji totožnost. Obává se nějakého provalení třeba jenom zákulisního. Ten zdroj musíte prostě vždy ochránit. O zdroji musí vědět váš dramaturg, šéfredaktor o něm vědět nemusí. Důležité je, abyste vy s dramaturgem věděli, že ten zdroj je důvěryhodný. My jsme tu neměli řadu let žádný případ, který by stál na výpovědi jednoho člověka. Já mám zdroj, který mi pravděpodobně v nejbližších měsících řekne o úplatcích jednoho Sociálně demokratického hejtmana, ale ten zdroj je jediný. Osobně znám celý ten příběh, ale i přesto se to nedá odvysílat. Sice vím, jak to bylo, ale nemůžu postavit příběh na jednom člověku, který byl u toho, když mu někdo přinesl 3 000 000 Kč pro tohoto hejtmana. Děláme věci, které se dají ověřit z více zdrojů, z více stran a musí být černé na bílém. Máte nepřímé důkazy o tom, že zakázka byla zmanipulovaná, že nebyla férová a že byla přidělena kupříkladu bez soutěže a ještě ke všemu je předražená. Vedle toho máte jednoho svědka. Ten tvrdí, že se jednalo o úplatky a ještě dalšího nezávazného, tak můžete jít s případem na povrch. Máte více svědků. Jeden by stačil v tom případě, kdyby ten úplatek sám předal a řekl. „*Já jsem dal ty 3 000 000 tomu hejtmanovi.*“ Potom bychom mohli toho hejtmana nějakým způsobem konfrontovat. Musel by ovšem přinést ještě další důkazy. To se nám ovšem dlouho nestalo. Musíte mít k dispozici dva nezávislé zdroje na sobě. Nemůže to být tak, že pan A to řekne panu B a oba dva vám to dosvědčí v reportáži. My se snažíme být natolik jasně transparentní

a sami jsme se tím znevýhodnili. Náš dramaturg totiž už neuznává ani skryté svědky. Dá se natočit člověk ze zadu, zdeformovat mu hlas, ale to skoro vůbec nepoužíváme.

Jak jste se již dříve zmínil o hlubokém hrdlu. Tajné zdroje se tedy v současné době příliš nevyužívají?

Hluboké hrdlo u aféry Watergate bylo něco jiného. On jim byl totiž schopen vynést materiály z vyšetřování. Ty věci, které tam jsou, se dají nějakým způsobem ověřit. Můžete jít po stopách toho vyšetřování. Zkontaktujete další svědky a ti vám potvrdí to, co říkala policie. Teď byl klasickým příkladem materiál v Respektu. Ten minulý týden vydal dobrou věc. Ten článek byl o tom, že Fisherova prezidentská kampaň byla z poloviny financována z nějakého nelegálního fondu. Tajná ruka Jana Fishera měla nějaký tajný fond, ze kterého to platili. Respekt poté napsal článek o tom, že mají dva zdroje, které jsou na sobě nezávislé. Já si na druhou stranu nedovedu představit, zdali bychom to dokázali odvysílat. Možná že jo, naštěstí jsme se s takovýmto případem dlouhou dobu nesešli. Z čistě učebnicového příkladu to stačí. Berete to ze dvou zdrojů. Nedokážu si ovšem představit, jak by to vypadalo v televizi. Ukážete dva zahalené lidi. Dokonce je vlastně ani neukážete. Oni se nechtějí nechat ani natočit. To se v podstatě nedá odvysílat.

Jaká je budoucnost investigativní žurnalistiky? Myslíte si, že hrozí vymizení tištěné podoby a přesunutí na internet?

Víte co, to je otázka spíše na celou žurnalistiku. Dokonce si myslím, že by investigativní žurnalistika mohla být pozitivní výjimka v tom, že se udrží v tištěné formě. Toto je obecná otázka. Ano, bude se vše čím dál více přesouvat na web. Ano, souhlasím s tím, ale nezmizí to z tištěné podoby.

Myslíte si, že Wikileaks.org mohou být novým trendem investigativní žurnalistiky?

Tak Wikileaks je zdroj.

Mně jde vlastně o to, že se Julian Assange považuje za investigativního žurnalistu.

To je blbost, protože oni jsou pouze kanálem. On není žádný investigativní žurnalista. Oni dostali informace a nějakým způsobem je ověřovali. Nevím přesně jakým. Ke konci té kariéry to dělali v takovém množství, že neměli čas na to ověřovat, co je relevantní a co není. Nebrali vůbec v potaz, koho tím ohrozí a koho ne. Nevěděli ani to, jestli slouží jako dobré věci. Ono to má totiž řadu dopadů. My novináři ty dopady nějakým způsobem prověřujeme. Máme nějaký úzus o tom, co to je veřejný zájem.

A v jeho prospěch ty informace zveřejňujeme. Oni jsou dobrým zdrojem pro investigativní novináře nebo novináře obecně. Byl to naprosto nový fenomén. Myslím si, že se nějakým způsobem ještě opakovat bude. Sice se objevil nedávno článek v Respektu o tom, že tímto směrem se směřovat už nebude. Já si myslím, že ano. Jsou to důležité zdroje pro novináře a ten přístup se mi docela líbil. Například to že dali exkluzivitu několika různým médiím, které mohly před zveřejněním pracovat na ověření těch informací. Oni to ovšem poté začali sami porušovat. Udělali kroky, které se tak trochu vymkly z těch kloubů. Ale investigativní činnost nedělají, jsou prostě zdrojem informací.

Co si myslíte tedy o důvěryhodnosti informací na Wikileaks.org?

Já bych jim vůbec nedůvěřoval. Pro mě jsou důležitým zdrojem informací, ale já nevěřím žádnému zdroji. To je základ. Názorným příkladem proč jim nedůvěřovat je věc, že vezmou mraky dokumentů a šoupnou je na web. Všechny depeše až od zadků prvních dam přes určité věci. Tomu se nedá důvěřovat. Ty informace se musí nejprve ověřit.

Jak politika ovlivňuje média?

To je moc široká otázka. Samozřejmě ovlivňuje všechna média. Všichni novináři, kteří pracují na politických tématech, tak mají své vlastní politické názory. Už tento fakt je ovlivňuje. Jádrem jejich práce by mělo být se z těchto sympatií nějakým způsobem vyloučit, dostat se do nějakého uváženého stavu a sám se sebou pracovat, tak aby nedávali těm sympatiím průchod. Většina novinářů chodí volit. To je normální. Poté konkrétní vliv vlády nebo politických stran je u České televize samozřejmě citlivějším tématem. Parlament volí Radu České televize a ta nás může tahat za uši. Ta volí následně ředitele, ředitel zvolí šéfredaktora. Ten odpovídá na stížnosti, které směřují na mě. A tyto stížnosti řeší následovně Rada České televize. Záleží na osobní integritě těch lidí, kteří sedí v té radě. Jestli jsou nezávislé osobnosti, což by měli být. Teď to jde k lepšímu. V současné době máme perfektní radu. To znamená, že řeší stížnosti na Reportéry ČT. Je to logické, protože ty stížnosti přicházejí. Řeší je objektivně, rozhodně bez nějakých politických zájmů nebo jak kdy. Čelili jsme silnému tlaku o to, aby se nějaké věci neopakovaly a nevysílaly.

Jaký máte názor na skutečnost, že americká vláda společně s britskou ovlivňovala cíleně televizní kanály typu BBC nebo CNN. Když to přiblížím, tak vlády tvrdily médiím, že intervence do Iráku je vyvolaná kvůli riziku výskytu zbraní hromadného ničení. Ty tam ovšem nebyly. Všechny prostředky pro jejich výrobu a samotné zbraně byly zničeny při válce v Perském zálivu, která byla v roce 1991.

Základní paradigma je to, že se vláda snaží ovlivňovat média. Mě to v ničem nepřekvapuje. Jedná se o věčný souboj. S tím do té žurnalistiky jdete. Jste vy, v podstatě vláda není váš kamarád. Vy proti ní stojíte. Já si myslím, že to je v každém případě dobře, když stojíte proti vládě, ať je jakákoliv. Vláda je totiž moc a moc má tendenci zneužívat jak své občany, tak média. Proto existuje slovní spojení hlídací pes demokracie. Vy jste ten, kdo štěká a má hájit ty občany. Tak to je. To není pouze případ Spojených států. Všechny vlády se snaží ovlivňovat média. Manipulují s nimi buď mocensky, což jde v západním světě složitěji, protože jsou principy, které se ctí. To znamená, že například v Británii má být nezávislost nedotknutelná. Přesto se ovšem o to mocensky pokouší. Vládní moc vytvořila v průběhu desetiletí nové postupy, které jsou mnohem propracovanější, a využívá jich. Je to například public relations, způsob jak jsou informace prezentované nebo jak jsou podávány. Dále získávání si jednotlivých novinářů, aby se stali vašimi spojenci. Těch principů a postupů manipulace s informací je velké množství. Tomu musíte čelit dnes a denně.

Dá se těm médiím vůbec věřit?

Základním stavebním kamenem této práce je, že se snažíte tomuto tlaku bránit. Nebo se pokoušíte zjistit to, že jste ovlivňován. Každý se vás snaží zmanipulovat pro svůj vlastní prospěch. Všichni vás chtějí nějakým způsobem využít. Jestli se dá věřit médiím, to je otázka, u které bychom mohli sedět dvě hodiny. To je strašně těžká otázka. Já znám spoustu lidí, kteří pracují na tom, aby se médiím dalo věřit. Nemůžete k tomu přistupovat slepě, že všechno co se objeví v médiích, je pravda. To prostě není. Jednak jsou velké rozdíly mezi těmi samotnými médii. Například je velký rozdíl mezi Hospodářskými novinami a potom Lidovými novinami a pak je velký rozdíl mezi Lidovými novinami a Bleskem. V té poslední řadě je odlišnost mezi Bleskem a těmi bulváry, které si úplně cokoliv vycucají z prstu. Myslím si, že úplně největším základem je to, že by stát měl požadovat minimálně od střední školy mediální výchovu. Ta by měla lidi učit s těmi informacemi, které média publikují pracovat. Dnes v době internetu

má každý možnost si ty informace ověřit a získávat je z více zdrojů. Samozřejmě internet umožnil i další věc, která je spíše negativní a umožňuje zmatení informací. Dal velký prostor různým konspirativním teoriím. To jsou hrozné blbost, ale na druhou stranu vypadají zajímavě. Z toho důvodu je lidi následují. I přesto že si je nedokáží ověřit. Například plácnu, CIA stojí za útoky na jedenáctého září a zaútočila na Světové obchodní centrum sama. To co potřebujeme je mediální výchova. Tedy jak přesně se má pracovat s médii.

Mně se osobně nelíbí to, jak média zastírala například civilní oběti v Iráku. Domnívám se, že by o tom ostatní lidé měli také vědět.

Haleďte se. Otázkou je, co je selhání. Já si myslím, že mnohem větší selhání bylo, když média před tou samotnou invazí podporovaly ty důvody. Nebo nebyly schopni je adekvátně prověřit. To je strašné selhání. Samozřejmě zásadní vinu nese administrativa, prezident Spojených států a britský premiér. Média selhala, protože nebyla schopna adekvátně oponovat lži, že se tam jde jen kvůli nukleárním zbraním. Já nedělám zahraniční politiku, takže je to mimo můj obor. Já si nejsem jist tím, že média dostatečně neukazují ty civilní oběti, já nevím. Nepolemizuji s vámi, možná to tak je. Opravdu je mnohem horší to, že média stála jednoznačně na straně invaze. To že poskytnou nějaké ideové krytí, které se vzápětí ukáže jako naprosté mylné a politicky zmanipulované je katastrofou.

Je složité si představit, že takto zmanipulované informace dostáváme od stanic formátu CNN a BBC.

To je přesně o tom. Musíte počítat s tím, že o takhle velkých věcích dostáváte informace nějakým způsobem filtrované. Je zapotřebí číst mezi řádky. Všichni vědí, že Fox News ve Spojených státech jsou republikáni a celé to zpravodajství je republikánsky laděné. Musíte k tomu přistupovat od nějakého základního vzdělání. Když budete číst například Guardian, tak tam dostanete jiné a přesnější informace. Podle mě se médiím věřit dá, ale musíte těch informací využívat s rozmyslem. Díky internetu si ty informace najdete sám. Jestliže máte pocit, že s vámi někdo manipuluje, tak stoprocentně najdete jiné kvalitní médium, které je dobře dostupné.

Jaký máte názor na odkupování médií podnikateli? Příkladem může být Zdeněk Bakala.

To podle mě není dobrá otázka. Většina médií je komerční a každý má nějakého

vlastníka.

Bakala chce nyní založit svoji politickou stranu.

On pouze sponzoroval politické strany. On ji nezaložil. Vy myslíte nejspíš Babiše. Ten si založil politickou stranu ANO 2011. Bakala nemá žádnou politickou stranu, tomu věřte. Bakala je vlastníkem vydavatelství Economia, který vydává Hospodářské noviny a Ekonom. Uvažuje o tom, že by koupil portál Centrum.cz, což souvisí s Aktuálně.cz. Nemá ovšem politickou stranu. Neangažuje se nijakým způsobem politicky. Babiš má obrovský zemědělský podnik, je v současnosti jedním z nejvýznamnějších Čechů. V současné době nemá v ruce žádná média. Možná nějaký týdeník 7. (Týdeník 5+2 dny) Média mají vždy nějakého vlastníka. Vždy se ten vlastník snaží ovlivňovat to, co v těch médiích vyjde. Prací ostatních médií je poukázat na toto cílené ovlivňování. Člověka, který si koupí například Mladou Frontu dnes, je důležité sledovat. Je nám známo na příkladu Itálie, že tento fakt může vést k mediokracii. Politik, který vlastní média, se dokáže jejich prostřednictvím zviditelnit, tak aby byl volitelný. Poté se dostane do vlády nebo do parlamentu. Pak koncentruje moc, která je extrémně nebezpečná. Má výkonnou moc, je ve vládě, v parlamentu, zákonodárnou a zároveň vlastní prostředek pro ovlivňování veřejného mínění. Proto máme veřejnoprávní média, ty musí zůstat nezávislé. Mají o tomto informovat, upozorňovat na to a zároveň stát nezávisle od velkých firem nebo podnikatelů.

Může Bakala tedy prosazovat sebe samotného v těch jeho publikacích?

Může, ale on nemá politické ambice. Neviděl bych v tom nějakou hrozbu. On podniká, má doly, má železniční dopravu, silniční dopravu. On podporoval TOP09 a moji přátele z Hospodářských novin, kterým věřím, tvrdí, že v průběhu předvolební kampaně žádným způsobem neovlivňoval obsah těch novin.

Příloha C – Rozhovor s investigativním žurnalistou Jaroslavem Kmentou

Co vás přivedlo k investigativní žurnalistice?

K investigativní žurnalistice no, ono to přišlo samo. V médiích jsem začal pracovat od roku 1990 a vůbec mě nenapadlo říkat si, že chci být investigativní žurnalistou. To prostě přišlo až se zálibou, kterou mám v sobě. Tou je všechno prozkoumávat, vypátrávat a dávat si do souvislostí různé děje. Nějak mě to přivedlo na cestu k té investigaci. Musím říci, že se s tím člověk nerodí, ani se jím nestává za půl roku, možná tak za pět let. Ale já jsem si začal tak trochu říkat, že stát se dobrým investigativní novinářem je možné až po 10 letech normální praxe. Takže co mě k tomu přivedlo fakt nevím, byl to takový samovolný sešup.

Kdo nebo co vás nejvíce ovlivnilo?

Teprve od roku 1990 začíná taková normální éra s příchodem demokracie a teprve až tou dobou se k nám začaly dostávat informace z toho západního bloku. Tady v Čechách jste se neměli, od koho učit takovéto typy žurnalistiky ke komu jste mohli vzhlížet. Před tím tu byly 40 let generace, které byly pořád umravňovány nebo zavírány a svoboda projevu prostě neexistovala. Takže jsem tady v České republice neměl konkrétní vzor. Ale hrozně mě bavilo sledovat různé filmy, číst knížky, které zejména vycházely ve spojených státech. Těmi mám na mysli spíše beletrie. Typově třeba Tři dny kondora. Film, ve kterém jde prostě o to, jak tajné služby zavraždí nepohodlné svědky v rámci nějaké velké operace. Má to také co dočinění se svobodou slova. Do vyšetřování se totiž zapojili i novináři, kteří se případ snažili rozkrýt. Nebo vůbec největší aféru v dějinách vlastně světové žurnalistiky Watergate jsem hltal nejenom ve filmu, ale četl jsem i knihu a vůbec i články okolo. Tak to mě asi nadchlo, ale zase jsem si říkal, že bychom něco v trochu menší míře mohli dokázat i tady v Čechách. A to je asi to, co mě opravdu ovlivnilo. Pak když jste se ptal na konkrétní lidi, tak vím, že v tomto oboru mnoho udělal Jarda Spurný z Respektu. Dostával se k různým informacím o StBácích nebo komunistech, kteří se tlačili do různých podnikatelských projektů. To se mi skutečně líbilo. Říkal jsem i několikrát samotnému Jardovi, že jeho práci obdivuji a že mě v ledačems inspiroval. Poté se to už začalo vyvíjet samo.

Pan Klíma se mi zmínil o tom, že při šetření kauzy Watergate měli redaktoři svoji práci v ledačems zjednodušenou a dostali informace, jak se říká přímo pod nos. Co si o tom myslíte?

Ona ta Aféra Watergate trvala několik let. Já si to nemyslím. Máte několik typů takovéto žurnalistiky nebo forem, jak tu práci dělat. Jedna z forem je, že využíváte velmi kvalitní zdroje z různých aparátů státní správy. A pak je to druhá věc a to ta, že si jdete vlastní pílí, vlastním šetřením, po nějaké veřejně známé kauze. Běžně se dopátráte stejně jako policista nějakého nového zjištění nebo se dostanete se ke svědkům. Já si myslím, že při vyšetřování aféry Watergate se použily obě dvě techniky dohromady a tento styl mám rád. Nejenom ten krajní. Já postupuji ovšem takovou tou zlatou střední cestou. Využívám oba dva způsoby. Myslím, že i oni tak šli. Stala se veřejně známá věc, že byly vykradeny kanceláře demokratické strany a žurnalisté Washington Postu si začali lámat hlavu nad tím, kdo to udělal, proč to udělal a co se stalo. Pak přišel výborný název pro tajný zdroj takzvané „Hluboké hrdlo“. To možná má Pepa Klímů na mysli, že to těm novinářům někdo přinesl na stříbrném podnose. Ono se to ovšem takto úplně brát nedá. Nebylo to úplně tak, že by jim dal do ruky nějaké klíčové dokumenty, tehdy se nepracovalo s elektronickými vymoženostmi, které známe dneska. Nic takové nebylo, byly to spíše informace po jaké stopě jít. Hlubokým hrdlem byl informovaný a důvěryhodný člověk. Po několika letech se ukázalo, o koho jde. Domnívám se, že ten pán již zemřel. Ve chvíli, kdy si začal uvědomovat, že již dlouho nebude žít, tak se odtajnil. Byl náměstkem ředitele FBI.

Kde berete podněty?

No to souvisí právě s těmi typy žurnalistiky, jak jsem popisoval dříve to rozdělení. Představte si, že sedíte v redakci a jediné co vás obklopuje je právě samotná redakce, kolegové a počítač. A co vy můžete dělat, proto abyste nějaký ten typ žurnalistiky uskutečnil? No, když budete sedět pouze u počítače, tak nikdy nic takového nedokážete. Musíte si najít nějaké dobré zdroje informací. To všechno jde s těmi léty a praxí. Když teď vyjdete z baráku, tak si nemůžete udělat zdroj támhle z toho pána, co projel autem. Musíte se cíleně sházet s lidmi, kteří vyšetřují různé případy nebo pracují na ministerstvu zahraničí či ministerstvu obrany. To prostě přijde a začnete rozumět té problematice a zároveň uvidíte, kteří lidé se v tom pohybují. Řada těch lidí jsou samozřejmě lumpové, kteří zneužívají svého postavení ve svůj prospěch. Ty lumpy

poznáte za nějaký čas a poté si je odstavíte na druhou kolej. Zjistíte, že s takovými lidmi nemůžete komunikovat a dělat si z nich zdroje informací. Tam totiž hrozí to, že vás využijí pro svůj vlastní prospěch. Pak je nějaká entita lidí na druhé straně, kteří mají srdce a dělají tu práci poctivě. Nejvíce je štve to, když jim někdo hází klacky pod nohy. Nebo se děje nějaká lumpárna a oni na to upozorní. Poté nastane kooperace. Někteří lidé, kteří dělají špinavosti, si postupem času uvědomí, že mohou skončit špatně. Ale nechtějí věci zveřejnit normální klasickou cestou, protože se bojí, aby nebyli vyhozeni na dlažbu. Z toho důvodu více věří novinářům. My si u nás v redakci vážíme a ctíme našich zdrojů. Kvalitní zdroje informací se snažíme velmi vehementně chránit. Domnívám se, že je to asi hodně velký úspěch našeho počínání. I když jsou lidé různě zastrašování, tak se na nás neustále a pořád obrací. Díky naší činnosti a skutkům věří, že nám mohou důvěřovat. Věří, že neprozradíme jejich identitu

Ono se může stát, že při řešení nějaké kauzy narazíte náhodou na jiný a svým způsobem nový problém. Nebo ne?

No a to je přesně ono, co se stalo v té aféře Watergate. Je to třeba případ Věcí veřejných, kdy byly před několika lety vyzdvihovány jako nová politická strana, všichni z toho byli paf. Částečně široká veřejnost včetně médií přijala, že je v politice nová mladá krev. Ale různé souvislosti činnosti Víta Bárty, který stál u zrodu, vyvolalo mnoho otázek, které jsme si tady prostě kladli při různých poradách. Říkali jsme si. Co ten Bárta vůbec dělal? Jaký je vlastně ten klíč k tomu pochopení, co je to vůbec za člověka? Kdo, to financuje? Když si kladete takovéto otázky, tak na ně hledáte odpovědi a jdete si vlastní cestou. Díky těmto otázkám jsme vlastně objevili, i když šlo pouze o podnikatelský projekt i díky lidem, kteří byli napojeni na pražské kmotry, že si tady vytvářeli přes tu stranu Věcí veřejných další vlastně politické zázemí. Cítili totiž, že to v ODS skomírá a že ten vliv tam nemohou mít tak veliký, jak chtěli. To jsme vlastně překazili. Na samotném začátku ovšem stálo správné kladení otázek.

Nejspíše i samotný Radek John byl pouhou postavičkou, nastraženou jako pomyslná loutka, viděná ovšem v očích veřejnosti jako nositel dobra díky své bývalé činnosti investigativního žurnalisty. Nebo to bylo jinak?

Bohužel případ Radka Johna bylo obrovské zklamání nejenom profesní. Tím krokem, co udělal a jak se projevoval, se ukázalo, že nebyl osloven nějakou zájmovou skupinou, kterou před tím neznal. Léta si pěstoval vztahy mezi různými podnikateli. Přestal být

vlastně hrozně dávno potom, co odešel z televize takovým tím klasickým novinářem. Osobně myslím a to se nejspíš shodují s názory kluků z Novy, je to, že on pouze těžil z pořadu, z toho image. Tu konkrétní práci reportéra možná 5 let nebo dokonce 10 let nedělal. Je to takový těžký případ toho, jak může dopadnout novinář, který svoji práci nedělá srdcem, ale podlehne různým vlivovým skupinám.

Chtěla Vás někdy nějaká osoba zlanřit k podobné činnosti nebo dokonce ke vstupu do politické strany?

Stalo se to u případu těch Věcí Veřejných v průběhu kauzy, kdy jsme odhalovali odposlechy politiků zprostředkované agenturou Víta Bárty. On v tu chvíli možná pochopil, že mu nedáme pokoj. Proto mě oslovil a dal mi nabídku, zdali bych za něj nechtěl kandidovat na Praze 1 jako jejich starosta. To jsem samozřejmě oznámil šéfům a koketovali jsme možná chvíli s myšlenkou, že bychom do toho šli. Předstírali bychom, že nás to zajímá a dejme tomu půl roku bychom hráli na jejich strunu. Skrze ně jsme mohli odhalit ještě větší svinstva. Nakonec jsme od toho ovšem odstoupili, protože jsme se domnívali, že to není úplně ten nejčistější způsob jak, popsat tu stranu. Zvolili jsme vlastní metodu zkoumání a myslím si, že to bylo to správné rozhodnutí.

Jaké kauzy považujete za ty nejzajímavější?

Co mi asi nikdo neodpáře a bude to už nadosmrti spojované se mnou. Byla to dost možná největší kauza v samotné ČR, kdy padnul premiér. Stalo se to za těch 23 let pouze jednou, kdy po sérii článků byl nucen odstoupit předseda vlády Stanislav Gross. Byl donucen k rezignaci kvůli tomu, že nedokázal vysvětlit, kde vzal peníze na svůj byt. Bylo to pouze naše pátrání a postupné rozkrývání skutečností bez žádných tajných zdrojů. Pak určitě o těch VV. Protože odhalit zavčas politické spiknutí tímto způsobem, mělo také nějaké personální dopady. Rezignoval ministr dopravy a později to stálo křeslo samotného Johna, takže už to bylo neudržitelné. Vlastně já ještě hrozně rád zmiňuji jednu věc, ta se ovšem příliš naší politiky zas až tolik netýká. Je to případ, kdy byly zhavé teroristické útoky z roku 2001 na Spojené státy. Hrozně se tu řešila teroristická síť postavená po celém světě. Když jsem jako jeden z mála novinářů vycestoval do Iráku, kde se schovávali různí lidé tohoto typu pod držením Saddáma Husajna, tak jsem vlastně udělal rozhovor s iráckým špiónem. Ten byl označován USA jako spojkou mezi teroristy a iráckým režimem. Byl to takový neuvěřitelný počin, že si toho všimli novináři a redaktoři ve Spojených státech a přijeli tady za mnou sem. Chtěli,

abych jim ten rozhovor také zprostředkoval. Je to takový malý důkaz toho, že se ukázal význam mé práce za správný.

Potvrdilo se, že ten agent pracoval pro teroristickou organizaci?

Jo to jo. Ono se potvrdilo a všechno tomu napovídá, že byl člověkem, který dělal špionáž. Potvrdilo se také, že byl napojený na lidi z teroristických buněk, které operovaly po celé Evropě. Zdali byl napojen na toho Mohameda Attu, jednoho z únosců těch letadel, jak se psalo, je otázkou. Ale rozkryl jsem spíše fakt, že to tak nemohlo být. Odkryl jsem tím pádem trochu jiný pohled na tuto kauzu. Domnívám se, že to byla pouze hra zpravodajských služeb CIA, aby měly hmatatelný argument pro širokou veřejnost. Z prostého důvodu aby mohly dát teroristy do spojitosti s Irákem a následně měly volné působení pro zaútočení. Pro administrativní scénu USA byl můj článek nepohodlný. Ostatní média šla po stejných otázkách a hrozně jim pomohlo to, že jsem jim dokázal poskytnout takto cenné informace.

To je to samé jako když americká vláda spojovala Saddáma Husajna s teroristickými útoky na WTC. To také nebyla pravda. Stejně jako v případě, kdy zvěstovala, že Irák disponuje biologickými a nukleárními zbraněmi. Tato informace byla také mylná, protože veškeré zbraně hromadného ničení byly zničeny při válce v Perském zálivu v roce 1991. Jaký na to máte názor?

Oni věděli, že proti Iráku nemají kardinální důkazy a proto začali hrát další hru se zbraněmi hromadného ničení. Nicméně já jako novinář na to mám názor, že používali informace, které měly za cíl manipulovat s veřejností. Na druhou stranu musím říci, že svržení Saddáma Husajna bylo v podstatě správné.

Z jakého důvodu si myslíte, že USA vstoupila do Iráku? Bylo to skutečně, jak se říká kvůli nerostnému bohatství ropě atd.?

Asi z 80% ano. Já nejsem úplně specialista na zahraniční politiku, ale můj názor je takový, že je převzetí mnohem většího vlivu než politického. Jde skutečně o nerostné bohatství. Mým soukromým odhadem je, že není ještě konec. Po Iráku přišel Afghánistán, teď přichází Síríe a možná nás někdy čeká Irán. Na druhou stranu neříkám, že je to špatně. Pokud ty režimy nejsou demokratické a oni vlastně nebyly, tak je v zájmu všech těch demokratických států, je nějakým způsobem vyválčit nebo je zlikvidovat. I kvůli tomu že svým počínáním ohrožují zbytek světa. Bohužel se někdy musí zneužít zbraně informačního ničení a to tu situaci hodně znepráhlední.

Mně osobně se nelíbí manipulace s veřejností a zatajování civilních obětí. Například při bitvě o Fallúdzhu přišlo o život ohromné množství civilistů. Nemyslím si, že je to správná cesta.

V něčem máte pravdu, ale úplně bych to nepaušalizoval. Oni se to snaží takto dělat v některých případech a řada médií jim to žere. Ve světě jsou větší a někdy menší ostrůvky svobodných médií v těch Spojených státech hlavně tedy. Ta média jim to nežerou a především odkrývají kauzy a ukazují realitu. V dnešním světě informačních dálnic na webech a zpravodajských serverech se tyto hlasy upozorňující na podobné lumpárny ztrácí. Ten mainstream je tak velký, že uspět s nějakou kauzou, která ovlivní svět je mnohem těžší.

Cítil jste někdy nebezpečí v rámci jednotlivých kauz?

Jo to víte, že jo. Tuto otázku dostávám často. Nechci lhát a vždy řeknu, že jsem cítil nebezpečí. Nikdy ne takové že bych byl bezprostředně ohrožený na životě. Spíše to byla série několika výhrůžek přímých nebo nepřímých nebo anonymních dopisů, které nemají za cíl vás odstranit. Jsou tu za účelem vás vydírat nebo zastrašit. Je to vlastně taková psychologická válka. Když vám někdo napíše, zlikvidujeme vás, vaši rodinu a děti. Poté konkrétně uvede různé detaily, jak chodí do školy. Tak vás to každopádně znejistí. Tudíž stojíte před rozhodnutím, zdali tu práci dělat chcete nebo nechcete. Pokud podlehnete těmto výhrůžkám, tak toho buďto necháte nebo se z toho zblázníte. Ono je nutné se naučit s tím nějak žít a pokud možno jít dál a samozřejmě být obezřetný. Mně v podstatě jde hrozně moc o bezpečí rodiny a také o bezpečí zdrojů. Mnohdy mohu připadat svým kolegům za podivína, protože ani jim nevyzradím jméno svých zdrojů. Někdy jdu na schůzku a ví o tom pouze šéfredaktor. To jsou taková opatření, se kterými později musíte žít.

Práce investigativního žurnalisty je mnohem bezpečnější v Čechách než v zahraničí například na rozdíl od Ukrajiny nebo Ruska. Jak to vidíte vy?

Já myslím, že v porovnání se světem jsme blíže k tomu západnímu vnímání. Kromě dvou nebo třech případů a hlavně toho jednoho nejvíc extrémního, kdy bylo obviněno několik lidí z pokusu o vraždu Barbory Slonkové, tady nebylo nic vážnějšího. Takže si myslím, že je tu relativně bezpečno. Neznamená to ale, že máme ustláno na růžích to v žádném případě. Ono totiž nehrozí pouze nebezpečí od gaunerů, prokazatelných zločinců, teroristů nebo dalších. Ta rizika hrozí i od lidí, kteří se mnohdy pohybují i v té

státní správě a ve vysoké politice. Tam když hrábnete do případů, kde jde o miliardové zakázky, tak se operace kvůli těm článkům vlastně neuskuteční. Je to totiž zmanipulované a smrdí to korupcí. Z toho důvodu se dostanete do nebezpečí, protože ti podnikatelé nebo lobbisté přišli o neuvěřitelné peníze. Jestli je tady v Čechách někdo schopný za deset tisíc někoho zmlátit nebo zabít, tak co můžete očekávat od lidí, kteří mají obraty v miliardách?

Já jsem toho názoru, že se zločinci bojí v mnoha případech zaútočit na člověka, který je mediálně známí. To u lidí vyvolá trochu jiné reakce.

Nechci to moc rozebírat, protože nehodlám dávat návod všem ostatním, jak se chovat. Ale vsázím na to, protože oni by na sebe více upozornili, kdyby něco takového provedli.

Jste radši samotářem nebo týmovým hráčem?

No, spíš jsem ten samotář, i když pracovat v týmu mi vůbec nevadí, to zas jako ne. Ale radši ty kauzy dělám sám, asi to vzniklo z mé osobnosti. Většinou jsou televizní reportéři zvyklí pracovat v týmu, protože tam musíte mít okolo sebe ještě kameramana nebo mikrofony. Na reportáži pracují třeba v pěti lidech a ten týmový duch je tam mnohem více znát. V tištěných médiích si nemohou dovolit dát na řešení jedné kauzy tři lidi. Mně vlastně ten způsob života těch redakcí přinutil k tomu, aby se ze mě stal samotář. Spoléhám sám na sebe.

Jaká si myslíte, že je budoucnost investigativní žurnalistiky? Spíše co se týče tištěné žurnalistiky.

Já si myslím, že je to těžší a těžší z několika důvodů. Jak se snižují stavy, tak je čím dál tím méně prostředků a lidských zdrojů na to, abyste takovou práci dělal. Pro redakci je velký luxus zaměstnat člověka, dva nebo tři, kteří se budou podílet na jednodenním zpravodajství. To je v Česku totiž třeba jednou za měsíc. Ověřují si veškeré kauzy, každou výpověď a ono to zákonitě nějaký ten čas trvá. Takovéto ekonomické přiškrcování formátu této práce absolutně neslouží. Když si to tak vezmete, tak tady u nás v České republice jsou noviny s nějakým tím zázemím, které se věnují investigativní žurnalistice jenom tady u nás v Mladé Frontě Dnes. My na to máme speciální oddělení a pracujeme tak ve třech nebo ve čtyřech lidech. Je to ohromný luxus, to žádné jiné noviny nemají. Pokud nepočítáte týdeníky. Něco jiného je televize, kde je na Nově, vysílán investigativní pořad Na vlastní oči. Poté na České televizi Reportéři ČT, tam nějaký ten luxus s časem samozřejmě je. Druhým elementem je, že

i řada mladých nadějných novinářů u té práce nevydrží dlouho. U nás byl jeden takový případ mladého kolegy, kterému bych mohl v budoucnu předat otěže, až bych šel do novinářského důchodu. Mohl jsem mu s čistým svědomím říci. „*Jsem rád, že jsem si vychoval takovéhoho nástupce, protože ty to dělat můžeš.*“ On to ale bohužel po pěti letech vzdal a šel do jiného spektra života. Těch lidí, kteří by rádi pracovali s nadšením a zároveň by se nebáli rizik, které investigativní žurnalistika přináší a měli na to ty lokty je hrozně málo. Setkávám se často s tím nadšením, ale ono bohužel po nějaké době opadne. Něco jiného je v novinářině zprostředkovat co v ten den nebo okamžik někdo řekl nebo se stalo. To řešíte krátce, třeba během dvou dnů máte hotovou svoji práci. Setkáte se s pár lidmi a popíšete, co jste viděl. Ale když máte na začátku pouze drobnou informaci ne podezření, tak je zapotřebí řešit případ jako policista. Proto si musíte najít způsob, jak se dostat k dalším informacím. Poté si ověříte svědky, ale to všechno vám zabere mraky času. Ten špek závisí na tom, jak to nejenom dokážete sesbírat, ale jak poutavě to dokážete napsat a jak dlouho případ udržíte v novinách. Musíte docílit, aby článek upoutal pozornost a aby vyvolal nějakou adekvátní odezvu. Je to náročná práce ze všech možných úhlů pohledu. Těm mladším novinářům se to třeba jednou dvakrát povede, ale už nemají sílu na další reportáž a příliš jim to nejde. To mě trochu mrzí, ale některé případy tu jsou. Pokud mohu mluvit za sebe tak takový Tomáš Syrovátka, což je nejmladší kolega na našem oddělení, se vypracoval na skvělého nástupce.

Myslíte si, že hrozí vymizení tištěné podoby?

Tak o tom se samozřejmě mluví. To jsem chtěl také nakousnout, ale osobně si naopak myslím, že se investigativní žurnalistika dá daleko lépe dělat v tištěném médiu. Na internetových serverech se můžete přít s nějakým investigativním projektem. Lidé ještě nejsou zvyklí na to si ty kauzy načítat z těch webů. Lidé jsou totiž zvyklí přijímat rychlé informace, a pokud chcete přijít s nějakou zásadní kauzou, tak na to musíte mít třeba 300 řádků, kde to vysvětlíte dopodrobna. Vyhotovíte analýzu, uděláte k tomu grafiku nebo přiložíte nějaké dokumenty. Když to nemáte před sebou a čtenář si nemůže všechno načíst, tak ten zájem opadne. To je psychologie vnímání z mého pohledu, jak já vnímám snahy o takové ty trochu hlubší projekty na různých webech. Já jako obyčejný čtenář odpadám. Pak si myslím, že ty internetové servery jsou prioritně nastaveny jako informační tok jako dálnice a ne aby držely aktuální nejdůležitější kauzu na své homepagy. Tak si to vezměte. Dneska si otevřete *Idnes* a objeví se vám nějaká super

zpráva třeba o tom, že byl zvolený nový papež. Ten den se ale ještě stane, že spadne nějaký mrakodrap, ale ta zpráva tam není. Je samozřejmě dohledatelná, ale člověk si ji nevyhledá. Nemůžete to nijak obejít nebo nepočítat s tím rozvojem internetu. Takže jsme se přizpůsobili svým způsobem a to tak že pro ty různé tablety dodáváme noviny ve stejné formě jako v té tištěné. Takže si je lidé mohou přečíst na tabletech a nemusí si kupovat noviny. Jestli se noviny vytisknout nebo zdali budou šířeny v PDFku, to nám je celkem jedno. Co nám jedno není, je to, že vše propadne v té nekonečné temnosti internetu.

Dá se říci, zdali je v ČR nějaký konkurenční boj mezi ostatními investigativními žurnalisty nebo reportéry?

Je, ale myslím, že tu nefunguje taková, jaká by měla. Ta konkurence je tu skutečně malá. Investigativní žurnalistiku neděláme pouze my, ale snaží se ji dělat i kolegové na Nově v pořadu na Vlastní oči, v Reportérech ČT, pak v Respektu, občas něco bylo v časopisu Týden, ale už to tam také moc nepublikují. Kolegové z Lidových novin se také občas snaží a ještě novináři z Aktuálně.cz, ale tam to bylo hodně postavené na osobnosti Sabiny Slonkové. Většinou to jsou záchvěvy běžného zpravodajství.

Vy je ale asi ani jak konkurenty moc nevnímáte ne?

Řekl bych to tak, že s většinou tak 99% novinářů, které jsem tady jmenoval, se vidáme. Někdy si vypomůžeme. Někdo ví o někom, že může sehnat informaci o osobě, kterou dotyčný potřebuje, tak přijde a řekne. „*Hale já vím, že máš támhle dobrý zdroje, nemohl bys mi ověřit tamhleto?*“ Je to hodně na oplátku. Myslím si, že to mezi námi není tak, že bychom bojovali mezi sebou. Ano, něco jiného je, když se řeší nějaká velká kauza, nevím kupříkladu Rath. Tak samozřejmě ty redakce bojují, kdo dřív přijde s nějakou kvalitní informací.

Jaký je přístup jednotlivých médií k investigativní žurnalistice?

Není to o tom, že jsem tady z redakce a budu chválit jenom nás. Tady to vedení novin rostlo s těmi kauzami a jedna z těch velkých priorit je přinášet nové a zajímavé kauzy a odhalovat ty nepravosti. To že tady bylo vytvořeno speciální oddělení, je důkazem toho, že to tady opravdu funguje, že vše jde správným směrem. Jelikož jsme si ten přístup zakořenili do systému, tak ten způsob bereme jako prioritu. Ty dvě televize se snaží na základě svých pořadů a oddělení vytvářet kvalitní produkty, to se jim daří.

Jejich přístup je tedy taky dobrý. Ale v ostatních tištěných médiích takový přístup nevidím.

Jak jsou podle vás důvěryhodné zdroje, s kterými ostatní média spolupracují? Dá se jim věřit?

No je fakt, že někdy máme obavu, zdali tu zprávu můžeme převzít, nebo se třeba o ní jenom krátce zmínit. Některá média neumí tu informaci prodat. Oni třeba vědí, že se něco takového stalo, třeba že tam smrdí kauza s úplatkem. Nepřinesou ale patřičné důkazy. Třeba ve svědeckých výpovědích nebo materiálních důkazech, pomocí skryté kamery nebo čehokoli jiného. Pak se s takovou informací hrozně těžko pracuje. Vy jste totiž závislí věřit pouze tomu médiu, že to tak skutečně bylo. Jenže to vydrží třeba do druhého dne, dokud ten osočený nebo podezřelý politik zveřejněný článek popře. V ten moment když nepřinesete další důkazy, tak jste namydlený a je to pouhé tvrzení proti tvrzení. Pokud jde o ty větší kauzy, tak nastřádáme dostačující množství důkazů a pak až s tím jdeme do novin. Někdy se stane, že noviny přijdou s informací, která je fakt zajímavá, ale mají k tomu pouze jeden důkaz. Pak se ukáže, že ta pravda může být úplně někde jinde. Na druhé straně síla té informace nemusí být zas až tak velká. Není totiž dostatečně vyfytrovaná a je snadněji rozbitelná. Nikdo se vám nepřizná, že si vzal úplatek nebo spáchal nějakou koninu. Vždycky musíte mít takzvaně nabito, aby ten člověk, o kterého jde a něčeho takového se dopustil, se buďto doznal nebo prostě řekl, že tu a onu funkci nemůže vykonávat. To vše díky tomu, že ho k tomu veřejnost a média donutí.

Co říkáte na server Wikileaks.org a Juliana Assange?

No tak to je zajímavá otázka, protože já bych neřekl, že Wikileaks je investigativní médium. To je něco jiného.

Julian Assange se ovšem sám za toho investigativního žurnalistu tak trochu považuje.

To jo. Ale je to spíše takový pokus udělat na tom internetu ostrůvek k svobodnému přístupu a k řadě informací. K informacím, které jsou svým způsobem utajované a třeba svým obsahem jsou skutečně výbušné. Já bych to v žádném případě neodsuzoval, protože je to asi jediná obrana proti tomu zatloukání a proti mainstreamu, který funguje především v Americe. Neviděl bych to ale jako paralelu k investigativní práci. Z toho důvodu, že v té žurnalistice musíte posadit informace do určitého kontextu a souvislostí.

Některá informace, byť je podepsaná ředitelem tajné služby, nemusí být vždy zásadním důkazem. Ve světě se totiž hrají různé zpravodajské hry. Vy musíte projít tou složitou prací s ověřováním si vlastních informací od více zdrojů. Toto ty Wikileaks příliš neřeší. On to vezme a prdne to tam všechno. Já jsem za ně ale rád. My jsme se tam dočetli řadu věcí, které nám pomohly jako například střípek v kauze Pandur. Americká ambasáda si sdělovala nějaké důvěrné zprávy v souvislosti s touto zbrojní zakázkou tady v Praze. Je to prostě jako, když to tady vykřičíte z okna a nic víc. Vy zveřejníte nějakou informaci, ale nepracujete s ní. To znamená, že nedáte prostor tomu druhému, nedáte prostor si to ověřit. Jestli to funguje jinak, tak já jsem nic v tom smyslu ještě neviděl. Myslím si, že toho mají tolik, že ověřit si vše není prostě v jejich silách.

Jaký máte názor na odkupování novin podnikateli? Jako příklad mohu uvést Zdeňka Bakalu.

Haleďte se, ono to asi není nic špatného. Většinou to bývá tak, že nějaký bohatý podnikatel vydává noviny. V Americe to také tak funguje. Ale tady jde spíše o to, zdali ten podnikatel chce využít svůj prostředek ve prospěch nějakého politického nebo podnikatelského boje. Vidíte, to se v Itálii nevyplatilo například Berlusconi, kterého média sice dostala do politiky, a udržovala při moci. Samotné demokracii to ovšem vůbec nepřispělo. To je vlastně jako, když si vytváříte nástroj totality. Zdali je ten podnikatel rozumný a jde mu například i to, aby mu noviny vydělávaly, protože je tam samozřejmě i inzerce, tak proč by ne. Hlavně jde o to, aby tu redakci nějakým způsobem neovlivňoval postavením určitých mantinelů. Je to obrovský střet zájmů, protože Bakala vlastní OKD. Tam si myslím, zdali nemají nastavenou nějakou upřímnou a jasnou tezi, kam mohou nebo nemohou. To by bylo potom špatně. Jestli třeba vláda nebo policisté začnou vyšetřovat něco v souvislosti s OKD, tak by o tom médium nemělo samozřejmě mlčet. Musí udělat službu veřejnosti. Není možné, aby dospělo k situaci, kdy jde jenom pouze o vlastní zájmy podnikatele.

Nemůže se stát situace, kdy se média stanou budoucím pomocníkem při budování nové politické strany?

Nechci ho hájit, ale on to dělá na rozdíl od projektu Věček transparentně. Řekl, že dá pět milionů ODS a pět milionů Věcem Veřejným. Jasně sdělil, jak to má nastavené. Dále se netajil tím, že je pravicově zaměřeným podnikatelem. To si myslím, že je dobře, než

aby tady nějaký lobbista Roman Janoušek polotajně získával vliv a uplácel tak, aby o tom nikdo nevěděl. A jen z toho důvodu, aby se náhodou neukázalo, že má

Příloha D – Rozhovor se studentkou ze Sýrie Zeinab Atalassi

Jak se jmenuješ a odkud pocházíš?

Jmenuji se Zeinab Atalassi a jsem ze Sýrie

Jaký obor studuješ?

Studuji fyzioterapii.

Nemáš rodiče a příbuzný starosti, když žiješ v Čechách a oni v Sýrii?

Samozřejmě, že se o ně bojím. Dlouho jsem je neviděl. Bratra, sestru a maminku dva roky.

Jaké je to žít v současné Sýrii?

Sýrie je jeden velký problém. Prezident Bašar Asad disponuje mezinárodně zakázanými zbraněmi. Rakety, toxické plyny a mnoho stíhacích letounů Mig. Těchto prostředků používá k potlačení pokojných protestů. Z toho důvodu vládou v Sýrii nejistoty a strach. Ještě ke všemu je na syrském území vážný nedostatek potravin a léků.

Přinesli američtí vojáci do Sýrie dobro nebo prospěch pro samotnou Sýrii?

Stále ještě pořádně nevíme. Jsou zatím neutrální. Necháávají všemu volný průběh. Myslím si, že Bashar al-Assad bez americké intervence neskončí. Američané se snaží zastavit dodávání zbraní od Ruska nebo Íránu.

Informace ohledně Sýrie poskytované médiu (tiskem, internetem) jsou podle tebe pravdivé? Nebo neříkají snad úplnou pravdu o všech událostech, které Američané nebo syrská vláda způsobili?

Média publikují neúplné informace. Bylo jim totiž zabráněno k formálnímu vstupu do Sýrie. Nechtějí, aby se dostalo na povrch porušování lidských práv a svobod. Syrská oficiální média odůvodnila ostrou kampaň proti civilistům tím, že si civilisté pletou s příslušníky teroristickým skupin nebo al-Káidy. Na vlastní oči jsem poznala neochotu médií. Za žádnou cenu nechtějí publikovat videa a zprávy pod záminkou špatných zdrojů. Osobně jsem se s další skupinou Syřanů snažila vyvíjet tlak na média. Poznala jsem ovšem velký útlak a samotné odstřelování pokračovala. Mnoho zahraničních novinářů bylo v Sýrii zabito, když se snažili o vyšetřování. Stejně tak syrští žurnalisté společně se syrskou mládeží, kteří začali dobrovolně s tiskem spolupracovat.

Byl tento vojenský zákrok sbory OSN a vojáky USA nevyhnutelný pro dobrý chod Sírie?

Síly OSN jsou nutné pro ochranu civilistů před vůdcem Bašárem al-Asadem. Syrští občané se ovšem bojí USA. Jsme proti americké okupaci. Bojíme se, aby naše země nedopadla stejně jako Irák.

Zažila jsi určitě hrozné okamžiky, mohla bys nějaké popsat?

Mladí Syřané včetně mě se setkali s útlakem, jak jsem se již zmínila dříve. Proto, aby se zabránilo jakékoliv demonstraci proti vládě, jsou schopni vojáci udělat cokoliv. Z toho důvodu jsme si zvykli na určitá opatření. Pro případ použití slzného plynu si bereme pitnou vodu. Kdyby bylo zapotřebí opláchnutí obličeje. Dále jsou důležité sportovní boty k případnému útěku. 4. 2. 2012 se dostalo město Homs do těžké minometné palby. V tu dobu jsem spala doma na gauči. Když jsem uslyšela z dálky letící zvuk rakety. Na univerzitních kolejích si všichni zvykli na zvuk přicházející katastrofy. Okamžitě jsme se museli přesunout do sklepa. Bylo slyšet dílo zkázy. Tlaková vlna způsobená raketou vysklila všechny okenní tabule. Bombardování pokračovalo dalších sedm dní. Měli jsme ohromný strach. Poslední patru, kde byl příjem pitné vody, bylo naprosto zdemolované. Tři dny jsme museli vydržet bez vody k pití. Druhý den došlo k masakru. Zabíjela skoro všechny lidi včetně dětí. Pro naše štěstí vojáci neprozkoumali garáž. Díky tomu jsme přežili.

Není možné, že Američané mají zájem stejně jako při invazi do Iráku o nerostné suroviny?

Ano, Spojené státy nechtějí demisi Asada. Ten pro ně dělá takového tajného agenta a udržuje v regionu klid. Sýrie je bohatá země na nerostné bohatství a je důležitá pro Blízký východ. Syrský lid se domnívá, že Američané nezasáhli proti vládě Asada a vraždění civilistů jejich silami je nechává chladnými. Přejde nám, že zakročí až poté, co budou samotné vojska s civilisty oslabeny natolik, že nebudou schopni Američanům odporovat.

Jak se obyvatelé Sírie staví k Americkým vojákům? Sympatizují s nimi?

Zatím s nimi nemáme problém, ale až se ukáže skutečná okupace, tak se bude syrský lid bránit.

Příloha E – Rozhovor se studentkou ze Sýrie Nora Atassi

Jak se jmenuješ a odkud pocházíš?

Jmenuji se Nora Atassi a narodila jsem se v městě Homs. Pocházím tedy ze Sýrie.

Co studuješ?

Jsem studentkou institutu umění.

Žiješ v České republice se svojí rodinou

Jsem tu sama. Rodina žije v Sýrii.

Máš strach o svoji rodinu?

Samozřejmě. Znepokojení, které se uvnitř mě odehrává je nepopsatelné. Neustále mám strach. Mé myšlenky jsou stále s mojí rodinou. Bojíte se, aby vám každou chvíli někdo nezavolal, že je vaše rodina mrtvá.

Jaké je to žít v současné Sýrii?

Je to hrozné. Situace je tu nestabilní. Pro nikoho není bezpečno. Všichni tam žijí ve strachu. Každodenně jsou plni obav o svůj život a život své vlastní rodiny.

Přinesli američtí vojáci do Sírie dobro nebo prospěch pro samotnou Síríi?

Na tuto otázku je velice složitá odpověď. Mnoho občanů Sýrie se domnívalo, že určitým způsobem Američané pomohou. Naděje je hezká věc, a kdyby byli schopni Američané zbavit Sýrii utrpení vlády, které způsobuje, tak by to bylo krásné. Oni se ovšem zatím příliš nezapojují do střetů mezi syrskou vládou a civilisty. Plno lidí má obavy z okupace, která může být způsobena kvůli nerostnému bohatství, kterým Sýrie disponuje.

Informace ohledně Sírie poskytované médii (tiskem, internetem) jsou podle tebe pravdivé? Nebo neříkají snad úplnou pravdu o všech událostech, které Američané nebo syrská vláda způsobili?

Jsem si vědoma toho, že se v médiích ukazuje velice málo pravdivých informací o dění v Sýrii. Nejsou to skutečně pravdivé obrázky.

Byl tento vojenský zákrok sbory OSN a vojáky USA nevyhnutelný pro dobrý chod Sírie?

Myslím si, že byl nevyhnutelný.

Zažila jsi určité hrozné okamžiky, mohla bys nějaké popsat?

Zcela jistě to bylo při bombardování raketami. Museli jsme se ukrýt. Byli jsme odstřiženi od širokého okolí. Nebylo možné nějaký čas s nikým vůbec komunikovat. Nepřála bych to nikomu zažít.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Michal Kvapil

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Investigativní žurnalistika – její vznik, vývoj a dopad na současnost

Rok: 2013

Počet stran textu: 58

Celkový počet stran příloh: 36

Počet titulů českých použitých zdrojů: 15

Počet internetových zdrojů: 7

Počet filmových zdrojů: 6

Vedoucí práce: Bc. Šárka Volemanová